

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського

С. В. Гузенко

РЕДАКТОРСЬКИЙ АНАЛІЗ
І МЕТОДИКА РЕДАГУВАННЯ

Навчальний посібник

Миколаїв
2017

УДК 808.2 (075.8)

ББК 76.17

Г 93

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського (протокол № ____ від _____)

Рецензенти: Гальона Н. П., кандидат філологічних наук, професор
кафедри української мови Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова;

Гайдаєнко І. В., кандидат філологічних наук, професор
кафедри мовознавства Херсонського державного
університету.

Гузенко С. В.

Г 93 Редакторський аналіз і методика редагування : навч. посіб. /
С. В. Гузенко. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського,
2017. – ... с. – ISBN ...

У посібнику представлено короткий огляд теоретичних відомостей із загальної теорії редагування, методики літературного редагування. Дібрано велику кількість текстів, уривків, що потребують правки. Ретельне опрацювання практичного матеріалу дозволить студентам здобути практичні навички роботи з текстами. Посібник буде корисний студентам філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів, усім, хто небайдужий до художнього слова.

УДК 808.2 (075.8)

ББК 76.17

ISBN ...

© Гузенко С. В., 2017

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ І. РЕДАКТОРСЬКИЙ АНАЛІЗ В ТЕОРІЇ РЕДАГУВАННЯ

ТЕМА 1. Функціональні обов'язки редактора

- 1.1. Функціональні обов'язки редактора у видавництві (редактор-менеджер проекту); складові його діяльності
- 1.2. Значення редакторської праці для автора
- 1.3. Відповідальність редактора перед читачем
- 1.4. Тлумачення поняття редагування різними вченими

ТЕМА 2. Предмет, механізм, структура редакторського аналізу тексту

- 2.1. Сутність, предмет і завдання редакторського аналізу і оцінки тексту (у трактуваннях різних вчених)
- 2.2. Загальна структура редакторського аналізу і редагування
- 2.3. Професійне читання як основа якісної редакторської праці
- 2.4. Рецензування рукопису

Тема 3. Редакторський аналіз і оцінка змістової цілісності тексту

- 4.1. Поняття текст, його змістова цілісність, тема
- 4.2. Глибоке розуміння редактором змісту тексту як основа якісного редакторського аналізу:
 - мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту;
 - моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту;
 - наближення редактора до авторського задуму;
 - з'ясування функціонального призначення тексту

4.3. Редакторська оцінка вибору теми і її розробки

Тема 4. Інформативна насиченість тексту

- 5.1. Інформативність тексту і види інформації
- 5.2. Фактичний матеріал і критерії його редакторської оцінки
- 5.3. Види фактів і їх значення у виданнях різного функціонально-цільового призначення
- 5.4. Перевірка фактів. Прийоми виявлення фактичних помилок

Тема 5. Редакторський аналіз і оцінка композиції твору

- 6.1. Композиція художнього і нехудожнього тексту, основні композиційні принципи
- 6.2. Елементи композиції, і прийоми
- 6.3. Типи побудови тексту як предмет роботи редактора
- 6.4. Логічність композиції як основна характеристика її якості
- 6.5. Критерії редакторської оцінки композиції

Тема 6. Робота редактора над реченням і абзацом у тексті . .

- 6.1. Мовностилістична правка тексту
- 6.2. Методика роботи редактора з мовними штампами . .

РОЗДІЛ II. ПРАКТИКУМ З РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ

ДОДАТКИ

Контрольні запитання до курсу

Короткий термінологічний словник

Рекомендована література до курсу

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни є висвітлення теоретичних основ та методики поетапного редакторського аналізу, що становить основу редакційно-видавничої підготовки авторського оригіналу до друку; теоретичне обґрунтування професійної методики редактора та системний розгляд його реальних функціональних обов'язків у загальному контексті редакційно-видавничого процесу з урахуванням усіх характеристик.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Редакторський аналіз та методика редагування» є оволодіння теоретичними та методичними основами редакторського аналізу, професійною методикою роботи над твором, оригіналом, виданням; оволодіння навичками підготовки редакційних висновків; набуття практичних навичок оцінки і виправлення авторського оригіналу, підготовка до його видання; одержання базових знань для редакторського аналізу конкретних видів літератури.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

знати: основні аспекти редакторського аналізу; загальні засади типології видань; основи маркетингових досліджень; методику редакторського опрацювання авторського оригіналу у цілому та окремих його елементів.

вміти: об'єктивно, на основі всебічного редакторського аналізу, оцінити твір будь-якого виду літератури з точки зору його придатності до видання; на професійному рівні розробити концепцію видання та підготувати твір до друку.

Результати навчання (компетенції)

Здатність продемонструвати знання та розуміння на базовому рівні основних понять редакційної діяльності, принципів функціонування мови у різних комунікативних ситуаціях.

Здатність об'єктивно, на основі всебічного редакторського аналізу, оцінити твір будь-якого виду літератури з точки зору його придатності до видання;

Здатність редагувати тексти різних стилів, проектувати результат (створювати власний проект видання різних типів) відповідно до потреб замовника.

**РОЗДІЛ І. РЕДАКТОРСЬКИЙ АНАЛІЗ
В ТЕОРІЇ РЕДАГУВАННЯ**

ТЕМА 1.

Функціональні обов'язки редактора

1. Функціональні обов'язки редактора у видавництві (редактор-менеджер проекту); складові його діяльності
2. Значення редакторської праці для автора
3. Відповідальність редактора перед читачем
4. Тлумачення поняття редагування різними вченими

1. Функціональні обов'язки редактора у видавництві (редактор-менеджер проекту); складові його діяльності

У сучасному видавництві коло обов'язків редактора є дуже широким. Редактор відбирає, опрацьовує авторські оригінали, готує їх до виробництва. Також він шукає авторів, організовує співпрацю з ними; налагоджує роботу із поліграфічними підприємствами, займається видавничим маркетингом. Таким чином, значна частина роботи редактора – це функції менеджера, керівника проекту. А. Е. Мільчин порівнює редактора з диригентом, від якого залежить швидкість і узгодженість дій усіх учасників підготовки книги у видавництві – окремих видавничих працівників (художнього і технічного редакторів, коректора, дизайнера, художника-оформлювача), підрозділів видавництва, інших підприємств. У кожного учасника редакційно-видавничого процесу свої вподобання, а від редактора залежить, щоб ці інтереси не заважали просуванню видання.

Завдання діяльності редактора зумовлені функціонуванням книги, задоволенням читацьких потреб суспільства в цілому і кожної окремої читацької групи і складаються з багатьох чинників.

Пізнавальна складова діяльності редактора полягає у вивченні ним різноманітних літературних джерел для підвищення загальноосвітнього і професійного рівня, розширення знань про предмет, відображений у тексті майбутньої книги. Редактор вивчає потреби і можливості читачів, дослідження

у своїй і суміжних професійних галузях, довідкову літературу, книги, пов'язані з авторською працею.

Ціннісно-орієнтаційна складова діяльності дає змогу планувати випуск видань, оцінювати і добирати матеріал для публікації, обирати рецензентів, художників під час роботи над твором.

Комунікативна складова діяльності редактора визначена комунікативними функціями книги, організаційними процесами, контактами з авторами, рецензентами, читачами, працівниками бібліотек і книготорговельних організацій.

Робота редактора передбачає виконання багатьох функцій.

Редакційно-видавничі функції редактора пов'язані з підготовкою видання і реалізуються у його творчій діяльності аналітичного і методичного характеру. Це розробка концепції видання, літературно-аналітична робота над текстом і апаратом видання, творчі контакти з авторами, співробітниками видавництва і типографії. Конкретна робота редактора залежить від реальної виробничої ситуації, специфіки редакційно-видавничого процесу окремого видавництва, якості авторського оригіналу, ступеня готовності твору до друку на момент початку роботи з ним у видавництві. Якщо твір не потребує суттєвої редакторської обробки, то етапи його удосконалення виключено.

Організаційно-управлінські функції пов'язані із забезпеченням творчих і виробничих процесів під час роботи над твором і виданням в цілому. Мета і завдання цих функцій залежать від етапу редакційно-видавничого процесу. Серед цих завдань – забезпечення зовнішнього рецензування, допомога автору, планування і розподіл робіт, контроль і перевірка виконання робіт, керівництво видавничим процесом, забезпечення технічними засобами та ін.

Інформаційна функція редактора пов'язана з інформаційними функціями об'єкта роботи – видавничої продукції. Це і бібліографічна робота, підготовка службової частини, орієнтація в сучасному видавничому процесі. У широкому плані вона передбачає формування суспільної думки з актуальних питань, підвищення освітнього, культурного, професійного рівнів читачів.

Маркетингові функції редактора реалізуються на всіх етапах роботи над виданням. Вони визначені рішенням економічних проблем і проблем представлення і збуту книги. Редактор, розробляючи концепцію видання (ілюстрування, елементи оформлення, поліграфічне виконання), спирається на вивчення потреб читацької аудиторії і книжкового ринку.

Усі функції редактора взаємопов'язані і взаємозумовлені. Формування функціональних напрямів діяльності редактора проходить відповідно до змін в організації книговидання. У зв'язку із збільшенням конкуренції на ринку значно зросла увага до виконання організаційно-управлінських, інформаційних, маркетингових завдань, порівняно із переважанням раніше літературної праці.

Робота редактора докорінно відрізняється від роботи рецензента. Рецензент несе відповідальність не за якість виготовленого видання, а за свою оцінку. На відміну від редактора, рецензент оцінює лише якість твору, а не шукає шляхи того, як поліпшити твір, підготувати його до адекватного сприйняття читачем.

Також завдання редактора відрізняється від завдань літературного критика, який насамперед оцінює соціальне значення літературного твору, його місце в історико-літературному процесі.

Таким чином, сучасне видавництво потребує, щоб була особа, яка відповідає за відбір творів до публікації і за якість видань.

2. Значення редакторської праці для автора.

Окрім великого значення редакторської праці для видавництва, редактор дуже потрібний і авторові.

По-перше, закінчивши роботу, автор часто переповнений сумнівами стосовно якості своєї праці. Й оцінка, зовнішній погляд йому життєво необхідні.

По-друге, оскільки автор, як правило, дуже обізнаний у темі своєї книги, він не завжди може обрати ту необхідну для читача кількість інформації, то на допомогу приходить редактор.

По-третє, старанний автор хоче дізнатися, чи не допустив він помилок, які можна виправити до виходу в світ видання.

По-четверте, впевненість у тому, що рукопис прочитає редактор-друг, заспокоює автора.

По-п'яте, редактор потрібен авторові як стимулятор росту.

По-шосте, редактор потрібен авторові для підтримки на всіх етапах творчого процесу.

Таким чином, успішний редактор захищає інтереси автора у видавництві й під професійним керівництвом виходить насправді якісне видання. Тоді редактор може почути слова вдячності від автора за підтримку та об'єктивну критику. Хоча інколи «спрацьовує» суб'єктивний фактор, і автор може бути не згоден із порадами редактора. У таких випадках тільки редакторська майстерність переконання, доведення об'єктивності думки до автора допоможе випустити якісне видання.

3. Відповідальність редактора перед читачем.

Сучасний редактор своїм вибором авторського твору або йде за читацьким попитом, або його формує. Цей працівник видавництва постійно досліджує потреби тієї чи іншої групи аудиторії, зміни смаків; вивчає, наскільки випущені видання відповідають за тематикою, змістом і формою бажанням користувачів. Він замислюється над тим, наскільки зручно виданням користуватися і, нарешті, прогнозує, яких видань «очікує» читач, на які твори буде попит, а які залишаться на книжкових полицях. Все це можна зробити, лише систематично вивчаючи книжковий ринок, підтримуючи зв'язок із книготорговельними організаціями, збираючи й аналізуючи відгуки читачів. Ще редактор своїм вибором авторського твору впливає на читацькі смаки.

До того ж в сучасну цифрову епоху формуються новий тип читача і нова читацька культура. Це покоління так званих візуалів, у читацькій практиці яких домінує перегляд (сканування) екранних текстів, супроводжуваний неглибоким

вчитуванням. Завдання редактора при цьому – перетворити авторський рукопис у такий сучасний твір, що адекватно сприйматиметься читачами.

Сутність роботи редактора полягає в тому, що саме він захищатиме інтереси читача. На цій основі редактор і співпрацює з автором, щоб останній якнайзручніше для читача втілював свій авторський задум. Саме для читача і для задоволення читацьких смаків проводиться аналітична робота стосовно вивчення книжкового ринку й попиту.

4. Тлумачення поняття редагування різними вченими

До поняття редагування протягом XX-XXI століття ставилися по-різному. Можна констатувати, що ця молода наука пройшла кілька етапів. На *першому етапі* їй довелося подолати зневагу до редагування, до редакторського втручання в текст, пов'язаного із наслідками довгого періоду існування цензури друку. На *другому етапі* науку редагування ототожнювали із лінгвістикою, із правкою граматичних, стилістичних огріхів (К. І. Билінський, Д. Е. Розенталь). Розмежовували вдосконалення змісту тексту, як прерогативу наукового редагування, і покращення форми тексту (правка мови і стилю) – літературного (Д. С. Григораш). У той же час стверджували, що такий поділ є досить умовним. Застосували основи логічних знань для визначення природи редакторського втручання в текст, хоча визнавали, що неможливо підпорядкувати живе мовлення лише логічним законам (В. І. Свинцов). Таким чином, з'явився нормативний напрям цієї науки. У цей же період розпочато узагальнення редакторського досвіду видатних письменників, публіцистів, учених минулого, що лягло в основу розвитку теорії літературного редагування. *Третім етапом* розвитку науки редагування вважають появу робіт, у яких розглянуто закономірності створення текстів, вивчення природи редакторського процесу. Це теоретичні праці редакторів-практиків, які узагальнюють свій практичний досвід, і роботи вчених, які осмислюють природу редагування (М. Д. Феллер, Р. Г. Іванченко, В. В. Різун). На цьому етапі відбувається спроба поглянути на текст як об'єкт редакторської праці з позиції читача. «... Виправлення під час шліфовки твору зумовлюються

потребою поглянути на текст не авторським, а стороннім оком і в ході цього погляду переконатися, чи всі деталі авторської думки читач зрозуміє так, як їх розуміє автор, чи всі складники викладу доступні йому. Редагування – це, фактично, перевірка тексту з позиції сприймання». Також звернули увагу на творчу особистість редактора, з'являється т. зв. творчий напрям науки про редагування. На думку В. В. Різуна, цей напрям є найбільш перспективним, оскільки взято до уваги природу творення тексту як акту комунікації, враховано особливості творчої праці його суб'єктів (автора, редактора, читача).

На сучасному етапі розвитку теорії редагування є роботи, у яких поєднано творчий і нормативний напрями, наприклад, роботи А. Е. Мільчина. Описано норми, яких має дотримуватися автор під час створення тексту, але головним завданням редагування залишається мисленнєва перевірка якості тексту, того, наскільки повноцінно він задовольнить потреби читача, щоб на цій основі допомогти авторові усунути недоліки і підсилити переваги твору.

У нашій роботі вважаємо, що редагування – це форма діяльності та літературно-творчої практики, яка являє собою процес встановлення ступеня відповідності твору, призначеного для видання, мовному ідеалові та нормам побудови текстів, закріпленим у практиці публіцистичного, ділового, наукового та іншого мовлення, а також процес допомоги автору в удосконаленні твору (виправлення помилок, уточнення формулювань, аналіз інформативної наповненості та комунікативної доступності матеріалу) з метою довести або максимально наблизити його цінність до суспільно необхідної.

Тема 2

Предмет, механізм, структура редакторського аналізу тексту

1. Сутність, предмет і завдання редакторського аналізу і оцінки тексту (у трактуваннях різних вчених)
2. Загальна структура редакторського аналізу і редагування
3. Професійне читання як основа якісної редакторської праці
4. Рецензування рукопису

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте сутність понять аналіз, редакторський аналіз
2. Охарактеризуйте предмет редакторського аналізу і оцінки тексту
3. Сформулюйте завдання редакторського аналізу і оцінки тексту, цільові настанови редактора
4. Розкрийте значення розгалуженої системи критеріїв оцінки тексту для об'єктивного редакторського аналізу
5. Опишіть, чим професійне читання відрізняється від звичайного
6. Назвіть і охарактеризуйте види редакторського читання
7. Доведіть необхідність позначень у тексті під час редакторського читання
8. Назвіть і охарактеризуйте види редакторської правки (оглядово)
9. Назвіть і охарактеризуйте види рецензій
10. Опишіть структуру рецензії

1. Сутність, предмет і завдання редакторського аналізу і оцінки тексту (у трактуваннях різних вчених)

Текст, з яким доводиться працювати редактору, є дуже складною системою з множиною елементів, зі своїми властивостями, зв'язками, відношеннями. Одним із найперших завдань редактора є проникнення у змістову сутність тексту, глибоке розуміння й оцінка кожного елемента тексту. Можливості людського сприйняття такі, що під час першого прочитання

рукопису редактор, як правило, формує лише загальне уявлення про текст, але не може розглянути і оцінити його внутрішню структуру, елементи й зв'язки між ними. Тому необхідно детально вивчати кожний елемент, максимально конкретизуючи інформацію про нього. Для того, щоб виконати ці кроки, цілісний об'єкт вивчення (у нашому випадку, текст) розділяють (мисленнєво або практично) на складові частини і досліджують кожну частину окремо: визначають її властивості, ознаки, прослідковують зв'язки і відношення, виявляють роль кожної окремої частини у цілісній системі. Потім цю інформацію об'єднують і формують цілісний висновок про якість тексту в цілому. У цьому полягає сутність таких методів наукового пізнання дійсності, як аналіз і синтез.

Аналіз (у філософії) – це мисленнєвий прийом, за допомогою якого роз'єднують цілісний предмет на складові частини (властивості, ознаки, відношення) з метою їхнього всебічного вивчення.

Синтез (у філософії) – це мисленнєвий прийом, під час застосування якого об'єднують раніше виділені частини або висновки про них у єдине ціле (цілісний висновок).

Логічно постає питання: чим відрізняється поняття «редакторський аналіз» від загальнофілософського поняття «аналіз»?

Відповідаючи на це питання, варто згадати, що будь-який читач, сприймаючи текст, виконує такі мисленнєві операції, як аналіз і синтез (це особливості людського сприйняття інформації). Але пересічна людина робить це насамперед для задоволення власних потреб (когнітивних, гедоністичних тощо), а редактор виконує ці та інші мисленнєві операції з іншими цілями. Він допомагає і читачу отримати якісний текст, і авторові цей текст вдосконалити, і редакції чи видавництву отримати якісний продукт.

Таким чином, редактор не лише «занурюється» у зміст тексту, у текстову площину, а моделює ситуацію сприйняття тексту, прогнозує, чи буде корисним цей текст потенційному читачу, оцінює якість втілення авторського задуму,

Текст твору – це об'єкт вивчення багатьох наукових дисциплін: лінгвістики, логіки, літературознавства, психології, психолінгвістики тощо.

Кожна з цих наук вивчає окремі сторони тексту на основі підходів, притаманних лише їй. Відповідність змісту, мови, стилю тексту його функціональному призначенню, рівню й потребам читача не розглядає жодна з названих наукових дисциплін. Саме такі особливості тексту називають суто редакторськими (А. Е. Мільчин). Саме вони визначають всі інші сторони твору: змістові, композиційні, логічні, стилістичні та інші властивості.

Таким чином, **предмет редакторського аналізу і оцінки тексту** – ступінь відповідності змісту і форми тексту, призначеного для публікації (видання), і кожної його частини (елемента) функціональному призначенню видання, читацькій адресі, очікуванням потенційного читача. Важливість редакторської роботи полягає в тому, щоб допомогти авторові, за наявності розбіжностей між текстом і очікуваннями, досягти якомога більшої їхньої відповідності. Отже, це ще раз підкреслює важливість праці редактора для кожного читача і для формування якісного загального інформаційного простору.

Оцінити ступінь відповідності тексту його функціональному призначенню можна, порівнюючи, що *бажає отримати* потенційний читач від прочитання тексту із тим, що пропонує автор у представленому ним тексті.

Важливою частиною такої роботи є прогноз результативності впливу тексту на читача після прочитання тексту. Механізм такого прогнозування – це зіставлення інтелектуального, емоційного, духовного станів потенційного читача до і після прочитання твору.

Для досягнення цього редактор досконало вивчає текст, моделює потреби потенційного читача, з'ясовує, що очікує читач (залежно від виду видання: інформації, знань – для наукових, науково-популярних видань, естетичної насолоди – для літературно-художніх, організації навчального процесу – для навчальних видань тощо). Після цього, спираючись на загальні вимоги, добре орієнтуючись у наповненості книжкового ринку (у т. ч. ринку газетно-журнальних видань, інтернет-просторі), редактор визначає такі конкретні вимоги до тексту і до кожної його частини, за умови дотримання

яких текст найбільш повно задовольнить потреби потенційного читача, дасть те, що читач очікує від текст, чого читачу не вистачає.

Одразу видно, наскільки ці завдання складні: редактор має лише текст, а висновок, який йому потрібно зробити, не лежить на поверхні. Більше того, зробити це, аналізуючи лише сам текст неможливо. Для цього редактору треба вивчити не тільки текст, а й передбачити його взаємодію з читачами, яким цей текст потрібен.

До того як текст не побачив світ, не потрапив до своїх читачів, не став реально задовольняти їхні потреби, дізнатися, наскільки добре він це робитиме, можна тільки гіпотетично. І тому є підстави розглядати редакторський аналіз, тобто розумову діяльність редактора, який прагне з'ясувати, наскільки будуть задовольнятися читацькі потреби, як своєрідний мисленнєвий експеримент. Він полягає в тому, що подумки (у думках редактора) здійснюється те, що реально відбутися не може, а саме взаємодія читача і тексту. Мета – порівняти свідомість і діяльність читача, який звернувся до цього видання з метою задовольнити якісь свої потреби (уявну модель читача), зі свідомістю і діяльністю цього ж читача, що «увібрав» у себе зміст тексту. Редактор імітує в своїй свідомості процес читання тексту потенційним читачем.

Можуть запитати, як редактор може уявити себе потенційним читачем, якщо читачів багато і кожен – індивідуальність. Редактор ставить себе на місце читача не з метою мислити і діяти, як він (думає й діє кожен читач по-своєму), а з позиції очікувань, які спонукали читача взяти саме цю книгу. Деякі основні очікування і запити об'єднують всіх потенційних читачів і дають можливість уявити якогось середнього читача, результат читання майбутньої книги яким треба визначити редактору. Справа ця, звичайно, дуже тонка і дуже важка, але в загальних рисах все ж її може психологічно виконати творча особистість, якою має бути особистість редактора, особистість, здатна до перевтілення в читача і автора за деякими зовнішніми параметрами і за здатністю до зі співчуття.

Не можна також заперечувати загальні закономірності змістового сприйняття тексту. Вони і дозволяють автору передбачати результат такого сприйняття тексту читачем і, ґрунтуючись на цьому, керувати процесом

стилістичної обробки тексту. І ще: операція контролю (передбачення майбутнього результату сприйняття тексту і порівняння його із задумом) входить у кваліфікованого автора в процес конструювання тексту. Такими ж можуть бути дії редактора, але не для того, щоб конструювати текст, а щоб перевіряти, чи добре він сконструйований.

І ще одне міркування. Лінгвісти дійшли до висновку, що для точної оцінки, наприклад, стилістичних якостей тексту необхідно розглянути його з двох позицій – автора і читача. Так, на основі експериментів переконливо доводять, що є загальні закономірності сприйняття тексту у різних читачів.

З'ясовані в ході редакторського ~~аналізу~~ мисленнєвого експерименту зміни в свідомості і діяльності читача під впливом тексту і є матеріалом для зіставлення з тими змінами, на які редактор вправі розраховувати, виходячи із задуму видавництва і автора, виходячи з функціонального призначення книги. На основі такого зіставлення і дають оцінку.

Потреби і очікування читачів бажано з'ясовувати і в ході соціологічних досліджень читачів і читання. Наприклад, при дослідженні читання жителів невеликих міст, проведеному науковцями однієї з бібліотек, читачам було поставлено питання: «Які якості ви цінуєте в літературі по своїй спеціальності?» Виявилось, що основні вимоги цих читачів до друкованих джерел: 1) сучасний науковий рівень; 2) поєднання теорії з практикою; 3) новизна матеріалу; 4) добре розуміння автором потреб практики; 5) насиченість довідковими даними; 6) доступність і конкретність викладу. Такі критерії оцінки не можна не розглядати в подальшій роботі.

Отже, **механізм редакторського аналізу** – зіставлення свідомості, почуттів, діяльності середнього читача групи, на яку розраховано текст, до і після читання.

Встановивши предмет і механізм редакторського аналізу та оцінки рукопису, ми можемо на цій основі поглибити визначення редагування, дане вище.

Редагування тексту, на нашу думку, можна розуміти як процес встановлення ступеня суспільної цінності твору, призначеного до видання, а

також процес допомоги автору в удосконаленні тексту заради того, щоб максимально скоротити різницю між передбачуваним і бажаним результатом читання.

Таким чином, редакторський аналіз – складний мисленнєвий процес, і структура його (складові частини і зв'язки між ними) дуже складна.

Редакторський аналіз протікає в трьох площинах, трьох розрізах.

По-перше, він ділить текст на частини, оскільки сам твір складається з багатьох елементів і частин (одиниць тексту), кожна з яких вимагає самостійного аналізу.

По-друге, як показує осмислення досвіду, він членує на частини тому, що одиниці тексту піддаються не одній, а багатьом розумовим операціям, у кожній з яких своя мета:

- Глибоко оволодіти змістом того, про що пише автор, тобто зрозуміти текст, і усвідомити, якими формальними засобами користувався автор для передачі змісту;

- Переконатися в тому, що глибоке розуміння тексту дійсно досягнуто;

- З'ясувати, якому читачеві адресований текст по суті його змісту і форми і що являє собою цей читач, які її найбільш суттєві особливості саме як читача;

- Уявити, як зрозуміє текст потенційний читач;

- Визначити, на що текст реально націлений і на що націлити його бажано;

- Встановити, які загальні, особливі та індивідуальні риси має твір, який задум автора;

- Уявити, як зміниться читач під впливом прочитаного тексту, яким буде результат читання.

Після цього текст оцінюється. І якщо оцінка знижена, то процес аналізу триває для того, щоб, по-перше, перевірити правильність оцінки твору, і, по-друге, допомогти автору знайти шляхи покращення тексту.

Цілі наступних мисленнєвих операцій:

- Передбачити можливі заперечення автора щодо початкової редакторської оцінки і зуміти аргументовано їх довести або, погодившись з ними, змінити оцінку;

- Якщо оцінка і при цьому залишилася зниженою, з'ясувати, чому результат читання виявився не таким, як бажан, чому результат різниться із задумом;

- Знайти оптимальні засоби, що дозволяють усунути причини недосконалості тексту, і запропонувати автору змінити текст за допомогою цих засобів або тих, що він знайде сам;

- Перевірити, чи дійсно результат читання зміненого тексту досягає поставленої мети, і, якщо мета не досягнута, знову повторити весь ланцюжок дій.

Як видно зі сказаного, редакторський аналіз ділиться на види, одні з яких націлені на оцінку рукопису, а інші – на допомогу автору в його поліпшенні.

Нарешті, по-третє, процес редакторського аналізу складається з дрібних частин тому, що у кожній одиниці і частині тексту багато змістовних і формальних якостей (ідеологічних, політичних, спеціально-предметних, фактичних, логічних, стилістичних та ін.), і кожна потребує складного самостійного редакторського розгляду та оцінки.

Отже, кожна одиниця тексту аналізується і оцінюється:

1) як структурно-логічна його частина (перша група видів аналізу);

2) як така, що має зміст, що впливає з авторського задуму, а також читачького функціонально-цільового призначення, реального (реалізованого) і ідеального, до якого бажано максимально наблизитися (друга група видів аналізу);

3) нарешті, як така, що має багато змістовних і формальних якостей (третья група видів аналізу).

2. Загальна структура редакторського аналізу і редагування

Об'єктом роботи редактора, насамперед, є текст. Як відомо, основними категоріями тексту є його цілісність і зв'язність. Ці категорії пов'язані з

планами сприйняття тексту як мовної одиниці – планом змісту і планом вираження. Цілісність тексту співвідноситься із планом змісту, а зв'язність – з планом вираження.

Оцінюючи текст як цілісну і зв'язну систему, редактор, як правило, розглядає кожную частину, кожний елемент тексту за такими аспектами:

	Категорія цілісності	Категорія зв'язності
	Тематичний	Композиційний
	Інформативний	Логічний
	Композиційний	Мовно-стилістичний

Оскільки текст за своєю природою багатоелементним, редакторський аналіз включає пошук і виділення всіх елементів, їх характеристику і оцінку і дозволяє зробити це впорядковано. Останнє означає, що в будь-який момент часу редакторський аналіз має чітко усвідомлювану редактором цільову установку. Іншими словами, фахівець знає, що слід шукати в цьому тексті й у якій послідовності, маючи на увазі вихідну інформацію про авторську роботу.

Аналіз проходить в двох планах: планах змісту (категорія цілісності) і вираження (категорія зв'язності).

Говорити, що має бути єдиний стійкий план дій редактора неможливо, оскільки редакторська робота – це максимально своєрідні мисленнєві операції, це індивідуальний творчий процес. Але ж окреслити раціональну орієнтовну схему дій редактора, що дозволить навчити міркувати молодого редактора, все ж таки варто.

Виконати всі завдання, що стоять перед редактором, за одне прочитання рукопису неможливо. До тексту доводиться повертатися не один раз, і кожне наступне прочитання має свої специфічні цілі, отже, відповідно, можна і доцільно раціонально розподілити рішення різних редакційних завдань між кількома цими читаннями.

Види редакторського читання (за А. Е. Мільчиним)

Виділяють три види редакторського читання рукопису:

- 1) ознайомлювальне;
- 2) рецензентське (оцінне);
- 3) шліфувальне.

Основна функція *ознайомлювального (першого) читання* – ознайомлення зі змістом і формою літературного твору. Цей етап дозволяє зрозуміти текст у цілому, визначити місце і роль структурних одиниць тексту, оцінити їхній взаємозв'язок. Темп читання – швидкий (400-600 слів на хвилину). Читають, як правило, не літерами, а рядками чи абзацами. Під час першого читання важливо окреслити читацьке призначення твору, зорієнтуватися, хто буде потенційним читачем. Після першого прочитання визначають жанр, тему, ідею, проблематику твору, оцінюють загальний обсяг, обсяг окремих елементів (текстових і позатекстових). Можна вже поміркувати над тим, як все це співвідноситься із потенційними очікуваннями читачів.

Завдання *рецензентського (оцінного) читання* – осмислення, аналіз, оцінка і критика окремих структурних одиниць і тексту в цілому. Тепер редактор працює окремо з кожною структурною одиницею, «згортає» її – визначає основну думку, формулює вимоги (фактичні, функціональні, логічні, мовностилістичні, графічні) до кожної структурної одиниці залежно від читацької адреси, прогнозує розуміння текстового фрагменту потенційним читачем, оцінює структурну одиницю, визначає можливу причину негараздів у ній. Увага редактора повинна бути спрямована на сприйняття кожного слова, кожного знака тексту. Корисно, читаючи текст по частинам, одразу формулювати зауваження до кожної з них.

Функції *шліфувального читання* – аналіз і оцінка готового до видання тексту, усунення дрібних неточностей у ньому. Основну увагу потрібно зосередити на найменших мовних одиницях. Це читання контрольне, яке виконують *після правки* тексту. Як правило, це читання-перегляд усього тексту, або вибіркоче читання, під час якого перевіряють окремі одиниці (імена, дати, географічні назви, дати тощо) [4, с. 122-125].

Під час редакторського аналізу редактор застосовує такі види читання, як ознайомлювальне і рецензентське.

Загальна схема редакторського аналізу

Дія	Результат
I. Ознайомлювальне (перше) читання	<p>Визначення жанру, теми, ідеї, проблематики твору</p> <p>Оцінка загального обсягу, обсягу окремих елементів (текстових і позатекстових)</p> <p>Поділ тексту на структурні одиниці</p> <p>Визначення читацької адреси, моделювання потреб потенційних читачів</p>
II. Рецензентське (оцінне) читання	
<p>1. Оцінне читання першої структурної одиниці першого рубрикаційного рівня (наприклад, розділу, підрозділу, глави, абзацу, залежно від обсягу)</p>	
<p>а. Тематичний аспект</p>	<p>Визначення теми, основної думки структурної одиниці</p> <p>Співвіднесення теми цієї структурної одиниці з темою цілого тексту</p>
<p>б. Інформативність</p>	<p>Оцінка інформативності структурної одиниці</p> <p>Співвіднесення інформативності структурної одиниці з загальною інформативністю</p>
<p>в. Композиційний аспект</p>	<p>Визначення місця структурної одиниці у загальній композиції твору</p>

г. Логічність	Оцінка логічності структурної одиниці (встановлення логічних зв'язків і відношень між структурними одиницями)
д. Мовностилістичний	Оцінка мовностилістичних якостей структурної одиниці Співвіднесення стилістики структурної одиниці зі стилістикою тексту взагалі, з очікуваннями потенційного читача
2. Оцінне читання другої структурної одиниці першого рубрикаційного рівня (наприклад, розділу, підрозділу, глави, абзацу, залежно від обсягу)	
а. Тематичний аспект	Визначення теми, основної думки структурної одиниці Співвіднесення теми цієї структурної одиниці з темою цілого тексту
б. Інформативність	Оцінка інформативності структурної одиниці Співвіднесення інформативності структурної одиниці з загальною інформативністю
в. Композиційний аспект	Визначення місця структурної одиниці у загальній композиції твору
г. Логічність	Оцінка логічності структурної одиниці (встановлення логічних зв'язків і відношень між

	структурними одиницями)
д. Мовностилістичний	Оцінка мовностилістичних якостей структурної одиниці Співвнесення стилістики структурної одиниці зі стилістикою тексту взагалі, з очікуваннями потенційного читача
І так далі...	
III. Редакторський висновок	Узагальнена оцінка тексту з урахуванням оцінки кожної структурної одиниці Встановлення причин можливих розбіжностей між текстом і прогнозованим очікуванням читача (для аргументованої роботи з автором) Визначення виду роботи над удосконаленням тексту (авторської або редакторської): вичитування, доопрацювання чи переробка

Звичайно, користуватися запропонованою схемою потрібно гнучко, оскільки аналіз тексту і кожної структурної одиниці тісно переплітається з оцінкою. Часто текст потребує вибіркового аналізу (тільки в окремому аспекті). Схема, скоріше, допомагає побачити процес редакторських міркувань у цілому. Користуючись схемою, редактор може дисциплінувати і впорядкувати свою роботу, не упустити вирішення важливих завдань, поступово виконувати свої аналітико-оцінні дії.

3. Професійне читання як основа якісної редакторської праці

Значне місце в роботі редактора займає **професійне читання**, яке пов'язане зі складною і напруженою розумовою роботою. Редактор читає і сприймає текст твору особливим чином. Редакторське читання відрізняється від звичайного непрофесійного читання тим, що воно має свою специфіку, зумовлену особливостями професійної діяльності.

Редакторське читання супроводжує редакторський аналіз, який спрямований на оцінку авторського оригіналу, вирішення питання про можливість публікації твору, його вдосконалення і підготовку видання.

Оскільки редакторське читання пов'язано з аналізом, воно повинно супроводжуватися постійним осмисленням змісту всіх понять. Неточне розуміння значення слова може призвести до недоліків будь-якого роду – від стилістичної похибки до концептуальної помилки. Хоча аналіз тексту неможливий без мисленнєвої фіксації значення кожного слова, все ж в професійному читанні слід виділити цю дію, звернути на це особливу увагу. Справа в тому, що знайомі, звичні слова при читанні не стають об'єктами підвищеної уваги, і осмислення змісту відбувається багато в чому стихійно, залежить від знань читача, його рівня культури, мислення та інших даних. При професійному читанні редактор подумки розкриває значення слів і виділяє ті з них, зміст котрих з якихось причин потребує уточнення. Для уточнення поняття власну розшифровку його змісту порівнюють із загальноновизнаним значенням, закріпленим у лінгвістичній, довідковій та науковій літературі. Виділення з тексту понять для уточнення їх змісту вимагає від редактора критичного підходу до власної мисленнєвої роботи, оцінки своїх базових знань, розуміння прочитаного матеріалу.

Редакторське читання – активний процес з вольовими зусиллями, ступінь яких залежить від професійного інтересу, професійної майстерності фахівця і його індивідуальних даних. Мисленнєві дії при читанні припускають усвідомлене коригування. При звичайному читанні осмислення матеріалу твору пов'язано зі сформованими інтересами читача, його емоціями, симпатіями, захопленнями і в певній мірі підпорядковане цільової установці читання. Наприклад, при розважальному читанні стихійність процесу

максимальна. При звичайному читанні читач на багато деталей, фрагменти твору може не звернути уваги, тобто в цих випадках раціональних аналогій може взагалі не бути, або увага може бути поверховою, і тоді мисленнєві аналогії будуть вельми приблизними, розпливчастими, випадковими. Читач несвідомо відгороджується від всього того, що йому нецікаво, періодично абстрагуючись від читаного матеріалу.

Професійне читання вимагає постійної уваги. Увага підтримується зусиллями волі, інтересом до твору, професійним інтересом. Редактора особисто може не цікавити тема, розглянута в творі, але його має цікавити твір з позиції вирішення професійних завдань, можливості підготовки видання, пошуку оптимального варіанту твору. Це раціональний процес, в якому аналізуються і отримують оцінку емоції і пов'язані з ними враження. Виявлення причин, що викликали ті чи інші емоції, дозволяє прогнозувати вплив літературного матеріалу на читача.

Професійне мислення редактора передбачає **багатоаспектні і багатопланові розумові операції, в яких дуже багато об'єктів підвищеної уваги, тому редакторське читання - багаторазове.** Скільки разів потрібно читати авторський оригінал, визначається в кожному випадку залежно від складності твору і реальних можливостей редактора в даний момент часу, включаючи фізичний і моральний стан, знання предмета і конкретних питань, що розглядаються в творі, та ін. Необхідність ще раз прочитати весь авторський оригінал або його окремі частини виявляється в процесі роботи.

При читанні редактор повинен коригувати процес вирішення розумових завдань, ставити певні цільові настанови. Це може бути, наприклад, глибинний або фрагментарний аналіз тексту. Від цільової установки залежить характер читання: його швидкість, рівномірність, фрагментарність і ін.

Коли потрібно вивчити твір, читання має бути неквапливим, вдумливим, що супроводжується глибоким аналізом.

Інша справа, якщо в якийсь момент роботи знадобилося уточнити рубрикацію одного розділу. Для цього буває достатньо переглянути матеріал,

оскільки на той час він уже вивчений, і читання буде фрагментарним, швидким, фіксує ключові смислові ланки змісту. Редактор подумки як би вихоплює з твору необхідний матеріал, фіксує на ньому увагу і аналізує, поки не сформує висновок. Отже, **професійне читання редактора може бути наскрізним і фрагментарним, швидким і повільним, рівномірним і нерівномірним.**

Кожне наступне читання найчастіше буває фрагментарним, уривчастим поверховим переглядом тих частин твору, які вже не потребують вивчення, а під час перегляду авторського оригіналу в пам'яті редактора відтворюється потрібний для аналізу матеріал.

Професійне читання супроводжується особливого роду записами – позначками на полях, посторінковими зауваженнями на окремих аркушах паперу або в робочому зошиті. Це різного роду роздуми, узагальнення, висновки, окремі зауваження, які можуть виходити за межі оцінюваного авторського оригіналу, мати загальне і часткове значення, стосуватися процесу роботи, конкретних елементів твору, інших видань, подальших планів роботи і багато чого іншого. Так редактор фіксує все, що може бути корисним згодом, зокрема, для осмислення власного досвіду, доопрацювання твору автором, редагування авторського оригіналу та підготовки видання. Таким чином, слід говорити про систему записів, які супроводжують професійне читання редактора.

Роблячи необхідні записи в процесі читання, редактор переводить внутрішню мову в зовнішню, в її письмову форму. Отже, читання переривається для осмислення зауваження, формулювання висновків, роздумів про прочитане і відпрацювання форми запису.

При послідовному аналізі та оцінці розробки теми, її ідейної значущості, змісту, композиції, мови і стилю твору використовується розгалужена система критеріїв оцінки. У їх числі критерії оцінки теми - актуальність, оригінальність, відповідність виду і типу видання, необхідність і доцільність публікації; критерії оцінки фактичного матеріалу - відповідність темі, достовірність, точність, новизна, науковість, доречність, яскравість, виразність, наочність, доступність; критерії оцінки композиції - гармонійна цілісність і системність;

критерії оцінки мови і стилю - точність слововживання, яскравість, виразність та ін.

Використання критеріїв оцінки має бути комплексним. Виключити будь-якої критерій оцінки не можна, інакше висновок буде неправильним або неточним. Рекомендується використовувати критерії оцінки в певній послідовності, тоді аналіз буде логічно обгрунтованим. Однак стосовно до кожного твору виявляються критерії першорядної важливості, пов'язані з головними оціночними висновками про можливість публікації. За цим же критеріям редактор, приступаючи до розбору твору, визначає елементи першорядної важливості. Наприклад, при аналізі науково-популярного твору в першу чергу слід виділити наукові положення, які в ньому популяризуються, а потім той матеріал, з допомогою якого наукові положення пояснюються і ілюструються. У кожному творі є свої змістовні елементи і елементи форми, які притаманні творам даного виду літератури, жанру, предметної спрямованості.

Професійна редакторська оцінка твору - оцінка об'єктивна. Вона передбачає, по-перше, виявлення як достоїнств, так і недоліків твору і, по-друге, суворе обгрунтування, доказовість усіх висновків.

Аналіз, оцінка твору і все висновки, що стосуються можливості публікації, можуть бути правильними тільки тоді, коли при використанні критеріїв оцінки теми, фактичного матеріалу, композиції, мови і стилю враховуються всі особливості твору (розглянутого в ньому предмета, виду літератури, жанру, авторської індивідуальності) і видання (виду, цільового призначення, читацької адреси, характеру інформації).

Тема 3

Редакторський аналіз і оцінка змістової цілісності тексту

Теоретичні питання

1. Поняття текст, його змістова цілісність, тема
2. Глибоке розуміння редактором змісту тексту як основа якісного редакторського аналізу:
 - а. мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту;
 - б. моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту;
 - в. наближення редактора до авторського задуму;
 - г. з'ясування функціонального призначення тексту
3. Редакторська оцінка вибору теми і її розробки

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте зміст поняття текст (як об'єкт роботи редактора).
2. Охарактеризуйте основні текстові категорії, суттєві для редакторського аналізу (інформативність, змістова цілісність, синтаксична зв'язність, літературна обробка)
3. Назвіть і охарактеризуйте мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту
4. Розкрийте значення моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту, назвіть можливі труднощі редактора
5. Розкрийте значення наближення редактора до авторського задуму, назвіть можливі труднощі редактора
6. Назвіть і охарактеризуйте складові функціонального призначення тексту
7. Охарактеризуйте критерії оцінки теми (значення критерію, методика його оцінки):
 - відповідність виду і типу видання, читацькій адресі;
 - актуальність;
 - конкретність;
 - повнота розробки.

8. Назвіть і охарактеризуйте основні проблеми якості тематичної організації тексту

1. Поняття текст, його змістова цілісність, тема

Основою редакторського опрацювання є текст. Як відомо, текст – це писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнокомпозиційному, дистантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю (див. Українська мова. Енциклопедія. С. 679).

Тобто одна з найважливіших текстотвірних категорій – це спільна тема, єдина змістова цілісність.

Змістова цілісність – тематична, змістова єдність тексту, підпорядкована основній ідеї, його змістова завершеність. У якісному творі завжди можна чітко визначити основний змістовий ланцюжок (низку тем кожної структурної одиниці – частини тексту), який розкриває загальну тему з різних сторін і є достатньо вичерпним. Таким чином, у тексті завжди є головна думка – тема; думки, які з різних сторін розкривають зміст теми, – кілька підтем (мікротем I рівня); думки, які конкретизують підтему, – субподтеми (мікротеми II рівня), і т. д.

Зміст тексту розгортається лінійно – послідовністю пов'язаних за змістом і граматично речень, абзаців, глав тощо, але вони розташовані ієрархічно, тобто мають смислову структуру, в якій виділяють основні та другорядні елементи. Складність смислової структури залежить від особливостей теми, стилю, жанру, обсягу тексту.

Одні з найважливіших завдань редактора – стежити за поступовістю розкриття основної теми, за тим, щоб не виникали тематичні відхилення, за відповідністю теми авторському задуму.

Досвідчені редактори знають, наскільки важливо правильно вибрати спосіб подачі матеріалу, організувати його відповідним чином. Крім того, саме системність тексту, його структурна організація дозволяє скорочувати

фрагменти, змінювати окремі фрагменти тексту без порушення його змістової цілісності.

Осмислення, виділення змістової цілісності залежить від взаємодії змісту тексту з системою знань читача і з інформацією, пов'язаною з ситуацією спілкування в цілому, – так званим контекстом. З нього читач бере відомості, необхідні для правильного розуміння будь-якого смислового і структурного елементу тексту, починаючи від слова і закінчуючи цілим твором.

Таким чином, вся інформація тексту як елемента комунікації складається з двох частин – того, що, власне, сказано, і інформації контексту, на основі якої повідомлення стає зрозумілим. Багато відомостей в тексті можуть пропускатися, якщо вони відомі читачам або їх легко зрозуміти за змістом.

Так виникає ще одне явище, пов'язане зі змістовою цілісністю, – змістові пропуски (прогалини) в викладі матеріалу, в нормі вони поновлюються з контексту. Більшою чи меншою мірою такі прогалини є в будь-якому тексті, але знань тих, хто читає цей текст, і інформації контексту має бути достатньо, щоб легко заповнити ці пропуски. Так трапляється не завжди. У подібних випадках завдання редактора – стежити за тим, щоб не виникало непоправних пропусків.

Якщо не говорити про непродуманий, неякісний текст, основних причин виникнення таких прогалин – дві. Перша – недостатність знань аудиторії. Друга – невдале скорочення, втрата проміжної ланки у формуванні змістової цілісності тексту.

Уявлення про змістову цілісність тексту виникає у читача вже після прочитання всього твору, коли він встановлює найбільш важливі аспекти змісту, їх зв'язок між собою і з периферійними, найменш важливими для авторського задуму і теми фактами.

Змістову цілісність тексту редактор оцінює на етапі ознайомлювального читання. Крім того, є і специфічні, редакторські прийоми аналізу змісту твору, зокрема це методи оцінки його композиції і логічних якостей.

Порівнюємо два тексти. Ось перший:

...

Смислова цілісність цього тексту забезпечується чіткістю структури, прозорими смисловими зв'язками. Найбільш важлива інформація тексту – власне новина, і названа вона спочатку. Потім представлено інформацію про якості нових продуктів, і дається вона за новиною. Ще менш значущі відомості про те, які продукти розробляються, наведені в кінці. Але всі ці фрагменти належать до однієї теми і розкривають її з різних сторін.

Ось другий текст:

...

Уже під час ознайомлювального читання виникають питання; що ж реально відбувається з московськими магазинами і про що цей текст-про банкрутство, про виставлення на аукціон магазинів з недбайливими господарями, про юридичні тонкощі процедури банкрутства, про діяльність Департаменту споживчого ринку і послуг, про хороших магазинах? Більш уважне читання тільки множить їх кількість. Так, прочитавши заголовок і вріз, читач чекає розвитку теми банкрутства, але автор говорить Уже про аукціони, які пропонує мерія. Далі читач дізнається, що вона і не має права будь-кого оголошувати банкрутом, - це робить суд, і т.д.

Висновок тут один: зіткнувшись зі складною життєвою ситуацією, де все взаємопов'язано, автор не зміг чітко виокремити аспекти проблеми і організувати матеріал, не вважав за потрібне це зробити і редактор. Текст в результаті так і не придбав змістову цілісність, Яка виражена насамперед у його тематичному єдності і структурованості інформації.

Зміст тексту дозволяє його правити, але це вимагає кардинальної переробки - чіткого формулювання теми, виділення аспектів, що її розкривають, і скорочення всього зайвого.

2. Робота редактора над змістом тексту

Під час першого читання редактор сприймає загальний зміст тексту, оцінює його цілісність, а також розглядає якість фактичного матеріалу і визначає загальне функціональне призначення тексту.

Аналізуючи **зміст** тексту, редактор оцінює його **актуальність**, відповідність сучасним соціальним потребам. Неабияке значення має **оригінальність** твору, яка реалізується у розробці теми, у змісті і формі твору. Корисно виявити елементи компіляції (переказ літературних джерел), співвіднести обсяг цієї інформації із новою, оригінальною, авторською. Хоча, звісно, є твори, метою яких є аналіз, систематизація попередніх досліджень.

Під час визначення **функціонального призначення** тексту редактор відповідає собі на питання: про **що** повідомляє текст (про які факти, докази, що пояснює); **хто** є потенційним читачем редагованого матеріалу: дитина, учень, студент, нефакхівець, досвідчений спеціаліст та ін.; з якою **метою** текст може бути використаний (для розширення знань потенційного читача, для подальшого дослідження, для регулювання практичних дій, для задоволення естетичних або інших потреб тощо); на яку **сферу діяльності** спрямований текст (логічну, емоційну).

Ступінь розробки кожної окремої теми визначає **обсяг** тексту. Недостатній обсяг не дозволяє розкрити тему повністю, призводить до логічних «прогалин» у тексті, загальної незрозумілості. Збільшення обсягу призводить до відхилень від теми, багатослів'я. Гармонічної цілісності тексту не можна досягти без узгодження загального обсягу тексту та його функціонального призначення.

Дослідники визначають фактори оцінки ступеня розкриття теми: авторський задум; вид літератури, жанр твору; наявність вихідного (фактичного) матеріалу, його актуальність і новизна; рівень його вивчення, необхідність розгорнутої аргументації і використання прикладів (залежить від функціонального призначення), логіка розкриття теми [23].

Основними критеріями оцінки якості теми вважаємо такі:

- відповідність виду і типу видання, читацькій адресі;
- актуальність;
- конкретність;
- повнота розробки.

Усі ці критерії можна застосувати лише у порівнянні того змісту, що є у творі, з тим «багажем» знань, що є у читача. Тобто редакторіві потрібно прогнозувати читацьку реакцію на Слово.

Перше питання - оцінка вибору теми. При оцінці теми слід враховувати ряд критеріїв. Найголовніша з них - актуальності, місце даної роботи серед книг по висвітлюваного питання (оригінальність) і відповідність характеру видання.

Перш за все, тема книги повинна бути актуальною, т. е. важливе, значне, мати громадське звучання.

Інша важлива обставина, яке необхідно враховувати, - місце даної роботи серед наявних книг по висвітлюваного питання, оригінальність теми.

Те ж відноситься до теми листівки, статті, передбачуваного виступу. Вони ні в якому разі не повинні бути стандартними, що повторюють багато разів сказане іншими, бо матеріал-повторення не викличе у читача або слухача нічого крім незадоволення.

Тема 4

Інформативна насиченість тексту

Теоретичні питання

1. Інформативність тексту і види інформації
2. Фактичний матеріал і критерії його редакторської оцінки
3. Види фактів і їх значення у виданнях різного функціонально-цільового призначення
4. Перевірка фактів. Прийоми виявлення фактичних помилок

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте значення поняття інформативність тексту
2. Назвіть і охарактеризуйте види інформації, наявної в тексті (фактична, концептуальна, підтекстова)
3. Розкрийте значення поняття факт, фактичний матеріал, його функції у текстах різного функціонального призначення
4. Охарактеризуйте критерії редакторської оцінки фактичного матеріалу (значення критерію для видань різного функціонально-цільового призначення, методика оцінки критерію):
 - відповідність темі, конкретність;
 - новизна;
 - доцільність;
 - виразність;
 - наочність;
 - доступність;
 - об'єктивність, точність, достовірність.
5. Опишіть методику роботи редактора з різними видами фактів:
 - цифрові дані;
 - статистична інформація;
 - цитати.
6. Опишіть прийоми виявлення фактичних недоліків

1. Інформативність тексту і види інформації

Інформативність - здатність тексту бути носієм закінченого повідомлення, передавати інформацію.

На рівні структури **інформаційний комфорт** реалізується у межах достатності та спрямованості змістових елементів на забезпечення розкриття інформаційного задуму автора. При цьому критерієм структурного забезпечення інформаційного комфорту стає в ідеальному варіанті тематична одноманітність автора, або ж таке тематичне різноманіття, що не виходить за межі читацького очікування.

Інформаційний комфорт відповідає виду видання за цільовим призначенням, читацькій адресі (ступеню підготовленості читача)

Інформативність як найважливіша текстова характеристика *називає* кількість інформації, її важливість і новизну. При оцінці інформативності тексту важливо враховувати два аспекти. Перший – зіставлення текстової інформації зі знаннями аудиторії та її інформаційними інтересам. Чим більше нової – цікавої і зрозумілої – інформації містить текст, тим більше він інформативний. Цю сторону змісту редактор оцінює при першому, ознайомлювальному читанні тексту. І другий – це семантичні і синтаксичні властивості викладу, що дозволяють за допомогою однакового числа мовних знаків передавати різну за кількістю і якістю інформацію.

Виділяють кілька видів інформації.

Фактична інформація є в будь-якому тексті і відображає явища дійсності і їх взаємозв'язку, це осмислена автором картина світу, реального чи уявного, передана засобами мови. Фактична інформація найчастіше виражена вербально за допомогою слів, ужитих в своїх прямих словникових значеннях. Вона становить предметно-логічну основу тексту. В редагуванні з фактичною інформацією тісно пов'язане поняття факту (див. Гл. 5).

Концептуальна інформація відображає авторську оцінку, інтерпретацію теми, явища. Вона може бути виражена вербально, або про неї можна здогадатися з контексту. Таку інформацію розуміють із тексту в цілому, вона

зумовлена осмисленням відображених у тексті фактів і їх відносин. Особливий різновид концептуальної інформації – інформація про автора, його позицію.

Поділ інформації на фактичну і концептуальну часто досить умовний, оскільки майже будь-яке висловлювання так чи інакше відображає авторську позицію.

Компонування фактів в тексті і їх відбір також може відображати концептуальну інформацію.

Підтекстова інформація – прямо не виражена, прихована інформація, яку розуміють на основі фактичної завдяки здатності тексту породжувати асоціативні значення. Наприклад, на основі підтекстової інформації часто виникає іронія і вгадуються натяки. Це найбільш складний різновид інформації.

У будь-якому тексті інформація різних типів чергується.

У текстах масової комунікації обов'язково є і фактична, і концептуальна інформації, але в творах різних жанрів співвідношення цих видів різне. Наприклад, в рекламі переважає концептуальна, позитивно-оцінна інформація, а в замітці – фактична.

2. Фактичний матеріал і критерії його редакторської оцінки

Факт (від лат. зроблене) означає, як відомо, **дійсну подію, те, що реально відбулося**. Під словом «факт» розуміють **судження або в інший спосіб зафіксовану реальність**. У першому випадку доцільно вести мову про **реальний факт**, в іншому – про **факт відображений**.

У редакційній практиці поняття **фактичний матеріал** включає в себе *власне факти, тобто щось твердо встановлене, таке, що відбулося насправді,*

власні імена,

географічні назви,

дати,

кількісні показники.

До фактичного матеріалу відносять також цитати.

Особливості роботи редактора:

Редактор при роботі над фактичним матеріалом повинен оцінити наступне:

- добротність фактичного матеріалу з точки зору його істотності, новизна, відповідність сучасного рівня науки (галузі знання), виразність і наочність;
- чи достатньо повно представлений фактичний матеріал в творі;
- як і ступінь точності і достовірності фактичного матеріалу.

Завдання редактора:

Ці дві сторони і зумовлюють завдання редактора.

Перша задана - оцінити, наскільки факти, якими оперує автор, відповідає основне методологічне вимога до них.

Ці вимоги:

1. Вибирати факти не довільно (ті, що потрібні автору, взяті, а ті, що заважають, відкинуті);

2. Враховувати, що факти в дійсності не залишаються незмінними, змінюються (ось-одні ось зникнуть, інші набірають силу);

3. Не оперувати фактами ізольовано від інших, з ними пов'язаних. |

Вторі задані - оцінити, наскільки факти відповідає та роль, яку вони повинні грати в кожному даному випадку. Ролі ці такі:

- а) опора, основа для висновків;
- б) чистої інформації;
- в) конкретизація загальних положень;
- г) ілюстрування загальних положень.

Точно оцінити факти безвідносно до їх ролі неможливо

Третя задана - оцінити достовірність фактичного матеріалу.

Аналізуючи і оцінюючи твори з фактичної сторони, редактор встановлює: чи достатньо наведених фактів, щоб можна було скласти чітке і повне уявлення про описуваному подію, явище, предмет; чи можуть вони переконати читача своєю наочністю, яскравістю, правдивістю; наскільки вони доступні для сприйняття; чи будуть вони впливати на свідомість або на почуття читача.

Особливою формою фактичного матеріалу є цитати. Перед редактором наукових творів зазвичай не стоїть питання про їх принципову необхідність. Оскільки наука розвивається на основі наступності, цитування результатів досліджень, проведених попередниками, часто буває неминучим.

Цитати можуть служити основою, спираючись на яку автор розвиває свої теоретичні положення. Відштовхуючись від їх змісту, можна створити систему переконливих доказів, необхідних для об'єктивної характеристики даного явища і для формування висновків.

Цитати іноді використовують і для підтвердження окремих суджень автора, а також для обґрунтування імовірнісних висновків.

Але іноді до цитати вдаються лише для того, щоб ніхто не дорікнув автора в забутті класика, а в цитаті міститься звичайне судження, заради якого не було необхідності посилатися на будь-чию авторитет.

Завдання редактора - перш за все визначити: чи обґрунтовано вживається цитата, чи виправдана вона по суті, збагачує твір, чи допомагає автору вирішувати поставлені перед ним завдання.

Цитати з деякою часткою умовності теж можна рас-сма-трівать як фактичний матеріал. Вони відображає дей-ствітельность друкований або письмовий, тобто є відтворенням дійсності, відображений в дру-гом творах.

Однак і ця частина тексту редактор необхідно проана-лізіровать, щоб оцінити:

- 1) доречність цитат і обґрунтованість їх обсяг;
- 2) точність цитування буквального і смислового;
- 3) відповідність того, як автор тлумачить її істинний сенс, зміст цитата.

У всіх випадках число використовуваних цитат повинно бути оптимальним. Від редактора потрібно встановити, чи немає в них спотворень сенсу цитованого джерела. Причини перекручувань можуть бути різними. В одних випадках з джерела беруться слова, які не визначають суті поглядів його автора, в інших - цитата обмежується словами, які містять тільки частину

думки, наприклад відповідає інтересам автора редактованого матеріалу. Портрет - в цитаті викладається точка зору не на той предмет, який розглядається в уже згадуваному тексті. Можливі й інші смислові неточності при цитуванні. Спотворення сенсу може бути і в тих випадках, коли поряд з прямим цитуванням використовується перифраза.

Факти у позатекстових структурних елементах

Таблиці - найбільш складний елемент видання. Вони дозволяють систематизувати різні дані, робити їх можна порівняти-й, зручними для аналізу, дають можливість встановлювати залежність між окремими параметрами.

Завдяки своїй лаконічності таблиці не тільки полегшує сприйняття і зіставлення різних фактів, а й допомагає досягти виразності викладу без шкоди для змісту твору. Дані, представлені у вигляді таблиці, набагато легше сприймаються читачем, ніж ті ж дані, представлені у вигляді тексту.

За методом відображення дійсності на ілюстрації діляться художньо-образні і науково-пізнавальні.

Художньо-образні ілюстрації створюються в основному до літературно-художнім виданням з метою посилення загального враження від літературного твору за допомогою глядач-них образів. Тут не пасивне повторення сюжету, а творча переробка та інтерпретація його книжковий графік. Достовірність і цінність подібні ілюстрацій полягає не стільки в точній відображенні епохи, під час якої відбувається описи-ваемий в творі подія, скільки в вірної передачі суті розкритого автора конфлікту.

Науково-пізнавальні ілюстрації являють собою зображення предметів і явищ живої або неживої природи, людини, результатів людської діяльності, логічних і ма-тематичних відносин. Метою пізнання буде той чи інший предмет, та чи інша наукова істина. Науково-пізнавальні іл-люстрації служать засобом осягнення навколишнього світу, тому від них вимагається бездоганна

точність, максимальне наближення до оригіналу. Для таких ілюстрацій важливий стає емоційний і художній, а наукова достовірність.

У свою чергу, науково-пізнавальні ілюстрації як засіб інформації діляться на наступні групи:

- ілюстрації, які мають безумовний предметний характер (малюнок, фотографія);
- ілюстрації, що має умовний характер (креслення, схема, карта);
- ілюстрації, що має абстрактний характер (графік, математичний креслення).

Ілюстрації першої групи реально-предметні, їх функція - нести об'єктивну інформацію. Ілюстрації другої і третьої груп - умовно-предметна, інформація в них не носить предметний характер, вона відволікається, розкриває властивості предметів в їх зіставленні або розрізненні.

Крім своєї основної функції - пояснення - образотворчий матеріал виконує і інші функції. Зображення може не тільки пояснювати текст, а й доповнювати і розширювати його; воно активно включений в комунікативному процесі, що здійснюється книга, тому інформаційна функція ілюстрацій слід визнати однією з найважливіших.

Важлива властивість ілюстрацій - емоційний вплив на читача. Звертаючись до конкретного видання, ми піддаємося таке впливу і з боку твору, і з боку книжкової форми, значна частина якої є ілюстрація. Ще одна невід'ємна функція ілюстрації - естетична, так як зображення проявляє себе у виданні і як самостійні художній формі, і як повноправний елемент ансамблю книга.

Особливість ілюстрації ще і в тому, що її функції тісно переплетені: одна впливає з іншої, одна обумовлює другу. Зрозуміти особливості роботи редактора над образотворчим матеріалом видання неможливо без детального розгляду кожної функції.

Виділяють три основні функції ілюстрації у виданнях: інформаційна, емоційно-психологічна і естетична.

Інформаційна функція. Як вже говорилося, і текст, і мул-люстрація є форми подачі інформації. У виданні вони як би постійно змагаються між собою в якості інтерпретації-ції їх підносили відомостей. В одних випадках перемагає текст, в інших - ілюстрація. Редактор будь-яке видання вирішує, чому віддати перевагу. При цьому враховуються вид літератури, ха-рактер і завдання видання, читацька адреса.

Так, інформація гуманітарного (літературознавчого, фі-лософського і т.п.) профілю краще сприймається у вигляді тексту, хоча і художньо-образні, і науково-пізнавальні іл-люстрації в деяких випадках можуть служити формою її подачі або доповнювати її. Зображення в довідкових виданнях гуманності-тарного характеру утворюють додатковий рівень інформа-ції, який візуалізує відомості, укладені в тексті. Іноді цей зоровий ряд буває факультативний елемент, але в більшості випадків він виправдані цільове призначення і читацька адреса видання. Візуалізація ключових момен-тов оповідання дає читачеві додаткову інформацію, активізує його духовну, ментальну діяльність.

Інформаційний ефект будь-якої ілюстрації буде залежати від того, наскільки повно, точно і швидко читач зможе вос-прийняти інформацію. Оцінюючи образотворчий матеріал, ре-редактором повинен визначити, наскільки він зрозумілий, зручний для прочитання. Найменші труднощі при його сприйнятті призводить до витраті додаткового часу читача. Будь-які неточності знижують ефективність видання, ставлять під сумнів можли-ність швидко і в достатньому обсязі відшукати необхідну ін-формацію.

Наприклад, при підготовці довідкового видання по техніч-ський або природна науки редактор ділить інформаційний простір майбутньої книги на дві частини, одну з яких віддає текст, а інший - ілюстрації. Співвідношення цих частин буває вельми несподіваним. Ілюстрації можуть змагатися з текстом за площею. Часто зоровий ряд в виро-ня такого характеру має рівний і навіть перевершує текст інформаційного значення.

Дійсно, роль візуальної інформації не можна недооцінювати. У багатьох випадках розлоге пояснення вдається удачно замінити хорошою, зрозумілою ілюстрацією, заощадивши тим самим і час, необхідний для засвоєння матеріалу, і місце у виданні.

Сприйняття внетекстової інформації підпорядковане виразно-ні закони, які повинні знати і враховувати редактор при со-ставленні ілюстративного ряду видання. Відзначено, що по с-равн-р-вняно з кресленнями, схемами малюнок по швидкості і точності сприйняття інформації менш ефективний. Недостатня ш-к-ість і точність сприйняття інформації, вираженої рисунком, частково компенсується більшою його виразністю.

Емоційно-психологічна функція. На емоційний на-стрій читача впливають якість паперу, гарнітура шрифту та інші формальні характеристики видання. Вибираючи видання, ми мимоволі оцінюємо його візуальний ряд. Іноді х-рошее видання не знайде дороги до широкого кола читачів через нецікаві ілюстрації. Зайва строгість оформлення, відсутність ілюстрацій ускладнює сприйняття книги читач. Тому наступна функція ілюстрації можна назвати психо-логічної, або функцію полегшення сприйняття інформації.

Естетична функція. Образотворчий матеріал в книзі має подвійну естетичне навантаження. З одного боку, ілюст-рація сам є предмет мистецтва і результат художні-ного творч-сть. (В процесі ілюстрування художник створює оригінальні твори мистецтва.) З іншого сторо-ни, вона - один з елементів книги, які, нашаровуючись один на одного, взаємодіючи один з одним, утворюють єдиний ансамбль видання, формують його естетичний образ, певним об-разом впливають на читача.

Підписи під ілюстраціями. Зв'язок ілюстрації з текстом

Без підписів може бути лише ілюстрації у виданнях художньої літератури, якщо сюжет ілюстрації зрозумілі без підпису; у виданнях, де кожна

ілюстрація розміщує так, щоб вона йшла безпосередньо за якою б пояснила її текст; через в Сейчас, де ілюстрації винесені на фронтиспис або на шмуцтитул.

Переважає кількість ілюстрацій потребує місця біля ілюстрації. Вони потрібні для того щоб можна було пов'язати їх з текстом, робити на них посилання в тексті, вивчати і розглядати ілюстрації окремо від тексту.

3. Перевірка фактів. Прийоми виявлення фактичних помилок

Працюючи із змістом тексту, редактор обов'язково повинен перевірити достовірність **фактичного матеріалу**. Це особливо актуально для журналістських публікацій, наукових і науково-популярних текстів. Для художніх текстів проблема фактичної достовірності не настільки актуальна, оскільки в цих текстах поряд із фактами об'єктивної дійсності можуть використовуватися і суб'єктивні відомості.

Фактичний матеріал (цифри, імена, дати, відомості про події, географічні назви, цитати із першоджерел тощо) може бути використаний в тексті як інформація, аргумент в процесі логічного доказу, основа для подальших висновків, ілюстрування того чи іншого положення [3].

Для визначення якості фактичного матеріалу використовують такі критерії оцінки: відповідність темі, достовірність, точність, новизна, науковість (для відповідних текстів), доречність, виразність, наочність, доступність. Зазначена послідовність критеріїв оцінки не випадкова, вона визначає послідовність роботи із фактичним матеріалом, ураховує їхній взаємозв'язок [23].

Природа фактичних помилок в тексті найчастіше пов'язана з характером відомостей, способом викладу матеріалу і з тим, як редактор відноситься до їх виявлення. Загальні практично для будь-якого тексту відомості, які можуть бути носіями фактичних помилок, - це дати, прізвища та імена, різного роду назви і т.п. Але може бути і помилки, приховані в авторських формулювань, міркуваннях, обґрунтуваннях, вихідні посилання, тези і т.д. Помилки можна

уникнути, якщо редактор проявить належну пильність, старанність і принциповість в процесі аналізу і оцінки фактичного матеріалу.

Основні прийоми при вирішенні даного завдання може бути перевіркою фактів за джерелами, проведення розрахунків, звернення до думки компетентних фахівці (рецензенти). Можливі також такі прийоми, як співвіднесення фактів з аналогічними фактами, відомими з інших джерел; зіставлення і ідентифікація факти, що приводиться в різному структурному елементах тексту і в нетекстових елементах (таблиці, формули).

Цифри не рекомендується коментувати, вони і без цього красномовні. Однак багато авторів за допомогою лексичних засобів намагаються збільшити або зменшити наявні результати.

Використання в тексті фактів потребує від редактора ретельної перевірки фактичного матеріалу. Дослідники теорії редагування виділяють основні *способи його перевірки*:

Звіряння факту з авторитетним джерелом. Процес звіряння нескладний, проте редактор має знати, до якого джерела звернутися в тому чи іншому випадку (загальні і галузеві енциклопедії, видані в спеціалізованих академічних видавництвах; видання Держкомстату України; офіційні видання – газети «Президентський вісник», «Урядовий кур'єр», «Голос України» та ін.).

Внутрішньотекстова перевірка, яка передбачає вдумливий цілеспрямований аналіз контексту, який дозволяє дійти висновку щодо істинності або хибності відомостей. Іноді внутрішньотекстова перевірка вимагає нескладних обчислень, оскільки неточності часто виникають у підрахунках, у процентних показниках тощо.

Офіційне підтвердження. Якщо перші два способи перевірки фактичного матеріалу не дозволяють установити істинність факту, доводиться звертатися за консультацією до компетентних осіб, до спеціальних установ. Офіційне підтвердження наукового інституту, підприємства, організації, державної установи є авторитетною підставою для оприлюднення оригінального фактичного матеріалу.

Правила цитування

Вага помилка і неточність цитування та тлумачення цитат дозволяють сформулювати кілька основних правил цитування, на які редактор може спертися в роботі. При дотриманні цих правил редактора в меншій мірі загрожує небезпеці пропустити подібні помилки і в більшій мірі вдасться виконати свою місію помічника автор, вберегає його від помилок.

Перше правило. Звіряти цитату з джерелом треба обов'язково в контексту всього того, що пише про предмет цитований автор. Це означає, що читати в джерелі нужно не тільки ту частину тексту, яка цитується, а й передшествуючі і наступні частини. Тоді не прослизне в друк помилка, подібна до тієї, яку допустив критик статті Г. Товстоногова.

Друге правило. Звіряти цитату тільки по перво-істочнику, а не по вторинному, навіть якщо це обумовлено словами Цит. по.: Автор, який цитував раніше, цілком міг помилитися. З такого роду помилкою мені довелося столкнутися при редагуванні книги Лідії Чуковской «В лабораторії редактора». Про цю помилку я докладно розповів в нарисі про історію видання книги Чуковской в журналі «ОК»

Четверте правило. Обов'язково зіставляти за змістом цитати з її тлумаченням і коментування, з висновками, які, спираючись на неї, робить цитуючим.

Правила-вимоги техніки цитування не складні. Перше правило. Текст цитата повинна точно соответствовать джерело.

Запозичивши цитату з Шолохова не у нього, а у процитувала його літературознавець, яка допустила помилку, Л. Чуковська повторила цю помилку в тексті і в заголовку глави - написала «Дудилья татарніка» замість «Будилів татарника», як у Шолохова.

Третє правило. Не можна допускати, щоб автор цитував по старому виданням його твори, якщо є новий, уточнений і виправлений або переглянутий автор. Віддавати перевагу перевірці цитат з авторів-класиків по найбільш авторитетним виданням або виданням, із-вестним як текстологічно вивірені, хоча вибір тут не завжди простий.

З цього, правда, є винятки:

Виняток перше. Орфографія і пунктуація модернізується за сучасними правилами, крім випадків, коли модернізація зачіпає форму, характерна для епохи або автор.

Виняток друге. Скорочені слова, неприйнятий в даному виданні, розгортає, укладаючи розгорнуте окончаніє в квадратних дужках.

Виняток третє. Явні помилки і друкарські помилки ісправляєт, обумовлюючи, якщо це видання наукового, і не обумовлюючи, якщо це видання масового.

Виняток четвєрте. Виділення слів, словосполучення і пропозиції в цитаті, що належить цитує, оговарівається у внутрїтекстовой або підрядковому примєчанні або для всієї книги в передмові. Зазвичай виділення цитовані і цитують автори оформляють по-разному, намагаючись по можливості зберегти та форму виділення цитованого автор, яка застосована в джерелі.

Другє правило. Дозволяється опускаєт слова, словосполучення і фразу або більший обсяг тексти внутрїте цитати, якщо опускається текст не потрібно цитує і якщо при цьому думки автора цитати не спотворюється. Про опущенном в цитаті тексті читач оповіщається трьома крапками при пропуску слів і словосполучень і трьома крапками в углових дужках при пропуску фрази або декількох фраз.

Редактор, що оцінює фактичний матеріал, важливо пам'ятати, що для отримання достовірних результатів недостатньо тільки того, щоб він був точний, відповідний методологічне вимоги. Потрібно, щоб самі міркування автора були логічно правильними, в іншому випадку викладені результати можуть виявитися непереконливими або навіть помилковими. Увага редактора повинна бути звернена на взаємопов'язаність фактичного матеріалу. Він повинен оцінити відбір фактів, їх зіставлення, пояснення; визначити, на що спираються заключні висновки.

Аналіз і оцінка змісту твору, фактичний матеріал тісно пов'язане з роботою над його побудовою (композиція).

Спочатку виділимо фрагменти фактуальної інформації - предметно-логічну основу тексту. Це виклад суті і характеру спору між американською

приватною компанією Celega Сепотка і міжнародною громадською організацією БШСО з приводу програми «Геном людини»; згадка про півтори тисячі біологів - учасників програми, серед яких 70 росіян, про плановані терміни виконання програми двома організаціями, про участь в суперечці і позиції Білла Клінтона і Тоні Блера.

До концептуальної, оціночної інформації можна віднести значну частину емоційних характеристик програми в другому абзаці (незліченні плюси, золотий вік / меншсть тільки в казках), оцінку виступів Клінтона і Блера (сталося немислиме), весь останній абзац - пасаж про Ньютона і Архімеда.

Є в тексті фрагменти, що поєднують і фактуальну, і концептуальну інформацію. Так, науковий спір називається кілька разів скандалом; як «найшкідливіші» гріхи опонентів згадуються тупість і злочинне нехтування. В останньому прикладі фактуальна частина інформації - це констатація самого факту, а концептуальна - то, що оформлена ця частина тексту як цитата і тому передає іронічне ставлення авторів матеріалу до особливостей дискусії.

До ключової інформації, що становить основну, непоправну за рахунок контексту частину, відносяться весь перший абзац - тема повідомлення, частина другого - інформація про кількість учасників програми та терміни її виконання, весь третій абзац - суть спору, частина четвертого - інформація про Клінтона та Блера і їх позиції без уточнення її суті. Все інше - це доповнює і уточнює інформація, частково оцінного, частково конкретизує факти характеру.

Розглянемо невеликий фрагмент тексту на предмет того, як розподілені в ньому основні види інформації:

Виділені курсивом фрагменти тексту - ключова фактуальна інформація, напівжирним курсивом - додаткова фактуальна, решта - додаткова концептуальна. Крім того, в будь-якому тексті є фрагменти повторної інформації. Тут це ланцюжки повторних найменувань: сталося немислиме - в науковий спір вклинилися; президент США Білл Клінтон і британський прем'єр-міністр Тоні Блер - обидва - вони; Архімед - він.

У наведеному тексті не виділені фрагменти, що не передають інформації взагалі. Найчастіше їх поява розцінюється як стилістичний порок, недолік

мовної культури (серед них зустрічається група слів, які зникли з мови і не вживаються навіть в складі похідних слів), але може бути обумовлено і свідомим бажанням піти від суті справи, в такому випадку мова йде про демагогію¹.

Тема 5

Редакторський аналіз і оцінка композиції твору

Теоретичні питання

1. Композиція художнього і нехудожнього тексту, основні композиційні принципи
2. Елементи композиції, і прийоми
3. Типи побудови тексту як предмет роботи редактора
4. Логічність композиції як основна характеристика її якості
5. Критерії редакторської оцінки композиції

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте зміст поняття композиція
2. Охарактеризуйте принципи композиційної структури художнього і нехудожнього тексту
3. Доведіть, що виділення елементів композиції – основа редакторського аналізу композиційної структури тексту.
4. Які логічні правила поділу використовують для виділення елементів композиції в основній частині?
5. Розкрийте значення рамкових елементів композиції, охарактеризуйте методику редакторської роботи з ними
6. Охарактеризуйте тип побудови тексту як предмет редакторської оцінки (його ознаки, види, композиційна структура, типові недоліки):
 - текст-опис;
 - текст-розповідь;
 - текст-роздум;
 - текст-визначення.
7. Назвіть типові логічні недоліки композиції
8. Назвіть і охарактеризуйте критерії редакторської оцінки композиції

1. Композиція художнього і нехудожнього тексту

Термін «композиція» в перекладі з латиною означає «составле-нiє». Як розділ мистецтвознавство, літературознавство і язикозна-нiє вчення про композицію виявляє закономірність побудова це-лостних мовленнєвий твір, роль його окремі частини, їх взаємозв'язку у втіленні задум автор. А сам композиція текст. - це будова, структура твір, последователь-ность смислові фрагменти, що утворює цілісну і зв'язкова щодо змісту і форми тексту Через композицію ланцюжка речень, якій представлена будь-який текст, п рiобретаєт найважливіша змістовне якість - смислова цілісність.

Композиція - одна з універсальної, кате-горій основоположною, що зв'язує мовна форма зі змістом, а не чисто фор-мальное явище.

Є жанри, в яких кількість і послідовність смисло-вих елементів жорстко задані, наприклад тексти оперативної інфор-мації, рекламні оголошення і плакати, інструкції, афіші та ін. Це полегшує їх обробку за допомогою комп'ютера. Інші попуска-єт варіювання набору смислових елементів та порядку їх ізложе-нiє, але передбачає наявність обов'язкових аспектів змісту, наприклад розширений інформаційні замітки, репортажі. І на-конець, є жанри досить вільні - замальовки, нариси, есе, аналітичні тексти, наприклад стаття. Але які б не були со-держаніє і жанр тексту, вибір смислових елементів та їх розпо-лютьс'я важливі завжди, навіть коли текст складається всього з двох-трьох фраз і вирішуютьс'я кс художні, а чисто практичні завдання.

У вченні про композиції давно описані можливі ефекти сей-дання смислових фрагменти, встановлення їх змістовні зв'язку. • Зіставлення два монтажні шматки більш схожі не на сумі, а на творі. На твір ... воно походить тем. що ре-зультат зіставлення якісно ... відрізняється від кожного слагаю-щего елемента, взятого окремо »1. Вибір сам спосіб рас-критія тема, послідовних смислові елементи, їх взаємозв'язку впливає на загальному зміст текст. Від вибору компо-зіції залежить, яким воно буде і як його зрозуміють.

Прийнято виділяти два основні композиційний принцип, відповідно до яких організуєєс'я змістом основна частина: сюжетний і логічний. Сюжет-ний принцип композиція передбачає побудову тексту відповідно до законів сюжету

і фабулами художньої або публіцистическое твір і використовується перш за все в літературе і хуложествсно-публіцистических і сатиричні жанри ЗМІ: нариси, замальовки, фейлетони. Найбільш проста композиція, відповідна сюжетний принцип, складається з хронологічної послідовності фактів, що представляє ту чи іншу подію в розвитку. На такій основі створюються репортажі як цілісні твори. Крім того, хронологія - це принцип систематизація смислові компоненти оповідання як спосіб ізложеніє (див § 7.2, 7.3.).

Логічний принцип композиція передбачає следова́ніє загальних закономірностей правильний, логічне мислення відбивається в плані текст.

Вимоги до композиції текстів масової комунікації основани на закономірностях логічно правильного мислення¹. Вони включають:

- відповідність обрана композиційний принцип тема, ідея тексту, специфіка фактичного матеріалу;
- послідовність у викладі, відсутність перескоків з одного предмета на інший або невинправданих повторень, чіткість композиційних переходів від одного аспекту теми до іншого;
- чіткість і вмотивованість зв'язку між частинами;
- хід викладу - від відомого до нового, невідомого, від насто-ящегоо до майбутнього, від причин або умов до наслідків;
- повнота, вичерпність теми в межах авторського задуму і жанр тексту
- відповідність частин твори, але з урахуванням важливості кожної з них (що важливіше - про те більше і говоримо);
- чіткість рамкових елементів твору
- доцільність різних композиційних прийомів

Дробность членування тексту залежить від його призначення і аудиторії. Прийнято вважати, що чим популярніше видання, тим більше дробним може бути поділ тексту. Зокрема, це твердження доводиться практика засобів масової

інформації - тенденція дробити розгорнуті тексти на відносно самостійних фрагментів, кожен з яких має свою назву - підзаголовок.

Таке членування допомагає читачеві орієнтуватися у змісті і позбавляє від монотонності суцільного тексту.

У композиції тексту прийнято розрізняти кілька частин, кожна з яких має своє призначення. Ще античні риторичні виділяли вступ, основну частину і висновок. Вступ вводило в курс справи, ставило проблему, в основній частині проблема розроблялася, і висновок підводило підсумок сказаному. У найзагальнішому вигляді те ж частини виділяються і зараз. Але за роллю і комунікативні вимоги прийняті протиставляти рамкові елементи композиції і основна частина.

Рамкові елементи - це і елементи сам текст, і газетна або журнальна смуга в цілому. До рамкових елементів (крім деяких жанрів реклами) відносяться заголовки, підзаголовки, вступ, висновок, врізи - виділена графічно абзац, резюмуюча тема. У рекламі текстові рамкові елементи мають свої назви. Це слоган - основна ударна фраза ККСТ, що містить рекламну пропозицію, і лунна фраза - також ударна фраза текст, що підтримує, коментуюча слоган. Своєрідність реклами в тому, що вона може складатися тільки з цих елементів і послідовність їх може варіювати. Наприклад, перед Новим роком в метро був розміщений плакат, текст якого складався з двох фраз: Добре робота без сьомого поту. «Рехона» ніколи не підведе (реклама дезодоранту), в НСМ перше висловлювання - це відлуння-фраза, а друге - слоган.

До рамкових елементів смуги видання відносяться рубрики, котрі називають темою серії і матеріали, яку публікує тривалий час, і виділителів, що називає тема одного або кілька матеріалів, а не постійна серія, і займають місце рубрики.

Основні функції рамкових елементів композиції:

- позначення рамок тексту, тобто виділення його в потоці комунікації;

- * Залучення і утримання уваги адресата:

- інформування про тему і зміст тексту;

-в рекламі ще й афористичний формулювання рекламного пропозиції, формування позитивного ставлення до предмету реклами.

Рамкові елементи, крім ув'язнення, завжди графічно виділені, і до них пред'являються дещо інші вимоги, ніж до основної частини. Наприклад, стилістично будь рамковий елемент повинен бути особливо виразним і інформативним.

Призначення основної частини -передати інформацію по темі в оптимальному мовній формі.

Аналіз і оцінка композиція відбувається на етапі поглибленого читання. Завдання редактор - перевірити відповідність обраній композиційний принцип тема, послідовність, повнота ізложеніє, цілісність і зв'язність текст, відповідність обраної композиція змістом і задум, виправданість композиційні прийомів. Виправлення композиції, структури тексту - один з перших етапів правки-обробки. Чи не виправивши її. ісправлять недоцільно інші недоліки, скажу стилістичний, з чого часто починає недосвідчені редактора. Це все одно що почати обробку будівлі, не переконавшись у міцності його стін і даху. Виконана робота окажется просто марною, якщо в подальшому будуть виявлені конструктивні недоліки рукописи.

Робота з основною частиною тексту. Головні редакторські вимоги до змісту - повнота і послідовність викладу, чітка взаємозв'язаність частин, їх відповідність, обґрунтованість композиційного членування тексту. Текст, розбита на частини механічної, без урахування сенсу, або хаотичний, погано організоване ізложеніє тільки ускладнює розуміння.

Проаналізувати ці якості допомагає складання плану тексту. Якщо текст малий за обсягом, досить план в усній формі, але все одно він служить опору і автор при написанні, і редактор при аналізі і правці тексту. Робота над змістом і формою без плану подібна плавання корабля без керма і вітрил.

Говорячи про смисловий і, відповідно, елементів композиційний, які можуть стати основою план, зазвичай має у вигляді більш-менш розгорнутий фрагменти, яка висвітлює будь-якої один аспект тема, починаючи з частиною, глави, параграф і закінчуючи одним або кілька сверхфразовое і єдності. Але в

короткій інформації за такий фрагмент можна прийняти одне речення або навіть його частина. Критерій виділення - смислову єдність фрагмента. Кожен такий фрагмент, за винятком окремого пропозиції, також має внутрішню структуру, відповідну закономірностям обраного способу викладу (див. Гл. 7).

Робота з рамковими елементами тексту. Рамкові елементи композиція, призначене не тільки триває інформування про содержание текст, а й залучення до нього увагу, виділення його середіте іншими, по оцінюється дещо інші критерії, ніж основна частина.

Працюючи з заголовками, підзаголовки і слоган, редактор оцінює їх відповідність логічний і стилістичні вимоги. Основний логічне вимога - відповідність закону тождеств. І заголовки, і підзаголовки, і слогани повинні, хоча б в обобщенном вигляді, називати тему тексту і мати певний логічний обсяг, що співпадає з темою тексту. До порушень цього правила відносяться:

- повного невідповідності тема: наприклад, текст про одну з фірм, що робить склопакети, названо: Московські вікна мутнуватого світла, а інформація про новий засіб боротьби з хропінням - Без скальпель »,

- часткову невідповідність змісту, тобто дуже широкий або вузький по відношенню до теми обсяг. Так, заголовок: Слабке місце в зашці городяннн - передує текст про новий засіб боротьби з грибковими захворюваннями;

- випадковий, яка не відповідає тема або передбачений, але вульгарні двозначності, що не дозволяє вважати їх каламбур. Наприклад, збірник віршів названий: Душі пориви (швидше вже так треба було назвати рецензію на цю книгу), а інформація про майбутню переписи населення - Всіх поставлять на лічильник.

Стилістичне оформлення заголовків, підзаголовки, слоганів продиктовано їх особливе призначення - залучати та утримувати увагу, чітко позначати рамки тексту (для слоганових це ще й обов'язкове ненав'язливе спонукання купити пропонований товар). Основні вимоги, яким вони повинні відповідати. - стислість, точність, чіткість, простота, по можливості оригінальності і обов'язательно відхід від штампів.

Досвідчені журналісти та редактори рекомендують складати заголовки з ключових, найбільш важливих слів, але при цьому уникати невиправданого, що не прокоментованого використання вузькоспеціалізованих, нових понять, варваризмів, маловідомих імен власне, тобто необщепотребітельної лексики. З цієї точки зору не годяться заголовки типу: Агреман за агреманою (агреман - особливий вид дипломатичної угоди), драфт ВСЕ (драфт - сезонне укладання контрактів зі спортсменами) і їм подібні.

Дуже популярно в заголовках обігрувати цитати. Про це вже йшлося в §5.13. Бажано, щоб заголовок, слоган встався в один рядок. Але якщо це неможливо, то розбиття на рядки повинно відповідати глузду

Чи не обов'язковий, але часто використовуваний елемент заголовний комплекс - підзаголовок. Він може супроводжувати основне названня або служити для виділення окремих частин тексту. Якщо заголовок називає тему в загальному вигляді, то підзаголовок в короткій ёмкою формі уточнює, коментує його, повідомляє новину: Інтернет пера Лосьйон - заголовок, В три рази дорожче. Зате напевно - підзаголовок; По обличчю і честь - заголовок, За що художника Шилова депутати не визнали почесним москвичем - підзаголовок.

Редактор повинен простежити, щоб заголовок і підзаголовок становили єдине смислове ціле і щоб підзаголовок розпространілив, уточнював основну думку. В іншому до нього пред'являються те ж вимоги, що і до заголовку. Так, навряд чи текст про предстоящій перепису населення з явно невдалим заголовком: Нас всіх поставлять на лічильник - стоїть супроводжувати підзаголовком:

Наступний не обов'язково, але часто зустрічається рамковий елемент - вріз: виділений графічний фрагмент тексту. Зазвичай вріз у своєму розпорядженні після заголовка. Він може повідомляти основну новину, резюмувати зміст в цілому, оцінювати його з якоїсь точки зору, повідомляти цікаві факти, драматичні подробиці.

Завдання редактора - оцінити, чи правильно відібрані факти для врізу - вони повинні розкривати тему або підводити до неї, привертати і утримувати увагу. Так, навряд чи доречний такий варіант: Чоловік хропе вночі, як паровоз.

Чи можна йому допомогти без операції?, Мул і: Подкажите, как надійніше розлучитися з нерухомістю за день-ті? А сям вріз повинен бути динамічним і не зтягнутим.

Зазвичай, якщо перераховані елементи заголовного комплексу не відповідають вимогам, їх потрібно переробляти, тому ми не даємо варіантів правки.

Вступ також відноситься до рамкових елементів композиції. Це обов'язкова частина будь-якого тексту. Вимоги до нього - чітке формулювання теми, яскравість, запам'ятовуваність, залучення вніма-нія, формування ставлення до поставленої проблеми. Найбільш поширені недоліки: зтянутість і невідповідність теми або жанру. Часто в гонитві за яскравість авторів повідомляє про найбільш впе-чатляючих подробицях теми, які можуть бути второстепенни-й або не характеризує змістом тексту в цілому.

І останній обов'язковий рамковий елемент композиції - кінцівка (за винятком короткої інформації, яка в соответ-стві до вимог жанру може мати відкритий кінець). Її назна-ченіє - підбити підсумок, останньої ударної фразою висловити отноше-ніє до теми, переконати читача у своїй правоті.

Обов'язкова ознака будь-якого текст масової комунікації - його приналежність до одного з жанрів - вироблена комму-нікація типових послідовностей смислових елементів (ком-позиційніє схеми), розташований у відповідності з певним композиційним принципом, сюжетний або логічний, і предпола-гаюцій певний обсяг текст. Кожна така послідовність відображає масштаб, глибина ступеня деталізації, ракурс висвітлення те-ма, целеустановка автор і то, як він проявляє себе в тексті. Разліч-ніє жанри можуть включати специфічні, властиві тільки їм елементи композиції. Весь перерахований підпорядкований соответству-юцій мовні засоби. Вибирається жанрі урахуванням цілей автора і осо-бенностей фактичного матеріалу ще до написання тексту.

Під час підготовки тексту до публікації редактор аналізує і його жанрові особливості, при цьому працює в першій черзі з фактичною основою, композиція і специфічна для даного жанру засобів мови. Обговорюючи основні

проблеми совершенствованіе жанрової форми твору, ми залишаємо за дужки неспецифічний для даної теми аспекти (наприклад, оцінку логічних властивостей матеріалу, перевірка фактичного матеріалу і аналіз способів його відображення, дотримання загального композиційне правил і т.д.) як сам собою зрозумілі.

Значне за змістом літературного твору буде неефективне, якщо недосконала смислова організація його матеріал і композиція.

Композиція - це побудова твору, що об'єднує всі його елементи в єдине ціле, це шлях розкриття змісту, спосіб системної організації елементів змісту.

Структурні елементи змісту може відповідати темі в даній розробці, доцільний обсяг, їх склад і змісту може оцінюватися позитивно, але при цьому не виключається неправильне з точки зору специфіки твору і видання і вимогами логіки порядку їхнім розташуванням. При цілком благополучна структура, що розглядається як сукупність елементи змісту твір, може бути незадовільна композиція. В одних випадках мова йде про логічні помилки в побудові матеріалу, в інших - про невідповідність композиції предметно-тематична спрямованість твір, його жанр, вид література, цільове призначення або читацька адреса видання. Єдність змісту і форми вимагає оптимального варіанту композиції по відношенню до змісту. Чим складніше за задумом твір, тим складніше її композиція. Зі зміною композиції змінюється і зміст.

Робота редактора над композицією твору включає наступні етапи:

аналіз, характеристику і оцінку загального побудови роботи;

аналіз, характеристику і оцінку побудови окремих частин, що виділяються за ознаками мовних структур - оповідань, описів, міркувань;

узагальнення результатів аналізу і загальну оцінку композиції.

Які вимоги пред'являються до композиції літературного твору?

Композиція повинна відповідати специфіці твори і видання, обсягом твори, законам логіки, певного типу тексту.

Критеріями оцінки композиції є гармонійна цілісність і системність. Гармонійна цілісність передбачає досконалу організацію літературного матеріалу: логічно правильну послідовність частин, їх відповідність,

узгодженість, підпорядкованість. Системний підхід до оцінки композиції вимагає розгляд твору в якості системного утворення зі своїми підсистемами, компоненти і елементи й відповідні відносини між ними. У системному освіті зв'язок між частинами така, що зміни, що стосуються навіть найменших частин, тягнуть за собою зміни цілого.

Аналіз загального побудови твору в цілому слід розуміти наступним чином:

виявлення структуроутворюючих частин твору, аж до найдрібніших рубрик, з використанням логічних правил поділу;

визначення реальних логічних відносинах між виділеними частинами;

встановлення порядку розташування рівнозначних і супідрядних частин.

Процес аналізу композиції заснований на уявному руйнуванні існуючих варіантів побудови твору, т. е. на його декомпозиції. Критичний підхід, на якому базується аналіз, вимагає осмислення змісту і встановлення зв'язків, об'єктивно існуючих між фактами, незалежно від того, як їх представляє автор. Це процес суперечливий. З одного боку, при читанні відзначається чітка реакція на ті варіанти побудови твору, які дає автор, з іншого - авторські варіанти руйнуються, і осмислення змісту і композиції проходить незалежно від них, а в орієнтації на об'єктивно існуючі зв'язки, реальні логічні закономірності і відносини.

Композиція є засіб розвитку теми, уявлення головної думки і ідеї твору. Якщо фактичний матеріал розташований в послідовності від поганого до хорошого, від відомого до невідомого, від тимчасових змін предмета до якісним, то в цьому відбивається логіка змісту, саме так читача підводять до головного висновку літературної роботи. Сміслові відтінки змісту пов'язані і з розташуванням нетекстових елементів твору (таблиці, формули, малюнки) і фрагменти з цифрами, дати, прізвища, назви, цитати. Предмет вивчення при розборі композицій є також порядок проходження і поєднання матеріалів раціонального і емоційним характер.

В описових текстах події, процеси, явища розглядаються в сукупності всіх притаманних їм ознак, властивостей, рис, незалежно від того, як вони

протікають у часі, як щось закінчене за своїм змістом, певним чином склалося на даному етапі. Такі характеристики може бути кількісний, якісний, функціональний, структурний і ін.

Описи як мовні структури відрізняється відособленість і статичність (динамічність). За структурою вони діляться на аналітичні, синтетичні і аналітико-зі штучних волокон (змішані). Між перерахованими ознаками в описах можливі різні структурні зв'язки. Предмет можна описати по руху очей, його розглядає, за його власним переміщенню (наприклад, навколо осі) за маршрутом руху, відповідно до його будовою, характеристик або метод дослідження, за зменшенням або зростанням ознак, від простого до складного, від менше значимого до більш значимого, від нижчого до вищого, від визначального до визначеного та ін. У кожному конкретному випадку вибирає строго певний порядок розташування матеріалу.

Пояснювальні тексти, або тексти-міркування, фіксує рух, розвиток думки на логіко-понятійний рівень. Думка в міркуваннях розвивається висновку. З ряду висловлювань виводиться нове висловлювання, і між ними встановлюються логічні зв'язки. Міркування повинні відповідати правилам умовиводи і докази. Вони можуть бути побудовані по індуктивному або дедуктивного методу. У міркуваннях можливі різні структурні зв'язки: від посилки до виводу, від тези до аргументу і висновку, від явища до сутності, від фіксування змін до аналізу їх причин, від кількісних характеристик до якісних, від змісту закону до форм його прояву, від історії предмета до його осмислення, від абстрактного до конкретного і навпаки.

Тексти-міркування найбільш складні для роботи. Частина твору, що включають міркування, наприклад, тези і докази, не просто виділяються у вигляді логічної схеми. Вони можуть бути розділені фрагментами тексту різного об'єму. Їх ознаки (такі слова, як «отже», «далі», «нарешті», «отримає висновок», «розгляне приклад», «чотири причини явища», «спробує довести» і ін.) В текст твір не завжди відповідає реальному логічні зв'язки і відносини між явищами, предмети.

Оцінка побудова окрема частини твору обумовлена лінгвістичні норми, що дозволяє виключити суб'єктивні висновки. Так, іноді авторам говорять про те, що в окремих частинах твору матеріал нудний, розтягнутий, одноманітний і погано сприймається. При цьому в цілому правильному укладанні не виявляються причини недосконалості тих фрагментів і, отже, важко дати конкретні рекомендації автору, важко пояснити, як працювати з матеріалом. Наприклад, в науково-популярному творі зустрічається багато описів, які слідує одна за одною, і в них не виявляється дотримання будь-якого принципу побудови (по руху об'єкта, за ступенем важливості характеристик, по спадаючій чи зростанню ознак і ін.). Якщо редактор це розуміє, він може обґрунтувати свій висновок і легко пояснити автору, в чому саме недосконалість твору або його частини, а також може показати, в якому напрямку й як працювати, т. е. що практично можна зробити для усунення недоліків. При необхідності редактора повинен пояснити автор, який композиційні засоби досягається той чи інший вплив на читач, як зробити твір більш яскравий, а процес читання динамічний.

Тема 6. Робота редактора над реченням і абзацом у тексті

6.1. Мовностилістична правка тексту

Проблема мовностилістичного опрацювання тексту не нова в практиці редагування. Це копітка перевірка точності, доречності кожного слова, оцінка його використання з позиції читача. Це робота на рівні речення. Під час створення тексту автор іде від задуму до слова, а читач – від слова до розуміння задуму. Невдало вжите слово може спотворити загальне розуміння матеріалу.

Але ж стилістично удосконалювати текст редакторові треба дуже обережно, уникаючи так званої «смакової» правки, суб'єктивності в оцінці мови рукопису. Іноді редактор (особливо молодий) намагається пристосувати авторський текст до власного, звичного для нього способу викладення думок, що може призвести до стилістичного збіднення тексту, знищення авторської манери викладу.

Допомогти редактору помітити і виправити текст може знання **прийомів видалення типових нормативно-стилістичних помилок** (детальніше див. Мільчин А. Е. Методика редагування тексту..., с. 375-468):

1. Співвіднесення між собою синтаксично залежних слів:

- співвіднесення членів речення, що вимагають узгодження;
- співвіднесення керуючого слова з кожним керованим словом або кожного з кількох керуючих з одним керованим;
- схематизація синтаксичних зв'язків.

2. Встановлення варіантів синтаксичних залежностей:

- співвіднесення слів *який, котрий*, що у підрядному реченні, з усіма співвіднесеними словами у головному;
- варіація залежностей між складними однорідними членами речення і загальним словом;
- співвіднесення прийменника з наступними словами і словосполученнями, якими він керує;
- варіація словосполучень, що змінюють зміст тексту.

3. Заміна займенника словами, які він може заміщати.

4. Виділення і пов'язування однакових, однокоренових і протилежних за змістом слів.

5. Виділення логічно акцентуючих слів.

6. Виявлення зайвих слів:

- визначення змістового і стилістичного навантаження, виділення типових словесних надлишків (характеристика основних груп зайвих слів);
- співвіднесення за змістом тексту, що читається, з прочитаним текстом.

7. Виділення ознак, притаманних канцелярському стилю:

- виділення розщеплених присудків і протиставлення їм форм з повнозначним дієсловом-присудком;
- виділення віддієслівних іменників для зіставлення з рівнозначними дієслівними формами;
- виділення дієслова *є* для зіставлення з більш конкретними і точними дієсловами або з бездієслівними конструкціями;
- виділення слів *питання, проблема, момент, задача*;
- виділення канцелярських штампів.

Виконавши мовностилістичну правку, редактору потрібно, по-перше, зіставити кожну виправлену фразу з авторською, перевірити, чи не втратила вона після правки якихось відтінків змісту, чи не з'явився у ній інший (не авторський) зміст. По-друге, обов'язково перечитати кожну виправлену фразу в контексті, зіставляючи виправлений фрагмент із попередньою або наступною частинами тексту [4, с. 492].

6.2. Методика роботи редактора з мовними штампами

Мовні звороти, що багато разів механічно повторюються без творчого доопрацювання, внаслідок чого послаблюється їх лексичне значення та стирається експресивність, прийнято називати мовними штампами. Вважають, що це готові форми, які використовують без огляду на те, наскільки точно і повно вони передають думку. Це готовий взірць, який

сліпо копіюють. По-перше, це часто повторювані вирази; по-друге, внаслідок цієї частої повторюваності вони внутрішньо спустошені, беззмістовні.

В основі таких висловів часто лежить якийсь образ, але цей образ унаслідок частого вживання втратив свою оригінальність, тому їх іноді плутають із фразеологізмами. Але на відміну від фразеологізму чи крилатого виразу штамп не може конденсувати думку. Більше того, він виступає засобом прикриття браку думки та почуття.

Ознаки штампів: а) універсальні слова – загальні слова, які є заміниками конкретних (*дещо зроблено*); б) слова-супутники, «парні» слова (*активна, дійова допомога, гідний внесок, висока оцінка, гостра критика, вперта боротьба*); в) слова й вислови зі стертою образністю (*біле золото*).

За частого вживання на штамп може перетворитися будь-яка структурна чи змістова одиниця мовлення.

Штамп є однією з ознак збідненої лексики журналістського твору. У лексично збідненому мовленні часто зауважуємо також слова-паразити: *значить, ну, ось, так би мовити, в принципі* та ін. До хиб тексту належить також часте повторювання в ньому тих самих слів: *справа, факт, дещо, даний*. Звісно, це не стосується тих випадків, коли повторення слів є особливим стилістичним прийомом: анафорою, епіфорою, анепіфорою тощо.

Окремими **стилістичними прийомами**, які базуються на повторенні слів, є **тавтологія, плеоназм**. Проте такі повторення без певної стилістичної настанови належать до виразних вад мовлення. Тавтологія – повторення певної думки дуже близькими за звучанням словами: *сьогоднішній день, об'єдналися в єдину команду*. Тавтологія – вид плеоназму. Плеоназм (багатослів'я) – вислів, у якому є близькозначні, хоч різні за звучанням слова: *вересень-місяць, справжні факти, дезорганізатор порядку, дуже величезний, молодий юнак, уперше познайомився, відступити назад, година часу*.

Слова й вислови з офіційно-ділового мовлення, вжиті за його межами, називають канцеляризмами. Використання канцеляризмів в інших стилях є небажаним, якщо воно не виправдане певною стилістичною чи естетичною

настановою (не є, скажімо, засобом мовної характеристики персонажа, засобом створення комічного ефекту).

Ознаки канцеляризмів: а) розщеплений присудок (*виконати роботу*); б) скорочене означення (*міндобрива, держзамовлення*); в) нагромадження віддієслівних іменників (*виконання завдання з метою підвищення рівня задоволення потреб населення в наданні послуг з пошиття зручного взуття*); г) «нові прийменники» – прийменники, які походять від повнозначних слів, що втрачають своє лексичне значення (*у питанні використання сировини, в силу складних обставин*); д) слова й звороти канцелярського стилю (*мати місце, резолюція, акт набирає чинності*).

Способи уникнення канцеляризмів: а) заміна розщепленого присудка простим дієслівним присудком (*виконати роботу – зробити*); б) написання скороченого означення повністю (*міндобрива – мінеральні добрива, держзамовлення – державне замовлення*); в) заміна віддієслівних іменників дієсловами, дієприслівниками (*виконуємо завдання для того, щоб повніше задовольнити потреби населення в зручному взутті – ... для того, щоб населення мало зручне взуття, ходило в зручному взутті тощо*); г) заміна «нових прийменників» простими, непохідними прийменниками (*у питанні використання сировини – у використанні сировини, в силу складних обставин – через складні обставини*) [2, с. 126-128].

РОЗДІЛ II. ПРАКТИКУМ З РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ

Практичне заняття № 1

Функціональні обов'язки редактора

Теоретичні питання

1. Функціональні обов'язки редактора у видавництві (редактор-менеджер проекту); складові його діяльності
2. Значення редакторської праці для автора
3. Відповідальність редактора перед читачем
4. Тлумачення поняття редагування різними вченими

Практичні завдання (одне на вибір)

Підготуйте письмову розгорнуту відповідь (до 3 стор.) на одну із тем:

1. Порівняйте роботу редактора із роботою літературного критика (знайдіть спільне і відмінне).
2. Порівняйте функціональні обов'язки редактора і коректора.
3. Порівняйте специфіку роботи із текстом редактора і рецензента.

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте завдання і функції редактора на всіх етапах редакційно-видавничого процесу
2. Охарактеризуйте складові діяльності редактора: пізнавальну, просвітницьку, ціннісно-орієнтаційну, комунікативну.
3. Наведіть приклади з історії літератури (світової й української), що свідчать про значення редакторської праці для авторів.
4. Доведіть важливість редакторської праці для потенційного читача.
5. Розкрийте значення поняття редагування.
6. Доведіть, що саме критичний аналіз твору є основою редагування.
7. Охарактеризуйте підходи до редагування різних вчених (М. С. Тимошика, А. Е. Мільчина, З. В. Партико, І. А. Жаркова)

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 1.

2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 2.

3. Рябинина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябинина. – М. : Логос, 2012. – Глава 1.

4. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 1.

Практичне заняття № 2

Предмет, механізм, структура редакторського аналізу тексту

Теоретичні питання

1. Предмет і завдання редакторського аналізу і оцінки тексту
2. Професійне читання як основа якісної редакторської праці
3. Загальна структура редакторського аналізу і редагування
4. Рецензування рукопису

Практичні завдання (одне на вибір)

Напишіть видавничу робочу рецензію (до 3 стор.) за планом:

1. Назва рецензованого твору, відомості про автора.
2. Основні відомості про твір (видо-типологічні характеристики, читацька адреса, жанр, тема, ідея, проблематика, загальний обсяг, обсяг окремих елементів (текстових і позатекстових))
3. Результати аналізу і характеристика окремих структурних елементів тексту (оцінка змісту і форми кожної складової частини)
4. Оцінний висновок, що включає переваги / недоліки твору і загальну оцінку змісту і форми тексту
5. Висновок про доцільність публікації, визначення меж редакторського втручання (за потреби – виду правки)

Питання для самопідготовки

11. Розкрийте сутність понять аналіз, редакторський аналіз
12. Охарактеризуйте предмет редакторського аналізу і оцінки тексту
13. Сформулюйте завдання редакторського аналізу і оцінки тексту, цільові настанови редактора (у трактуваннях різних вчених)

14. Розкрийте значення розгалуженої системи критеріїв оцінки тексту для об'єктивного редакторського аналізу
15. Опишіть, чим професійне читання відрізняється від звичайного
16. Назвіть і охарактеризуйте види редакторського читання
17. Доведіть необхідність позначень у тексті під час редакторського читання
18. Назвіть і охарактеризуйте види редакторської правки (оглядово)
19. Назвіть і охарактеризуйте види рецензій
20. Опишіть структуру рецензії

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 2.

2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 3.

3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 3.

Стаття для рецензування

Польська наука приваблює бізнес

«Дзеркало тижня. Україна» №37, Ольга Рось, 11 жовтня

Польща продовжує реформувати сферу вищої освіти і науки. Держава не лише залучає кошти європейських фондів, роздає стипендії і гранти, а й шукає можливості для того, щоб до університетів прийшов бізнес. Перші успіхи вже є. Більше про це — в інтерв'ю з віце-міністром науки і вищої освіти професором Яцеком Гулінським.

— Пане професоре, щороку кількість українців, які їдуть здобувати вищу освіту до Польщі, зростає. Минулого року з України було близько 10 тисяч

студентів. Багато хто вважає, що це прямий результат реформи вищої школи і науки, що розпочалась у 2010—2011 роках.

— Ви знаєте, у нас була дуже тривала публічна дискусія під час підготовки цих реформ. Але, врешті, ми ухвалили два засадничі закони, які повинні принципово змінити польську науку і вищу школу.

Головним успіхом, як на мене, є те, що ці закони органічно вливають нашу вищу школу і науку в європейську систему. У результаті польські науковці отримали можливість подавати свої дослідницькі проекти на конкурс для фінансування їх з коштів Європейського Союзу. Уже зараз можна побачити результати співпраці польських учених із найкращими європейськими науковими групами. Зрозуміло, що це позначається на розвитку не тільки науки, а й вищої школи загалом.

— Інтернаціоналізація вищої освіти і науки — це важливе досягнення. Та чи вдалося забезпечити державне фінансування для наукових досліджень в університетах, адже це було однією з ключових цілей реформи?

— Це наш другий напрям, а тому ми запитували себе: що мусимо зробити, аби зорієнтувати науку на отримання результатів, які можуть перетворитися на нові технології, продукти?

Я завжди нагадую: місія вченого — це винахід, ідея, відкриття, нове розуміння навколишнього світу. Тоді як інновація — це перетворення цього винаходу на конкретний продукт, який повинен принести економічну вигоду. При такому визначенні чітко видно, що інноваційність — це питання сектора економіки, а відкриття — сектора науки. На розвиток цієї думки скажу: вища школа і наука несуть відповідальність за винаходи випускників університетів. Ми, як міністерство науки і вищої освіти, відповідальні за підготовку випускників — винахідливих, підприємливих і відкритих до світу. І не має значення, де вони реалізовуватимуть себе: в науці, бізнесі, політиці чи культурі. Головне, щоб мали світлі голови.

Друга складова нашої відповідальності — це нові технічні рішення, тобто технології та їх утілення на практиці. І третє завдання — це виховання такого випускника, який поєднає свої університетські винаходи з підприємливістю і стане сам підприємцем, розвиватиме свій бізнес.

Уже створено національну інституцію, яка розпоряджається коштами на наукові дослідження, — Національний центр досліджень і розвитку (Narodowe Centrum Badań i Rozwoju). Він орієнтований на прикладні науки й грантову допомогу. За інші дослідження відповідає Національний центр науки (Narodowe

Centrum Nauki). Ці установи призвичаюють наукове середовище до культури отримання грантів.

У нас уже немає такої ситуації, коли "czy się stoi, czy się leży, to się należy" (чи стоїш, чи лежиш, а щось отримати мусиш). Усі кошти надаються лише на конкурсній основі, і перемагають справді найкращі. Міністр науки і вищої освіти Барбара Курдицька недавно сказала, що навіть якщо нам доведеться фінансувати менше проектів, то однаково мусимо вибирати лише найякісніші.

— Гранти міністерства це добре. Але чи вдалося залучити гроші бізнесу?

— Маємо деякі пропозиції. Відомі фірми приходять до міністерства і пропонують свої інвестиції у розмірі 100—200 мільйонів злотих на дослідження у певній галузі. Ми теж інвестуємо рівноцінну суму у наші наукові підрозділи, академію наук, і вони працюють спільно з бізнесом.

Так, можна сказати, що бізнес диктує свої умови і користуватиметься результатами досліджень. Та ми повинні привчити наш бізнес інвестувати в наукові дослідження. Нині у Польщі дві третини досліджень фінансує бюджет країни, тоді як в інших країнах ЄС навпаки — бізнес. Досягнути такого результату за перші два роки неможливо, але помітити позитивну тенденцію у цьому напрямі вже можна. Якщо три роки тому витрати бізнесу на дослідження й розвиток становили два-три мільйони злотих на рік, то зараз вони вчетверо вищі. А в 2016 році мають бути в кілька десятків разів вищі. І питання не лише в тому, щоб бізнес вкладав гроші. Завдання стоїть ширше: щоб підприємці й бізнес визначали свої власні потреби в наукових дослідженнях.

Донині в нашій державі було лише два малих заохочення, які стосувалися двох вузьких сфер. Тепер разом із міністерством економіки намагаємося переконати міністра фінансів, що недоотримання протягом короткого періоду (двох—чотирьох років) частини податків компенсується дуже скоро. Навіть сьогодні — у тяжкі для економіки часи.

— Про яке саме податкове заохочення йдеться?

— Якщо коротко, не вдаючись у деталі, то хочемо, щоб частину коштів на дослідження й розвиток ми отримували з податків, сплачуваних підприємцями. І ми вже на останньому етапі впровадження ще однієї нової ініціативи — можливості для підприємців адресувати один відсоток податку на прибуток (PIT) конкретному науковому закладу, дослідницькому відділу. Не обмежуємо кількості таких відділень, бо деякі фірми мають такий оборот, що одним відсотком можуть профінансувати декілька наукових відділів. Проте обмежуємо категорії наукових закладів, бо прагнемо, щоб розвивалися найкращі. І можу запевнити, що ця ініціатива має шанси запрацювати вже з січня 2014 року.

Практичне заняття № 3

Редакторський аналіз і оцінка змістової цілісності тексту

Теоретичні питання

3. Поняття текст, його змістова цілісність, тема
4. Глибоке розуміння редактором змісту тексту як основа якісного редакторського аналізу:
 - а. мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту;
 - б. моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту;
 - в. наближення редактора до авторського задуму;
 - г. з'ясування функціонального призначення тексту
5. Редакторська оцінка вибору теми і її розробки

Практичні завдання

1. *Зробити редакторський висновок стосовно якості розробки теми (застосувати метод тематичного прогнозування)*

Влада допоможе людям

Керівництво міського виконавчого комітету більше не буде терпіти негідну поведінку керівників місцевих розважальних клубів і кафе, які порушують громадській спокій. Такий висновок – з останніх дій керівників Кременчука. Під пильною увагою сьогодні опинилися ті підприємці, на роботу яких нарікали кременчужани. Відтепер той же нічний клуб «Зебра» закрито на ремонт доти, поки не буде проведено реконструкцію приміщення. Головна мета реконструкції, проведення якої контролюватимуть, – забезпечення шумоізоляції. Вже відомо, що власники «Зебри» повинні розробити спеціальний проект, котрий би врахував усі зауваження. Також під «ковпаком» опинився інший нічний клуб – «Ібіа». Претензії до його власників – упорядкувати всі документи і саму роботу, аби було якомога менше скарг. Вважається, що це не останні заклади, до яких пред'явлено серйозні вимоги та претензії. Таку боротьбу за права кременчужан міськвиконком

повів після прийняття Верховною Радою відповідного закону. Останнім чітко визначено порушення, в першу чергу шумові, та виписано нові штрафні санкції.

2. У результаті аналізу мікротем усіх фрагментів тексту зробити висновок про ступінь розкриття запропонованої автором теми

Затверджено прожитковий мінімум на 2005 рік

У вівторок Верховна Рада затвердила прожитковий мінімум на 2005 рік у розмірі 432 гривні на місяць. У той же час, у варіанті закону, котрий вніс Кабмін, прожитковий мінімум пропонувалось затвердити у розмірі 382 грн. на місяць. Але народні депутати внесли поправку народного депутата Віктора Пинзеника, фракція «Наша Україна», про встановлення прожиткового мінімуму у розмірі 432 грн. За прийняття даного закону голосували фракції «Наша Україна», комуністів, Народної аграрної партії, соціалістичної партії, блоку Юлії Тимошенко, група «Центр», а також частково фракція Народно-демократичної партії та позафракційні депутати. І повідомляється також, що депутати фракцій і груп провладної парламентської більшості у вівторок відмовилися брати участь у роботі Верховної Ради й демонстративно звільнили сесійну залу, вимагаючи перенести пленарні засідання з поточного тижня, 19-22 жовтня, на грудень у зв'язку з кампанією по виборах Президента України.

3. Проаналізувати тематичну структуру тексту. Визначити тематичні відхилення. Відредагувати текст.

Гостя з Парагваю

Своїх жертв анаконда ковтає цілком

У Львівському дитячому еколого-натуралістичному центрі живе одна з найагресивніших змій світу – парагвайська анаконда.

Вона здатна задушити малого крокодила, дику порося і навіть семирічну дитину. Ця змія виростає до чотирьох метрів. Її організм побудований так, що може ситно їсти лише раз на рік.

Парагвайська анаконда родом із рік Парагваю та Аргентини, – розповідає керівник гуртка «Юні зоологи та тераріумісти» Ігор Хома. – Їм подобається вода з нешвидкою течією. Тут вони проводять 80 відсотків свого життя – спаровуються, приносять потомство, полюють на здобич. На сушу виходять лише для того, аби перетравити їжу».

Ця змія має 225 зубів-голочок. Ними кусає жертву і якийсь час її затримує, потім – закручує і починає душити. У анаконд чутливе тіло до вібрації: відчувають, коли здобич хоче вдихнути або видихнути. У першому випадку вони її стискають сильніше, у другому – послаблюють хватку.

«Існують легенди про те, що коли анаконди душать жертви, то ламають їм кістки, – веде далі пан Ігор. – Насправді ці змії натискають на грудну клітку, щоб не дати легеням зробити подих, тварин на шматки не розривають, а ковтають цілими. Накидаються лише на тих, яких здатні проковтнути. Анаконди знають свої можливості. Бували випадки, коли вони кидалися на ягуарів».

Нижня щелепа змій розділена на дві окремі частини (саме вони затягують здобич всередину), верхня нагадує ножиці, на їх стику в маленькій коробочці розміщений мозок. Нижня і верхня щелепи з'єднані лише шкірою, між ними немає суглобів. Укус анаконди неотруйний, але дуже болючий. Якщо на тілі залишаться поламані зуби змії, рана почне гноїтися.

Парагвайській анаконді, яка живе в еколого-натуралістичному центрі, виповнився рік, її довжина 1 метр 10 сантиметрів. «Така змія їсть гризунів, курчат, рибу, жаб, – говорить тераріуміст. – Коли підросте, захоче більшої здобичі – курей та кроликів. Організм анаконди побудований так, що вона може ситно їсти раз на півроку або раз на рік без шкоди для здоров'я».

Ігор Хома вийняв парагвайську анаконду з тераріума, щоб її сфотографувати. Вона поводитися спокійно, перед камерою позувала. «Будь-яка змія не вкусить, якщо не робити різких рухів, – каже він. – Тримав у руках і єгипетську кобру, і гримучу змію. Але людям, які не знаються на плазунах, робити цього не варто. На харківській виставці трапився нещасний випадок –

кобра смертельно вкусила екскурсовода. За 40 хвилин, саме стільки живе людина після такого укусу, не вдалося дістати спеціальну сироватку». (Олеся ПАСТЕРНАК)

4. Виконати внутрішньотекстову перевірку фактичної інформації

695 дітлахів мріють про сім'ю

На Львівщині 103 родини чекають на всиновлення дитини. Причому, як повідомив начальник служби у справах дітей Львівської ОДА Володимир Лис, більшість батьків наважилася на цей крок лише цьогоріч.

За його словами, на сьогодні зареєстровано 99 сімейних пар і три самотні особи, які мають бажання усиновити малюка. І не лише громадян України – від початку року усиновили дітей іще шість іноземних пар. «Іноземці, як правило, беруть під опіку дітлахів із фізичними вадами? Здебільшого опікунами стають громадяни США й Італії. Утім у нас найнижчий показник іноземного усиновлення», – зазначає пан Лис.

Щодо дітей-сиріт і позбавлених батьківського піклування, то їх нині в області нараховують близько 700. Третина. Яка? живе в прийомних сім'ях або дитячих будинках сімейного типу. «Від початку року півсотні діточок віднайшла собі нових батьків. Щоправда, в нас є проблема з маленькими дітьми. Адже більшість сімей хоче всиновити здоровеньку малечу до восьми років», – зауважує посадовець.

Начальник служби у справах дітей бідкається, що в сиротинцях небагато вихованців, які підлягають усиновленню. «Попри велику кількість безбатченків, бракує тих, які мають статус сироти. Для того, аби дитина його отримала, треба знайти її батьків і позбавити їх батьківських прав», – каже А. Лис. (Ю. Касько) [Львівська газета, 2010, № 40].

Самостійна робота № 1

Знайти приклад тексту (із засобів масової інформації), в якому є проблеми із тематичною організацією, зробити редакторський висновок

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте зміст поняття текст (як об'єкт роботи редактора).
2. Охарактеризуйте основні текстові категорії, суттєві для редакторського аналізу (інформативність, змістова цілісність, синтаксична зв'язність, літературна обробка)
3. Назвіть і охарактеризуйте мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту
4. Розкрийте значення моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту, назвіть можливі труднощі редактора
5. Розкрийте значення наближення редактора до авторського задуму, назвіть можливі труднощі редактора
6. Назвіть і охарактеризуйте складові функціонального призначення тексту
7. Охарактеризуйте критерії оцінки теми (значення критерію, методика його оцінки):
 - відповідність виду і типу видання, читацькій адресі;
 - актуальність;
 - конкретність;
 - повнота розробки.
8. Назвіть і охарактеризуйте основні проблеми якості тематичної організації тексту

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 4.

2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекций [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 6.

3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 2.

4. Рябина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябина. – М. : Логос, 2012. – Глава 3.

Практичне заняття № 4

Інформативна насиченість тексту

Теоретичні питання

1. Інформативність тексту і види інформації
2. Фактичний матеріал і критерії його редакторської оцінки
3. Види фактів і їх значення у виданнях різного функціонально-цільового призначення
4. Перевірка фактів. Прийоми виявлення фактичних помилок

Практичні завдання

1. *Навести приклади фактичної інформації і розкрити її значення у виданнях різного функціонально-цільового призначення*
2. *Проаналізувати текст, зробити висновок стосовно якості використання фактів*
3. *Проаналізувати текст, зробити висновок стосовно інформативної насиченості тексту*

З усмішкою у «вікні»

пишуть, і телефонують, і заходять. Так коротко можна описати роботу вишгородських пенсійників із населенням.

Громадську приймальню, що працює за принципом «єдиного вікна», в управлінні ПФУ у Вишгородському районі на Київщині відкрили наприкінці лютого цього року. До сьогодні там побувало вже понад шість тисяч громадян. Це якщо не брати до уваги виїзних прийомів, письмових звернень, дзвінків на гарячі телефонні лінії та користувачів веб-порталу Пенсійного фонду, яких у районі близько двох тисяч.

Люди звертаються у Фонд із найрізноманітнішими запитаннями. Останнім часом тут помітно збільшилася кількість вимушених переселенців із східних

регіонів країни, тож і характер запитань відвідувачів-пенсіонерів також помітно змінився.

Поштовий вісник, № 3, 16 січня 2015 р.

4. Проаналізувати текст, зробити висновок стосовно інформативної насиченості тексту

Сергій Гололобов: «Діяльність закладів культури – фундамент побудови нової держави»

7 квітня, у день свята Благовіщення, в районному Будинку культури відбулася розширена нарада з керівниками закладів культури Жовтневого району за участю заступника голови райдержадміністрації з соціально-гуманітарних питань Т. П. Коновалової та головного спеціаліста відділу клубної роботи управління культури, національностей і релігій Миколаївської облдержадміністрації А. І. Дорош.

Метою наради було підбиття підсумків роботи закладів культури за I квартал 2015 року та плани на II квартал: налагодження комунікації між закладами культури та Жовтневою райдержадміністрацією; вирішення проблемних питань щодо функціонування закладів культури; організація та проведення районного фестивалю дитячої, юнацької та молодіжної творчості у Жовтневому районі «Золотий паросток».

С. Гололобов

5. Виконати правку-вичитування тексту

Табір «Смайл» – по життю з посмішкою

Для того, щоб зробити дитячий відпочинок цікавим, наприкінці навчального року проводилось анкетування серед учнів «Рівненсько́ ЗОШ: «Що ти очікуеш

від пришкільного табору ? Твої пропозиції ». Всі вони були враховані Кожен день в таборі, кожна хвилина були змістовними, неповторними та пам'ятними. Діти із задоволенням брали участь у спортивних змаганнях, шахово-шашкових турнірах, розгадували ребуси, кросворди, шаради, загадки. Здивування, захоплення та цікавість викликали конкурси: «Кращий рибалка», «Містер і міс табору», конкурс «Дружніх шаржів», «Веселі робінзони», ігри «Секрет», «З табору зникли дорослі», «Порятунок» та інші.

Пізнавальними були екскурсії по рідному краю, які сприймалися вихованцями з великою радістю. Діти їздили до м. Очаків на море, де з задоволенням купалися та приймали участь у конкурсах і розвагах на воді. Відвідували музеї Очакова та Миколаїва. Але найбільш захоплюючими були поїздки до аквапарку «Аттика», до Миколаївського зоопарку, до СІТУ-центру. Діти відчували себе справжніми супер-героями під час в пейнтбол.

Кожен день очі дітей світилися радістю та задоволенням, що було найкращим подарунком для вихователів та їх батьків. Адже саме батьки були спонсорами цих поїздок. За що їм висловлюємо велику вдячність. Особливу подяку висловлюємо також екскурсоводу Титенко Наталії Борисівни за допомогу в організації змістовних та цікавих екскурсій, які спонукали подивитися на рідний край захопленими очима, та водію Слабунову Анатлію Андрійовичу.

Відпочинок в таборі «СМАЙЛ» пройшов на самому високому рівні, головним свідченням чого були веселі, засмаглі, задоволені обличчя дітей.

Свято бруду та напоїв

Тисячі кременчужан, а також гостей міста, які побували на святі під назвою «Екстрім-шоу 2003», що відбулося на аеродромі в селі Недогарки, були вражені великим розмахом, масовістю та новим зразком відпочинку.

Але, на жаль, наше суспільство ще не навчилося відпочивати за європейським стандартом, тобто культурно.

Як і завжди, свято розпочалось культурною програмою, а далі...

Чим більше було вжито алкогольних напоїв, тим більше люди забували про культуру поведінки. Збільшувалась кількість бруду та пустих, а ще гірше – розбитих пляшок. Люди перетворили аеродром на смітник. Не обійшлося і без бійок.

І нікому не відомо, що третього дня прибирати увесь цей бруд довелося головному байкеру нашого міста – Віктору.

Тепер залишається тільки запитувати чи будуть проводитися у нас ще подібні свята?

6. Проаналізувати факти, наведені у тексті з позиції їхньої доцільності чи недоцільності

Вечеря у американського Посла

У вівторок, 1 лютого Посол Сполучених Штатів Америки в Україні та пані Джон Е. Гербст запросили на вечерю досить вузьке коло гостей, серед них і кременчуцького народного обранця Василя Гаврилюка.

Вечерю давали на честь приїзду до Києва авторитетного американського політика пана Брюса Джексона, Президента Проекту для демократій, що розвиваються.

Прийом відбувся у резиденції Посла на Подолі, у затишному будинку на Покровській. Достатньо велика зала резиденції легко вмістила невелике коло гостей. Частували достатньо скромно, але смачно. Французьке вино на смак видалось легким і витонченим. Бесіда була невимушеною, кожному гостю давали можливість висловитись. Було помітно, що впливовий американський гість уважно оцінює кожного із запрошених. Не менш зацікавлено слухав Посол.

Пані Гербст була люб'язною, але помітно було, що вона трохи хвилювалась як господиня, слідувала, щоб вчасною була переміна страв, щоб тарілки гостей були не порожніми.

Говорячи про причини свого приїзду, пан Брюс Джексон, зокрема, сказав:

– Україна для Заходу сьогодні така ж цікава як Чехословаччина часів Вацлава Гавела та оксамитової революції і ми уважно придивляємось до перспективи нових українських політиків.

Не знав пан Брюс, що за цікавим співпадінням у минулому номері «AV-тографа» ми розмістили на восьмій сторінці поряд два фото учасників інавгурації Президента Ющенка: досвідченого чеського гостя экс-президента Вацлава Гавела та молодого українського політика В. Гаврилюка. Чи може американці читають «AV-тограф»?

Самостійна робота № 2

Знайти тексти, у яких фактичну інформацію подано неякісно (до 3 прикладів)

Питання для самопідготовки

4. Розкрийте значення поняття інформативність тексту
5. Назвіть і охарактеризуйте види інформації, наявної в тексті (фактична, концептуальна, підтекстова)
6. Розкрийте значення поняття факт, фактичний матеріал, його функції у текстах різного функціонального призначення
7. Охарактеризуйте критерії редакторської оцінки фактичного матеріалу (значення критерію для видань різного функціонально-цільового призначення, методика оцінки критерію):
 - відповідність темі, конкретність;
 - новизна;
 - доцільність;

- виразність;
 - наочність;
 - доступність;
 - об’єктивність, точність, достовірність.
8. Опишіть методику роботи редактора з різними видами фактів:
- цифрові дані;
 - статистична інформація;
 - цитати.
9. Опишіть прийоми виявлення фактичних недоліків

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 11.
2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 6.
3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 2.
4. Рябинина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябинина. – М. : Логос, 2012. – Глава 3.

Практичне заняття № 5

Редакторський аналіз і оцінка композиції твору

Теоретичні питання

1. Композиція художнього і нехудожнього тексту
2. Елементи композиції, основні композиційні принципи і прийоми
3. Типи побудови тексту як предмет роботи редактора
4. Логічність композиції як основна характеристика її якості
5. Критерії редакторської оцінки композиції

Практичні завдання

1. Оцінити композиційно-архітектонічну будову текстів

На зустріч прийшли небайдужі люди

У кабінеті голови райдержадміністрації особистий прийом громадян минулого тижня провела заступник голови облдержадміністрації Н. Б. Іванцова. На прийомі були присутні й голова районної державної адміністрації А. М. Круц з заступниками.

Спочатку Наталя Борисівна вислухала В. А. Максименко з Висунська, звернення якої стосувалося монтажу газового обладнання топкової Висунської ЗОШ. В. о. головного лікаря ЦРЛ О. В. Вавілін звернувся з клопотанням щодо сприяння виділення коштів на проведення реконструкції лікувального корпусу центральної районної лікарні.

Побував на прийомі й Висунський сільський голова В. М. Дмитрів, який порушив проблему нестачі коштів на утримання дитячих садків і просив підняти питання на рівні Кабінету Міністрів України.

Наступне звернення теж були по коштах – Т. П. Кабак з Любомирівки і Л. Г. Ярмолик з Новоукраїнки просили допомоги у проведенні ремонту у своїх

школах. Проблема з дорогою по провулку Сонячний привела на прийом мешканця Березнегуватого О. Д. Артюшенка з дружиною.

Загалом, на зустріч прийшли небайдужі люди, яких хвилює не особисте.

Наталя Борисівна вислухала кожного, уважно вивчила та проаналізувала всі звернення, дала чіткі роз'яснення. Наразі всі питання взято на контроль до їх остаточного вирішення.

Одразу після особистого прийому заступник голови облдержадміністрації провела зустріч-нараду з керівниками підпорядкованих структурних підрозділів райдержадміністрації та районних служб, в ході якої обговорено перспективні напрямки роботи і поставлено завдання стосовно втілення в життя соціальних ініціатив Президента України.

У ході робочого візиту до нашого району Н. Б. Іванцова відвідала Березнегуватську ЗОШ I-III ступенів, дитяче містечко «Казка» та районну дитячу базу відпочинку ім. М. Башкірова.

С. Лукашенко

До лісу, як до живої істоти

Великоолександровщина завжди славилася своїми чудовими лісами. Тому ніколи не бракувало бажаючих відпочити під їх густою тінню, подихати свіжим хвойним повітрям, насолодитися справді заворожуючим співом птахів, хоч на деякий час відірватися від повсякденних проблем, котрі заповнили кожную хвилину людського життя. Тому серед цих бажаючих відпочинку є ті, хто «віддячує» природі купами сміття, мотлоху, багаттям та попелищем, а через них і руйнівними пожежами. Та не треба забувати – що ліс також жива істота і потребує уважності та людяності.

Надзвичайно важливою є профілактична природоохоронна робота. З цією метою розроблено та затверджено головами адміністративних районів Мобілізаційно-оперативні плани та плани взаємодії лісівників з працівниками МВС та пожежниками впродовж всього літнього періоду, зокрема вихідних днів,

будуть проводитися профілактичні рейдові заходи з виявлення правопорушників, які порушують правила поводження з вогнем у лісі. До речі, адміністративне законодавство передбачає покарання за порушення вимог пожежної безпеки у лісах – це стаття 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення. Так вищевказане порушення тягне за собою штраф від одного до трьох неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а знищення або ушкодження лісу у результаті необережного поводження з вогнем, а також порушення вимог пожежної безпеки у лісах, що привело до лісної пожежі або розповсюдженню лісної на значній площі – тягне від трьох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Переконливо просимо всіх жителів Великоолександрівщини обмежитися відвідуванням соснових лісів в період, коли температура перевищує +25 градусів, також не розводити вогнищ в лісі, не палити стерню біля лісу, траву в полезахисних смугах, обмежитися в'їздом у лісну зону на відпочинок автотранспортом, розводити багаття на території біля дитячих таборів або баз відпочинку.

У випадку виявлення пожежі або первинного запалювання лісу – залити вогонь водою або загасити гілками. При неможливості це зробити самостійно – негайно повідомити про пожежу, її місце в Великоолександрівській державний лісгосп за телефоном... або протипожежну службу 101.

О. Свердленко

Зерна поезії сіємо змалку

Вводячи інновації в свою роботу, вихователі ДНЗ № 1 «Сонечко» започатковують святкування Днів мистецтв. В цьому році ми вперше відзначили Всесвітній день поезії. Символічно, що саме в цьому місяці весь світ святкував 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка. Під звуки пісні «Реве та стогне Дніпр широкий» до святково прикрашеного залу зайшли дівчатка та хлопчики в українських костюмах. Вони розповіли про життя Великого Кобзаря, прочитала

його вірші, прикрасили портрет живими квітами. Прозвучали твори й інших видатних українських поетів: Л. Українки, М. Сингаївського, Н. Забіли. На цей захід були запрошені й поети-аматори нашого району: Клеветенко В. П., Блюм І. Д., які прочитали свої поетичні твори про наше село, про рідну Україну, а дітки виконали пісню «День села» на слова та музику Л. Г. Тополь, яка працює в нашому садочку. Наші вихованці з задоволенням і самі вчилися рифмувати. Згадали малята й про те, що 15 березня наш садочок відсвяткував свій 23-ій день народження. Вони прочитали власні вірші наших педагогів та проспівали пісню «Дитсадочок «Сонечко», а завідувача дошкільним закладом Савченко О. О. прочитала вірш про наш дружний творчий колектив, низько вклонившись всім працівникам. Цікавою була розповідь директора ЦРБ Скриль В. М. про роботу клубу «Проба пера». Декілька збірок поетів-аматорів, які випускає бібліотека, Валентина Миколаївна подарувала нашій дошкільній установі для використання в роботі. Закінчилося свято виступом батьків. Кургацька Оксана презентувала свій власний вірш, який присвятила першим вихователям своєї донечки Чередніченко І. Г., Мурій Н. І., помічнику Юр'євій В. В. та всьому нашому колективу. Дивлячись на наших дітей, які по-дорослому серйозно стояли під час звучання Гімну Березнегуватського району, віримо, що це ростуть справжні патріоти, в душах яких житиме любов до поетичного слова. Всі присутні були вдячні ведучим Галкіній Т. В., Клеветенко Л. М. та музичному керівнику Гузь Г. М., які при допомозі батьків підготували та провели це свято.

О. Шевченко, вихователь

Моніка Белуччі не робила пластичних операцій

– Нізащо не хотіла б, щоб мені знову було 20. Зараз я значно щасливіша. Коли постарію, краще дивитимуся на своїх дітей, ніж переглядатиму фільми з собою, – каже італійська актриса Моніка Белуччі. 30 вересня відсвяткувала 50 років.

Белуччі народилася в містечку Читта-ді-Кастелло в центральній Італії. Мати – художниця, батько займався вантажними перевезеннями. Моніка була єдиною дитиною. Навчалася на юриста в університеті Перуджі. Підробляла фотомоделлю. У 24 підписала контракт із домом моди «Дольче і Габбана». З ним працює досі. Уперше знялася в кіно в епізодичній ролі 26-річною. Відомою стала завдяки участі у фільмі «Квартира» 1996-го. Під час зйомок познайомилася зі своїм другим чоловіком, на три роки молодшим французом Венсаном Касселем. За першим – фотографом Клаудіо Бассо – була заміжня у 1990-1994 роках. Із Касселем була разом 18 років. Увесь час жили окремо: він – у Франції, вона в Італії. У серпні минулого року розійшлися.

– Стосунки вичерпали себе, – згадує актриса. – Ми досі прив’язані один до одного – я примчуся, якщо буду йому потрібна, так само зробить він. Не знаю, чи є хтось у нього. Я поки самотня. Першу доньку від Касселя Моніка народилася в 39 років. Другу – в 45. Каже, що до цього не була готова до материнства.

Запевняє, що не робила пластичних операцій. Користується тільки зволожуючим кремом та вітамінними ін’єкціями.

– Ніколи не буду дуже худюю. Я народила дітей, буваю лінивою, люблю поїсти. Замість того, щоб худнути, ношу чорне, – розповідає актриса.

А. Балакир

Короткотермінові гранти

Інститут Кенана надає короткотермінові гранди науковцям, які зайняті у соціальних та гуманітарних галузях науки, проживають у країнах колишнього Радянського Союзу і які зможуть довести, що їхні наукові дослідження потребують використання бібліотечних, архівних та інших спеціальних ресурсів

Вашингтона (округ Колумбія). Перевага надається тим, хто займається дослідженням політики.

Академічні учасники повинні мати ступінь кандидата, який закінчує дисертацію. До участі у конкурсі допускаються науковці з неакадемічними еквівалентними ступенями професійного досягнення.

Короткотермінові гранти забезпечують стипендію у розмірі \$ 100 на день.

Крайній термін подання заяв — 1 вересня 2003 року.

Круті перці - молоді соціалісти

Спілка молодих соціалістів Кременчук (скорочено – СМС) була зареєстрована минулого тижня. Вона налічує близько півсотні юнаків та дівчат. СМС Кременчука очолив депутат міськради Денис Терешенко.

Це перша міська організація у Полтавській області. До цього існувала лише обласна.

Емблема Всеукраїнської молодіжної громадської організації виглядає як шість червоних стручків перцю, складених в абрєвіатуру СМС.

2. Проаналізувати композицію тексту, звернувши увагу на рамочні елементи, зробити висновок щодо якості композиційної структури. Запропонувати заголовок. Поділити текст на абзаци

Полтавщина відома народними художніми промислами і ремеслами. Решетилівське вишивання і килимарство та опішнянська кераміка стали окрасою багатьох художніх та краєзнавчих музеїв світу, а також зберігаються у приватних колекціях української діаспори. В Опішні створено унікальний видавничий центр "Українське народознавство", мета якого полягає у збереженні та популяризуванні національного народного мистецтва. Зразки підготовлених там книг сьогодні можна зустріти на виставках різних рівнів, зокрема, двотомне видання "Українці" отримало Диплом I ступеня на Міжнародній виставці 2001 року. Саме Опішня нині є одним із найвідоміших в Україні науково-дослідницьких центрів етнічної самобутності, розвитку, утвердження і збереження традицій національної образотворчої культури. У цьому

старовинному козацькому містечку створено єдиний у межах нашої держави Всеукраїнський центр наукового дослідження, збереження і популяризації вітчизняного гончарства, аналогів якому не знайти в жодній державі світу. Не зважаючи на те, що сьогодні наукова та культурна справа у нашій державі не є прибутковою, центр у Опішні продовжує важливу справу збереження історичних надбань, українського національного менталітету, відроджуючи та підтримуючи зв'язок між минулим і сьогоденням. Працівники центру дбайливо оберігають неповторне народне мистецтво, творчо розвивають його, досліджують у наукових працях, піклуючись про донесення нашого національного багатства до наступних поколінь. Важливою частиною Всеукраїнського центру наукового дослідження, збереження і популяризації вітчизняного гончарства є видавництво "Українське Народознавство" – одне з найменших в Україні за чисельністю працівників, але водночас і одне з найповажніших і найтитулованіших у нашій державі за рівнем видання і розповсюдження книжкової продукції. Не дуже багато книг щороку випускає воно в світ – лише одну, дві чи три – але ж ці видання з часом стають справжніми раритетами, якими користуються не лише науковці, спеціалісти, українська діаспора, а й викладачі вищих навчальних закладів та вчителі загальноосвітніх шкіл. Видавництво "Українське Народознавство" сьогодні є практично єдиним, яке чимало років діє в сільській місцевості, а не в місті, районному чи обласному центрі. Воно відроджує і захищає одне з найдавніших ремесел українського народу – гончарство, залишається відданим традиціям культурних надбань України. "Українське Народознавство" прагне видавати сучасну елітарну наукову книгу, яка нині, на жаль, не користується масовим попитом у населення.

Цілком зрозуміло, що ніякого економічного, фінансового зиску від своєї діяльності видавництво не отримує. Але рушійною силою цього колективу є патріотичний ентузіазм, передусім, впевненість у тім, що українське гончарство, яке виникло багато тисячоліть тому і передавалося від майстра ні і майстра, від батьків – дітям і зараз залишилося живим Мистецтвом, а не тільки зібраннями у

музейних колекціях. Отож, в Опішні функціонує унікальне наукове видавництво, цілком зорієнтоване на розвиток національної культури, народного мистецтва, зокрема гончарства як унікального феномена народної культури, як філософії гармонійного життя. Видавництво "Українське Народознавство" – це і своєрідна наукова лабораторія, яка популярно знайомить читачів з національними традиціями гончарства, виховує шанобливе ставлення кожного до національних святинь України.

3. Проаналізувати логічність, послідовність композиції тексту

Снігурівка

Першої неділі жовтня снігурівці відзначили 195-ту річницю з дня заснування міста на берегах Інгульця,

Урочистості почалися зранку, з традиційного покладання квітів до пам'ятника воїнам-визволителям. А потому завирувала святкова програма на майдані біля центрального ринку Снігурівки. Гомінко було й поблизу Снігурівського районного Будинку творчості дітей та юнацтва: тут працювали виставка виробів народних умільців та виставка братів наших менших – свійських тварин. Чимало симпатиків зібрав і конкурс «Грай, гармонь!».

Увечері ж у приміщенні районного Будинку культури свою майстерність численним глядачам дарували місцеві таланти та танцювальні колективи з Миколаєва та Херсона.

Не нудьгували того святкового дня й прихильники спорту. У приміщенні Снігурівської СДЮШОР відбулася відкрита першість з дзюдо на призи міського голови, а на районному стадіоні пройшла товариська зустріч з футболу [РП, 2009, № 21].

4. Оцінити загальну композицію твору, визначити жанр. Відредагувати текст, аргументувати виправлення.

Працею звеличені

Як і вся Миколаївщина, жителі Березанського району також підготували гідні дарунки до 70-річчя області. Це, у першу чергу, два реконструйовані і оновлені дитячі садки в селах Рибаківка і Красне. Відкриття в райцентрі Дошки пошани є свідченням того, що тут є багато людей, які своєю працею примножують добробут району, області. На районних урочистостях, які проходили 20 вересня, почесними грамотами різних рівнів нагороджено понад 80 трудівників Березанщини. Почесним громадянином цього краю визнано колишнього голову Лиманівської сільської ради, який обіймав посаду декілька десятиріч поспіль, Федора Трохимовича Булигу.

Удостоєний звання заслуженого працівника сільського господарства і голова правління ВАТ «Коблево» Віталій Бабинін.

У ці дні було підтверджено звання народного історичному районному музею, де директором Іван Данилко.

За сприяння органам внутрішніх справ району високої міліцейської нагороди був удостоєний і голова райдержадміністрації Василь Жосан.

Не забули тут привітати і запросити на свято колишніх керівників району, голів та секретарів сільських рад, які віддали багато років свого життя служінню народу.

У рамках підготовки до святкування 70-річчя Миколаївської області відремонтовано і встановлено електричне опалення в Лиманівській ЗОШ. Проведено ремонт глядачевого залу в районному Будинку культури селища Березанки. Облаштовані харчоблоки та їдальні в Червоноукраїнській та Данилівській загальноосвітніх школах...

За все це слід віддати належне райдержадміністрації та районній раді і, звичайно ж, громаді району [РП, 2009, № 27].

5. Проаналізувати композиційну структуру тексту замітки. Відредагувати текст.

Новини з регіонів. Селище під оберегом

Цей день став знаковим як для прихожан місцевої церкви Різдва Пресвятої Богородиці, так і жителів селища. На єланецьку землю завітав високопреосвященніший митрополит Миколаївський і Вознесенський Пітірім.

Спочатку Владика відслужив божественну літургію у місцевому храмі, а потім освятив оберіг селища – мармуровий хрест, який встановлено на в'їзді у Єланець.

Після освячення хреста відбулася урочиста частина цієї знакової події. Голова райдержадміністрації А. Добровольський, голова районної ради О. Москаленко нагородили Грамотами РДА та районної ради керівників-спонсорів сільгосппідприємства «Альянс» В. Моргуна та В. Чабаненка, які матеріально посприяли у виготовленні та встановленні оберега селища. Мер Єланця Л. Баденко також подякувала Валерію Павловичу та Вадиму Анатолійовичу за благодійництво і вручила їм пам'ятні сувеніри.

Відтепер єланчани житимуть під надійним оберегом. [РП, <http://www.rp.mk.ua/2011/10/>]

6. Проаналізувати композиційну структуру тексту. Оцінити рубрикацію.

Відредагувати текст.

Аграрний університет – наймолодший на Вінниччині

В університеті модульно-рейтингова система оцінювання знань та кредитно-модульна система організації навчання, яка відповідає вимогам Болонської конвенції

Вінницький національний аграрний університет входить до п'ятірки найкращих аграрних вузів України. Сьогодні у вузі I-IV рівня акредитації навчається понад 15 тисяч студентів, котрі отримують вищу освіту рівнів молодшого спеціаліста, бакалавра, спеціаліста, магістра. Аграрному університету менше тридцяти років – він наймолодший на Вінниччині.

Знання застосовують на практиці

Цього року в університеті стало більше на дев'ять нових спеціальностей та понад тисячу першокурсників. Сімдесят відсотків студентів – це працююча, обдарована сільська молодь. В аграрному будуть навчатися не лише майбутні агрономами, механіки, менеджери, технологи та економісти, а й правознавці, митники, фахівці лісового та садово-паркового господарства, енергетики. Студентів аграрного навчають у Інституті аграрної економіки, Технологічному інституті, Інституті менеджменту, адміністрування та права та Інституті післядипломної освіти. Факультетів в університеті сім – Економіки та підприємництва, Механізації сільського господарства, Менеджменту, Кібернетики, Агрономічний Факультет, Факультет Технології виробництва та переробки продукції тваринництва, Факультет машинобудування. Щоб студенти могли застосувати отримані знання на практиці, при університеті функціонують сучасні навчально-практичні центри: «Навчальна ферма», поля, садки, «Навчальне рибне господарство», «Дослідне поле», Ботанічний сад «Поділля», «Машинно-тракторна станція «Модуль», «Навчальна пасіка», «Навчальна web-бухгалтерія», «Навчальне конструкторське бюро «Компас» та 128 філій кафедр на виробництві.

Міністерство подарувало будівлю

На Дні першокурсника міністр аграрної політики Микола Присяжнюк підписав наказ про передачу Вінницькому національному аграрному університету п'ятиповерхової будівлі на вулиці Пирогова, 3. Можна сказати, що в цей день Вінницький Національний аграрний університет розпочав нову сторінку своєї історії, і кожен із першокурсників є її творцем. Міністр нагородив працівників університету трудовою відзнакою «Знак пошани» та заохочувальною відзнакою «Відмінник аграрної освіти і науки 3 ступеня». Навчально-виховний процес в університеті здійснюють 450 викладачів, з них докторів наук, професорів – 52, кандидатів наук, доцентів – 212.

– Колектив нашого університету завжди вбачав своє головне завдання у підготовці такого фахівця-аграрія, який би відповідально і з любов'ю ставився до

землі. Саме завдяки такому розумінню свого призначення, нам вдалося за неповних тридцять років існування заявити про себе не лише в Україні, а й за її межами, – говорить проректор університету Ірина Гунько.

«Тезаурус» контролює навчання

Студенти аграрного навчаються за індивідуальними планами. На всіх кафедрах є засоби контролю рівня підготовки студентів та діє єдина система автоматизованого тестового контролю «Тезаурус». Університет працює за модульно-рейтинговою системою оцінювання знань та кредитно-модульною системою навчального процесу, яка в повному обсязі відповідає вимогам європейської інтеграції вищої освіти України та Болонської конвенції.

Кредитно-модульна система – модель, яка поєднує модульні технології навчання та залікові освітні одиниці – залікові кредити. Кредит – одиниця обсягу та вимірювання результатів навчання, досягнутих на певний момент, це система змістових модулів, які можуть бути засвоєні за 36 годин навчального часу. Заліковий кредит – одиниця виміру навчального навантаження необхідного для засвоєння змістових модулів. Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднана за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові. Модуль, власне, – задокументована завершена частина навчальної дисципліни, практики, державної атестації [20 хвилин, <http://20minut.ua/news/10183897>].

7. Проаналізувати композиційну структуру тексту. Оцінити межі втручання редактора в текст. Визначити вид редакторської правки, аргументувати. Відредагувати текст.

«Вони і про них» –

під такою назвою, напередодні 90-річчя Радянської Армії та Військово-Морського Флоту, пройшла зустріч трьох поколінь, ініційована Новоодеською радою ветеранів, яку очолює Олександра Іванівна Байбарак. І саме її заслуга – в тому, що цей захід відбувся у теплій невимушеній обстановці, дав змогу ближче познайомитися людям, близьким по духу, силі волі, мужності. А

оскільки зустріч проходила на базі загальноосвітньої школи № 1 міста Нової Одеси і в ній взяли участь представники трьох ЗОШ і гімназій, заступники директорів цих закладів по виховній частині, то це дало змогу виконати ще одну вагомую мету – патріотичне виховання підрастаючого покоління.

Сюди були запрошені вельмишановні люди міста, учасники бойових дій Великої Вітчизняної війни, воїни-афганці. Отож учні мали змогу поспілкуватися з ними, а вони поміж собою, поділитися думками, послухати розповіді про себе, почути численні привітання на свою адресу від районного керівництва.

Задушевно і водночас із великою повагою звернулися до присутніх в актовій залі, які зручно розмістилися за окремими столиками, т. в. о. голови районної держадміністрації Ігор Миколаєнко, заступник голови райради Микола Джупінін, міський голова, він же й колишній воїн-афганець Юрій Шутяк, районний військовий комісар Олександр Грузинський, голова районної спілки воїнів-афганців Юрій Гаврюткін. Стільки цікавого і корисного з цей день почули школярі про своїх героїчних земляків, до яких прониклися великою повагою і шаною!

Екскурсія по кращому в районі шкільному музеї бойової слави, що організований у цій школі, також видалася досить цікавою і доречною. Слайди про героїчне минуле нашої країни, концертна програма, присвячена подіям кожного покоління на цій зустрічі, також залишаться надовго в пам'яті всіх, хто брав участь у цьому святі, як і квіти та подяки від керівників району, вручені кожному ветерану ВВВ.

Не залишили байдужими присутніх і виступ матері загиблого воїна-афганця Юрія Савченка, і запалені свічки та хвилина мовчання, присвячені загиблим у буремні роки.

Продемонстрували свою військову підготовку і майбутні допризовники, показуючи тим самим свою готовність, у разі небезпеки для нашої країни, стати на її захист.

А ті незабутні рядки із пісні «Віденський вальс» «Помнит Вена, помнят Альпы и Дунай...», який співали вже усі разом, викликали сльози на очах багатьох ветеранів. Отже, зустріч видалася такою якою і хотіли бачити її організатори – теплою і щирою – незабутньою. [РП, 2010, № 10].

8. Проаналізувати композиційну структуру тексту. Оцінити рубрикацію. Відредагувати текст.

Захист. Крадії у квартири проникають навіть через дах або зламавши стіну

Як захистити житло від крадіжок

Квартирні крадіжки завжди були і залишаються найбільш популярним видом майнових злочинів.

Статистика показує, що квартирні крадіжки більш ніж у половині випадків здійснюють бездомні, наркомани, п'яниці. Сучасні квартирні злодії діляться на дві умовні категорії: тих, хто займається квартирними крадіжками професійно і тих, для кого чуже майно лише засіб придбання чергової дози наркотиків.

Більше половини квартирних крадіжок відбувається вдень, а саме з 9 до 16 години, у час, коли вдома нікого немає.

Як зловмисники проникають у квартири

– Основних способів проникнення в житло існує декілька: зламавши двері або відімкнувши їх, підібравши ключ, відмичкою або шляхом свердління замка, – розповідає виконуюча обов'язки начальника сектору зв'язків з громадськістю міського управління міліції Інна Дем'яненко. – Проникають у квартири також через кватирку, через дах і навіть шляхом пролому стіни. Як правило, перед тим, як скоїти крадіжку, злодії проводять розвідку. Наприклад, заходячи в під'їзд багатоповерхового будинку, продзвонюють всі квартири на майданчику, якщо за дверима ніхто не відповідає, скоюють крадіжку. У разі, коли господарі на місці, існують стандартні відмовки типу «когось шукаю», «щось втратив».

Особливо уважно слід поставитися до вибору замків. Надійно себе зарекомендували сейфові замки. Як вважають фахівці, найпростіше грабіжникам впоратися зі звичайним накладним циліндровим замком.

Металеві двері – надійний захист від крадіжок

Добре захищають від крадіжок металеві двері. Вони відкриваються назовні, і це практично виключає можливість їх зламати. Якщо дозволяє планування будинку, слід встановити ще одні двері на східцевому майданчику. Таким чином можна одночасно захистити декілька квартир. Є ще один варіант, як захистити своє житло, – завести собаку.

Щоб житло не стало об'єктом посягання з боку злочинців, у першу чергу потрібно укріпити двері, замки, поставити ґрати на вікна. Якщо кудись від'їжджаєте, то можете попросити сусідів, якщо є така можливість, щоб наглядали за квартирою [20 хвилин, 2009, № 8].

Самостійна робота № 3

1. Чи є «семантичні прогалини» між реченнями у тексті? Як це впливає на композиційну цілісність тексту? Підготуйтеся до розмови з автором щодо удосконалення тексту (напишіть Ваші пропозиції)

Нарешті літо!

Літо!

У будь-кого з нас виникає безліч асоціацій із цим словом. Хтось мріє знайти роботу і назбирати грошей, але більшість, все ж, планує цілими днями пролежати на пляжі, забуваючи про усі проблеми і негаразди.

І справді, не варто марнувати свій вільний час. Хто б чим не вирішив займатися, важливо, щоб вільний час пройшов із користю.

Нарешті минув навчальний рік, заліки, а з ним і хвилювання. І хоча попереду сесія, лагідні сонячні промені додають упевненості у завтрашньому дні. З'являються нові плани на майбутнє, нові, ще яскравіші і сміливіші, мрії, які неодмінно мають здійснитися!

Тому давайте почнемо розслаблятися, щоб восени було що згадати!

2. Знайти приклад тексту із порушенням композиційної структури, аргументувати свій вибір

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте зміст поняття композиція
2. Охарактеризуйте принципи композиційної структури художнього і нехудожнього тексту
3. Доведіть, що виділення елементів композиції – основа редакторського аналізу композиційної структури тексту.
4. Які логічні правила поділу використовують для виділення елементів композиції в основній частині?
5. Розкрийте значення рамкових елементів композиції, охарактеризуйте методику редакторської роботи з ними
6. Охарактеризуйте тип побудови тексту як предмет редакторської оцінки (його ознаки, види, композиційна структура, типові недоліки):
 - текст-опис;
 - текст-розповідь;
 - текст-роздум;
 - текст-визначення.
7. Назвіть типові логічні недоліки композиції
8. Назвіть і охарактеризуйте критерії редакторської оцінки композиції

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 9.

2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекций [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 7.

3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 6, 7.

4. Рябина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябина. – М. : Логос, 2012. – Глава 2.

Практичне заняття № 6

Редакторський аналіз і оцінка рубрикації

Теоретичні питання

1. Значення рубрикації видання і завдання її редакторської оцінки
2. Логічні правила поділу тексту на частини
3. Закон тотожності як основа оцінки заголовка рубрики
4. Ієрархічність структури видання (ступені рубрикації)
5. Перевірка підпорядкованості і поділу рубрик

Практичні завдання

1. *Виконати повний редакторський аналіз рубрикації видання «Енциклопедія видавничої справи»*

Самостійна робота № 4

Знайти приклад видання, в якому є проблеми із рубрикацією, аргументувати свою думку

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте сутність поняття рубрикація
2. Яке значення має рубрикація у виданні для читача, для аналізу композиції?
3. Охарактеризуйте складові частини редакторської оцінки рубрикації:
 - оцінка поділу тексту на частини (відповідність логічним правилам поділу; розмір частин відповідно до читацького сприймання);
 - ієрархічність структури (відповідність кількості ступенів рубрикації читацькій адресі; логічна підпорядкованість рубрик нижчого рівня вищим);

– точність заголовків рубрик (вимоги закону тотожності).

4. Назвіть і охарактеризуйте методичні прийоми перевірки підпорядкованості і поділу рубрик (на прикладах)

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 10.

2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 7.

3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 6 (рамочні елементи).

4. Рябина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябина. – М. : Логос, 2012. – Глава 2.

Практичне заняття № 7

Редакторський аналіз і оцінка логічності викладу тексту

Теоретичні питання

1. Поняття і судження як одиниці логічного аналізу тексту
2. Перевірка логічних зв'язків у тексті
3. Закони логіки в теорії редагування

Практичні завдання

1. *Знайти помилки у визначенні понять. З'ясувати, яка частина визначень відсутня у прикладах. Написати правильне визначення*

Материк – це частина суші.

Суфікс – це значуща частина слова.

Синтаксис – це розділ науки про мову.

Екватор – це географічна паралель.

Пряма мова – це мовлення якої-небудь особи.

Квадрат – це коли всі сторони і кути рівні.

Острів – це коли з усіх сторін вода.

Лавина – це коли сніг шалено несеться з гір.

Речення – це коли є граматична основа.

2. *Проаналізувати текст, знайти у ньому визначення, надати їх характеристику*

Що ж таке реабілітація? За висловами Т. С Алферової О. А. Потехіної, реабілітація - процес проведення взаємопов'язаного комплексу медичних, професійних, трудових і соціальних заходів різними способами, засобами, методами і примішаними на збереження і відновлення здоров'я людини і середовища, її життєзабезпечення за принципом мінімакса. Енциклопедичний словник медичних термінів називає реабілітацію у медицині комплексом

медичних, педагогічних і соціальних заходів, спрямованих на відновлення ним (або компенсацію) порушених функцій організму, а також соціальних функцій і працездатності хворих, інвалідів. У популярній медичній енциклопедії реабілітація у медицині (відновлювальне лікування) визначається як система заходів, що мають на меті щонайшвидше і найбільш повне відновлення здоров'я хворих, інвалідів і повернення їх до активного життя і суспільно-корисної праці. Реабілітація у медицині вважається початковим ланцюгом у системі загальної реабілітації.

3. З'ясувати, чи порушується закон тотожності при ототожненні таких понять

"Письменник" і "прозаїк";

"Перша столиця України" і "Столиця Київської Русі";

"Газета" і "тижневик".

4. Знайти у газетному тексті порушення законів логіки. Виправити їх

22 березня у бібліотеці студенти спілкувалися із завідувачем наркологічним відділенням міського наркодиспансеру В.Ф. В'юном. Із цього спілкування ми узнали багато про життя у Польщі, США, Болгарії.

Дивуєшся, які надзвичайні речі може створити людський геній, незважаючи ні на холод, ні на спеку. У ВАТ "Кременчуцький сталеливарний завод" цими днями дуже жарко, бо нині він переживає своє відродження. І завдячувати потрібно вітчизняним інвесторам. Вогненною рікою біжить сталь, а в ній – надії на добробут.

Працюємо ще й на експорт. Тісно співпрацюємо з Росією, налагоджуються контакти з іншими країнами. Вітчизняні підприємства споживають близько 65% нашої продукції.

Приємним і дещо незвичним є те, що на заводі працює близько 50 відсотків жінок. "Хоча жінки і працюють в однакових умовах з чоловіками, але вони мають вищі результати", — говорить начальник цеху № 1 Клітін Олексій Володимирович.

Весь процес виготовлення сталі не легкий, а деякою мірою і шкідливий, але він налагоджений так, що бажаючих працювати чимало.

5. Знайти та усунути логічні помилки у наступних фрагментах тексту

А)Справжньої поваги і визнання заслуговує людина, яка любить свій рідний край, щиро переймається його турботами і клопотами, цікавиться його повсякденним життям. Якщо ви дійсно патріот Кременчуцького району – передплачуйте і читайте "Перемогу". Тільки в ній ви знайдете всі новини про те, що відбувається в нашому регіоні.

Б) Кременчук названий президентом України в числі тих 4 міст, де в минулому році вшановувався на державному рівні 140-річний ювілей В.І. Вернадського. Та кременчужани не зупиняються на досягнутому. Зараз їх цікавить ідея ноосфери В.І. Вернадського, але не як філософська категорія, а як той культурний феномен, що потребує вивчення з точки зору практично-політичної.

Ноосфера — якісно новий стан у геологічній історії Землі. Це в даний час і новий стан об'єднаного колективною працею в єдність людства, що вже керується морально орієнтованим колективним Розумом.

Саме перехід до цього стану в сучасній політиці набув дефініції сталого або регульованого розвитку. Цю дефініцію запропонувала у 1992 році II Міжнародна конференція з питань навколишнього середовища та розвитку, що була організована вченими для політиків і проходила у Ріо-де-Жанейро.

Саме тому стає зрозумілим, що без уваги до цього питання і без глибокого його розуміння фінансово-промисловими колами зробити існування ноосфери усвідомленим процесом, керованим людиною, ніяк неможливо.

Ось чому з ініціативи Кременчуцької районної державної адміністрації у Кременчуцькому районі готується Всеукраїнська науково-практична конференція "Ідеї В.І. Вернадського та еколого-економічні проблеми розвитку регіону". Засновники конференції виходять з того, що саме село — основа соціально-

економічного розвитку. Тому сюди повинна бути спрямована увага соціальної політики х її базовим принципом збереження та підвищення якості життя: і медицина, і освіта, і культура.

В) Де батьківщина «сніжної людини»?

Два місяці спеціальна група китайських учених провела в труднодоступних лісах центральної частини Китаю.

Тим, хто брав участь в експедиції, допомагали навіть співробітники центру космічних досліджень КНР, які вели спостереження за допомогою супутників. І ось учені стверджують, що на 90 відсотків упевнені в існуванні «сніжної людини». Правда, його самого учені так і не побачили, зате представили журналістам клаптики шерсті і зліпки слідів, залишених напівлюдиною-напівмавпою.

Тепер в Пекіні можуть з гордістю заявити: Китай – батьківщина «сніжної людини».

6. Виділити основні смислові ланки тексту, розглянути їх послідовність і зв'язки між ними, уточнити формулювання.

Близько ста тисяч чоловік опинилися в зоні стихійного лиха. Ураган не став несподіванкою для жителів Далекого Сходу – напередодні Агентство з моніторингу та прогнозування МНС Росії видало попередження щодо циклону, що насувається. І проте могутні пориви вітру швидкістю до 30 метрів в секунду перетворили снігопад на справжній буран.

Листопад цього року видався на Київщині незвично холодним. Але все-таки рекорд 1908 і 1918 рр. не був побитий. Однією з причин подібної аномалії стало значне зростання геомагнітної активності.

7. Визначити, який закон логічного мислення порушено автором?

Розмір штрафу за незаконний вилов або знищення одного екземпляра риби складає: лопатоноса 100 крб., вусаня 20 крб., форелі 10 крб., сазану, білого Амуру, чорного Амуру і товстолобику 5 крб. Щасливого лову і міцного вам вудилища, рибалки!

8. Виявити логічні помилки у використанні однорідних членів речення, інші вади. Виправити текст.

Грав в оркестрах, ресторанах, санаторіях.

Едуард Резнік зараз навчається у США, захоплюється філософією, науковими дослідженнями та математикою, бере участь у роботі дипломатичного клубу в Лонг-Айленді.

Натомість, чиновник стверджує, що він не є власником, а засновником кількох фірм, і «це не є порушенням закону».

Сукні можна замовити як напрокат, так і придбати за каталогами.

9. Знайти логічні помилки і неточності, допущені в тексті. Внести правку.

Кадри В. Ф. Осипов підбирає з відчуттям і з толком. Сам відданий роботі, він і в інших більше за все цінує здатність віддавати себе справі, сумлінність і акуратність. Тому працюють на дільниці творчо, постійно щось раціоналізують. Наприклад, подовжили «Фрегати», щоб вони краще проходили по ділянках з неоднорідним рельєфом. Полегшили роботу з насосом НЦС-2. Заводський захист на «Фрегатах» замінили своїм, надійнішим. В основному автором всіх цих раціоналізаторських пропозицій є Віктор Осипов – людина допитлива, захоплена.

10. Знайти логічні помилки і неточності. Внести правку.

Все село прийшло подивитися на урочисте відкриття [під'їзної дороги та переїзду через річку Інгул]. Пісні, привітальні слова і перерізана червона стрічка довели людям, що нинішня влада може не лише обіцяти, а й виконувати. [РП, 2010, № 106, с. 1]

Про санітарно-епідеміологічну ситуацію доповів головний державний санітарний лікар Миколаївської області Володимир Клочко. Він зауважив, що за 9 місяців поточного року на території області не було допущено ніяких епідеміологічних ускладнень. За звітний період по медичну допомогу звернулося 139 тис. осіб, що на 15% більше, ніж за аналогічний період минулого року. [РП, www.rp.mk.ua/2011/11/nashe-zdorov'ya---u-nashix-rukax/]

Самостійна робота № 5

Знайти логічні помилки різних видів у виданнях, аргументувати свою думку, запропонувати варіант виправлення (до 5 шт.)

Питання для самопідготовки

1. Охарактеризуйте одиниці логічного аналізу тексту (визначення, проблеми виявлення, значення для розуміння змісту тексту, методика аналізу, типові недоліки):
 - поняття;
 - судження;
 - логічні зв'язки.
2. Назвіть і охарактеризуйте прийоми виявлення логічних зв'язків, прийоми перевірки їх правильності
4. Охарактеризуйте закони логіки, що використовують в теорії редагування (формулювання, в яких текстах (елементах) «працює» закон, наслідки порушення):
 - закон тотожності;
 - закон суперечності;
 - закон виключеного третього;
 - закон достатньої підстави.

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 12.
2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 6.
3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 4.
4. Рябина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябина. – М. : Логос, 2012. – Глава 2.

Практичне заняття № 8

Редакторський аналіз позатекстових елементів

Теоретичні питання

1. Значення позатекстових елементів для розуміння змісту тексту
2. Критерії оцінки якості таблиць
3. Редакторська оцінка ілюстрацій

Практичні завдання

1. *Дібрати приклади якісної і неякісної підготовки таблиць у виданні (2 приклади), аргументувати свій вибір*
2. *Дібрати приклади якісного і неякісного використання науково-пізнавальних ілюстрацій у виданнях (2 приклади), аргументувати свій вибір*
3. *Представте запропоновані автором ціни на продовольчі товари у вигляді таблиці. Забезпечте зв'язок таблиці з текстом. Сформулюйте висновок з табличних даних.*

Есть у столичных чиновников предмет особой гордости. Одно упоминание о торговой сети Дискаунт «Ветеран» может ввергнуть в экстаз работников, причастных к её созданию. Идея была незамысловатая: городским ветеранам приличную еду по бросовым ценам. Дескать, заслужили. Супермаркетам и другим торговым точкам, готовым делать суперскидки от 10 до 40 % от благодарного города – поблажки. И бизнесмены так властям поверили, что к концу года уже 276 торговых точек заботу о ветеранах на свои плечи взвалили, и заявки на аккредитацию продолжают поступать. Один такой «заботливый» магазинчик мне на пути повстречался. У входа – плакат. Про 10-процентную скидку – аршинными буквами. Тут же (помельче) два списка: 25 наименований продуктов, к которым эти скидки относятся и 20 фамилий прикрепленных граждан. Даже я

расчувствовалась. Рано радовалась. Смотрите сами. В магазине «Ветеран» молоко (жирность 3,5 %) стоит 19.50, а в супермаркете «Рамстор» – 14.20, на оптовом рынке (метро Юго-Западная) – и вовсе – 14.00. Масло животное, самое дешёвое – соответственно – 21, 13 и 12.50. Сахар в «Ветеране» – 20.00, а на рынке – 18.00, в «Рамсторе» – всего 17.90; гречка – 19.00 (дороже, чем на рынке на 2.50 и чем в «Рамсторе» на 3.50).

Питання для самопідготовки

1. Розкрийте значення позатекстових елементів для розуміння змісту тексту. Від яких факторів залежить їх вид і обсяг у тексті?
2. Опишіть завдання і методику проведення кожного етапу редакторського аналізу позатекстових елементів:
 - доцільність, зв'язок із концепцією видання;
 - зміст і форма позатекстових елементів;
 - зв'язок із текстом.
3. Охарактеризуйте основні задачі редактора при роботі з таблицями
4. Опишіть критерії оцінки якості таблиць:
 - важливість, а не випадковість ознак;
 - порівняність даних;
 - наявність усіх даних;
 - достовірність використаних у таблиці даних;
 - зрозумілість для читача;
 - логічна підпорядкованість елементів;
 - економічність побудови таблиці.
5. Назвіть і охарактеризуйте прийоми оцінки логічності таблиць
6. Розкрийте причину різних підходів редактора до аналізу художньо-образних і науково-пізнавальних ілюстрацій (різних видів)
7. Назвіть види науково-пізнавальних ілюстрацій

8. Опишіть функції ілюстрацій у виданнях
9. Охарактеризуйте етапи роботи редактора над оцінкою якості науково-пізнавальних ілюстрацій:
 - оцінка кількості ілюстрацій;
 - оцінка змісту ілюстративного матеріалу (доцільність, відповідність типу видання, концепції, читацькій адресі, психологія сприйняття);
 - оцінка сюжетів ілюстрацій (точність, достовірність зображення, виділення зорових акцентів);
 - аналіз підписів до ілюстрацій.

Література

1. Мильчин А. Э., Чельцова Л. К. Справочник издателя и автора: ред.-изд. оформление издания / А. Э. Мильчин, Л. К. Чельцова. – М. : Олимп ; ООО «Фирма «Изд-во АСТ», 1999. – С. 171-233.
2. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 9.
3. Рябина Н.З. Технология редакционно-издательского процесса : учеб. пособие / Н. З. Рябина. – М. : Логос, 2012. – Гл. 5-6.

Практичне заняття № 9-10

Редакторський аналіз і оцінка мови і стилю твору

Теоретичні питання

1. Основні методичні вимоги до проведення аналізу мови і стилю.
2. Критерії оцінки мови і стилю тексту
3. Навики редактора, необхідні для оцінки мови і стилю
4. Мовні недоліки, пов'язані з рівнями мовної системи

Практичні завдання

Виправити мовностилістичні помилки в реченнях

Лексика

1. Щоправда, де їх [гроші] роздобуде, уяви не мала.
2. З першими ми контактуємо дуже тісно... З другими поводимося тактовно і дружно.
3. Слід зауважити, якщо людина встала на шлях брехні, то вона вже не зупиняється ні перед чим.
4. ...Головний лікар Микола Козуб суворо заборонив підлеглим розповсюджувати будь-яку інформацію про дівчинку.
5. На жаль, багато хто із зарубіжних підприємців згодом переконується у зворотному.
6. Вище [дев'ятого поверху] доведеться гасити за рахунок професійних даних пожежників.
7. На допиті Петро Куклич розповів про дружні, майже братерські відносини між Кириченком і Лазаренком в 1992-1997 роках.
8. Купи захоплені багаточисленні печери, у яких виявлено склади, казарми, госпіталь і навіть в'язницю.
9. Владислав Ващук наніс потужний удар по м'ячу.

10. Перечисліть імена загиблих.
11. Вигляд у нього при цьому був подавлений – і це свідчить про багато що.
12. У кого на Новий рік буде пусто у кишенях, той весь рік проведе у нужді.
13. Будь ласка, не треба під час випусків новин пускати біжучу стрічку.
14. Може [комплімент] обернутися багаточисленними неприємностями.
15. На сьогодні твори Коельо переведені на мови 150 країн світу.

Іменник

16. З 1990 року WNMF відзначила 44 журналістки з різних країн світу.
17. Чого це ти – їжою розкидаєшся????!!!
18. Джерелом ангіни можуть бути вогнища застарілої інфекції – карієс, хворі ясна і хронічна нежить.
19. Наступного дня Президента України приймав гостинний Баку.

Прикметник

20. Найбільш простіше для виборця виглядало питання про кількість депутатів.
21. Це якісніший варіант пропаганди на Українському телебаченні.
22. Ми вам вимкнемо світло, ви скинете цього нового, і буде зворотній процес.
23. Чотириразову олімпійську чемпіонку Яну Клочкову удостоїли вищої нагороди України – звання "Героя України".

Числівник

24. Відтінки тла розрізнятимуть залежно від номіналу: найтемнішою буде п'ятидесятидоларова купюра.
25. Ще він [Михайло Поплавський] не соромиться давати інтерв'ю в одних шкарпетках.
26. Прошло декілька часу, знайшлася людина, яка тоді знімала поряд з основною камерою на меншу, але теж професійну, і передала нам плівку.

27. Два українця не розібралися в ситуації на полі

Займенник

28. Навчити розумінню – це інша справа. А далі людина йтиме сам.

29. В значної частини українського політикуму склалося враження, начебто вони опинилися на роздоріжжі.

30. Однак, зачинені ворота не надто стримували збуджений натовп, під постійним тиском яких брама періодично відчинялася.

Дієслово

31. Не рекомендується у цей день віддавати борги – цілий рік розплачуватимемося.

32. Тихо падає сніг на долоні і тає.

33. У столиці люд и всі великі, всі козирні. Як кажуть, не підходи, не підпишу.

34. Знов-таки зрозуміло, що пропонують той товар, який купляють.

Синтаксис

35. З Польщі на святкування Дня міста приїхав танцювальний колектив «Галка» з міста Люблінєць, який разом із тернопільським дитячим зразковим театром танцю «Посмішкою», дасть концерт на Співочому полі.

36. Кількість бажаючих львів'ян мати сімейного лікаря зростає.

37. В парламент і більшість депутатів вдягають маски.

38. Ті , хто сподівалися саме на такий сценарій, дещо прорахувалися.

39. Незважаючи на спотворене обличчя, медики констатують, що В.Ющенко здоровий.

40. «Це можуть бути пектини – речовини, які містяться в желе, зокрема в червоній і чорній смородині, терені», – каже спеціаліст, наукові розробки якої використовують судмедексперти не лише в Україні.

41. Розмовляючи і з заробітчанами, і з емігрантами, вразило одне – всі вони в один голос заявляли: якби в Україні хоч трохи поліпшилися умови життя і з'явилася можливість заробляти гроші, без сумніву, одразу ж повернулися б.

42. Коли вона дізналася, що він їй зраджує, йде від нього і досягає успіхів.
43. Учора чи не вперше за всю історію незалежної України депутати міських рад Львова, Тернополя та Івано-Франківська провели спільне засідання, де обговорювали загрозу місцевого самоврядування в Україні.
44. Чи можете додати щось нового до того, що вже було сказано?
45. В'ячеслав Брюховецький заявив, що, незважаючи на те, що нині багато студентів навчається на комерційній основі, запроваджувати лише на платну основу аморально, тому що суспільство в нас бідне.
46. Це дозволить остаточно розв'язати всі питання по політреформі.
47. На закритій конференції СБУ та ДАІ, яка відбулася вчора, обговорювалися спільні проблеми по виявленню правопорушень та підривної діяльності.
48. Всіх абітурієнтів, які вступатимуть у вищі навчальні заклади по державному замовленню, тестуватимуть експерти Українського центру оцінки якості знань.
49. На жаль, склалася така ситуація, що все залежить як від нашої, так і від гри суперників.
50. Був головою Держкомітету телебачення і радіомовлення, міністр інформації, президентом Національної телекомпанії України [про Зиновія Кулика].
51. Залишається пригадати імена переможців та їх тренерів і що вони роблять тридцять років після успіху.
52. Нікого з олігархів не звинуватили в несплаті податків або інших порушеннях, на підставі чого їх можна ув'язнити.
53. Навіть прогулюючись приміщеннями каналу, творці програми виключили можливість зустрічі учасників.
54. Мабуть, це ті місця, коли відпочиваєш у повному розумінні цього слова.

55. Звісно, злякавшись не на жарт, батькам нічого не залишалося як віддати злочинцям гроші.

56. Працюючи на посаді заступника голови Адміністрації Президента, вас [Василя Базіва] можна було умовно зарахувати до першого десятка найвпливовіших людей у державі.

57. А якщо станеться диво і її [реформу] зірвуть, то це не залежатиме від опозиції, а виключно від внутрішніх процесів у владному таборі.

2. Перевірити правильність побудови ряду однорідних членів речення. За потреби запропонувати варіант виправлення.

Вже організована система харчування: є домовленість з приватним господарством на постачання молока у садок, йдуть переговори про закупівлю інших потрібних продуктів. Кошти на це виділятимуться з сільської ради, з районного бюджету, спонсорські та батьківська плата, яка складатиме приблизно 80 гривень на місяць. [РП, 2010, № 117, с. 2]

3. Знайти і виправити мовностилістичні помилки, видалити канцеляризми:

Ми виховуємо озлоблену дитину. Адже ситуацію з харчуванням в сільських родин ми навіть не розглядаємо. Наша мета – накормити дітей в стінах виховних закладів та якомога зменшити батьківську плату, принаймні до 2,5 гривень. [РП, 2010, № 107, с. 2]

З метою суттєвого здешевлення вартості харчування дітей у літній період проводиться заготівля основних продуктів харчування за максимально низькими цінами. [РП, 2010, № 107, с. 2]

Під час перевірок, як говорить головний лікар, у навчально-виховних закладах не виявлено порушень у приготуванні страв відповідно погодженого

перспективного 2-тижневого меню харчування та недовкладення продуктів харчування. [РП, 2010, № 107, с. 2]

В більшості шкіл та дитячих садків застаріле технологічне обладнання, кухонний та столовий посуд, які потребують заміни. Відмічається низька закупівля натуральних соків, йодованої солі. [РП, 2010, № 107, с. 2]

На сьогодні зроблено 24 євровікна, плануємо зробити ще 10 вікон, харчоблоки, у школі поміняти двері. [РП, 2010, № 107, с. 2]

У ході розмови постало інше питання. Взяття кредиту передбачає наявність повністю оформлених документів на будинок, приватизацію і таке інше, а цим вимогам у селі відповідають одиниці. [РП, 2010, № 107, с. 2]

У ході засідання було розглянуто два основні питання: про організацію харчування учнів у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах Казанківського району та про підготовку закладів освіти до роботи в зимовий період. [РП, 2010, № 107, с. 2]

Як з'ясувалось пізніше в ході слідства, потерпілі торгували на одному з місцевих речових базарів і зароблені таким бізнесом гроші зберігали вдома. [РП, 2010, № 129, с. 2]

Буду відвертим, зустрічаємо цей день зі стриманим оптимізмом. З одного боку, обнадіює те, що ціна на сільськогосподарську продукцію цього року була більш-менш прийнятною. Водночас є серйозні підстави прогнозувати, що обмеження імпорту пшениці негативно позначиться на вітчизняному товаровиробнику. [РП, 2010, № 129, с. 2]

Немає на світі страшнішого гриба від блідої поганки. Зовнішність її обманлива: схожий цей гриб і на сиріжку, і на печерицю... [РП, 2010, № 111, с. 4]

Річ у тім, що чималенький клаптик родючої земельки-годувальниці облюбували для себе «сильные мира сего», а серед них, зокрема, сільський голова, її чоловік та троє синів [РП, 2010, № 104, с. 1]

За дев'ять місяців цього року дієву допомогу на лікування, придбання ліків, життєві потреби згідно з клопотаннями районних управлінь праці та соціального захисту населення, територіальних центрів отримали 110 малозабезпечених громадян області, а до Дня Перемоги 35 ветеранам війни також надана благодійна допомога. [РП, 2010, № 121, с. 4]

І ось днями завершилися роботи по ремонту під'їзної дороги та переїзду через річку Інгул. [РП, 2010, № 106, с. 1]

Цей мальовничий, барвистий куточок нашого краю при паводках був буквально відрізаний від життя, бо річка виходила з берегів і затоплювала дорогу, яка вела до села. [РП, 2010, № 106, с. 1]

– Найголовніше завдання влади на сьогоднішній день, – наголосив Віктор Лагодієнко, – щоб віра людей не була підірвана. [РП, 2010, № 106, с. 1]

Існують старовинні методи визначення неїстівності грибів – почорніння цибулини, часничини, срібних речей; якщо гриби червиві, значить не отруйні, і т. д. – це невірні ознаки, тому що просто так визначити отруйність грибів неможливо!!! Точне визначення можна здійснити за допомогою мікроскопа та

хімічних реакцій у спеціалізованих лабораторіях. Для цього необхідно мати екземпляри одного й того виду в різних стадіях розвитку. [РП, 2010, № 111, с. 4]

Тому, мабуть, до сих пір бліда поганка є однією з найпоширеніших причин смертельних випадків і в Миколаївській області. [РП, 2010, № 111, с. 4]

На ці гроші повністю переробили класи та систему опалення, поміняли вікна на металопластикові, зробили спальню, ігрову кімнату, роздягальню, кухню, санвузол, методичний кабінет. [РП, 2010, № 117, с. 2]

Не допустимо розповсюдження карантинних бур'янів [РП, 2010, № 68, с. 4]

Забравши малого, чоловік зачинив доріжку, оставивши помирати матір своєї коханої, та заховався у недобудованому будинку, що стояв поряд. [РП, 2010, № 123, с. 3]

До кінця року у планах ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв» ще ряд заходів, серед яких матеріальна підтримка інвалідів до Міжнародного дня інвалідів, зміцнення матеріальної бази закладів соціальної сфери та охорони здоров'я, підписка періодичних видань для малозабезпечених громадян, придбання подарунків дітям до Новорічних свят та Різдва Христового. І нема сумніву, що всі заходи буде виконано. [РП, 2010, № 121, с. 4]

Взагалі у Михайло-Лариному 135 дітей дошкільного віку, тому потрібна буде і друга половина садка. Це село регулярно поповнюється маленькими новими жителями. [РП, 2010, № 121, с. 1]

І лише після того, як на початку цього року відбулися президентські вибори, й, відповідно, згодом помінялося керівництво райдержадміністрації, фермер

Олександр Школярєнко вперше за останні два роки зітхнув із полегшенням. [РП, 2010, № 104, с. 1]

Однак на подив оперативників у кожного з цього «спецконтингенту» було «залізне» алібі, яке доводило, що наліт на квартиру не їхніх рук справа. Невже тупик і цей резонансний злочин перейде до розряду «висяків»? [РП, 2010, № 129, с. 2]

Загалом цього року бюджети різних рівнів і фонди за рахунок діяльності державного підприємства поповняться десь на один мільйон гривень. Окрім того, всі пенсіонери та працівники сільгоспідприємства протягом цілого року забезпечені хлібом (безплатно!), до того ж працівники та малозабезпечені мешканці села безплатно харчуються в їдальні господарства. [РП, 2010, № 129, с. 2]

Якраз за цими довгожданими автобусами до м. Києва були відряджені представники п'яти областей України, в тому числі три відділи освіти Миколаївської області, а саме: з Березанського, Вознесенського та Снігурівського районів [РП, www.rp.mk.ua/2011/10/mayemo-shhe-tri-shkilni-avtobusi/].

- Краще купувати баштанні на базарах, де також ведеться контроль, – радить Тетяна Тружинська. – Але, купуючи кавуни на вулиці поза межами ринків люди чомусь рідко звертають увагу на те, що викладають їх прямо на клумбах або на асфальті. Хоча це важливо, адже що найменша тріщинка може призвести до інфікування ягоди. [<http://20minut.ua/news/130399>]

Операцію по відновленню зору та на ногах трирічному Ростиславу відклали на пів-року. Кошти на операцію збирали під час акції «Народний бренд». [<http://www.20minut.ua/news/59922>]

Радісна довгождана подія відбулася 18 вересня у селі Вавилоче Снігурівського району. Після капітального ремонту та реконструкції будівлі тут відбулося урочисте відкриття дитячого комплексу – Вавилівський дошкільний навчальний заклад «Янголятко» [РП, <http://www.rp.mk.ua/2009/09/koli-gromada-gospodar/>].

Керівник Вавилівської школи I ступеня, завідувача ДНЗ «Янголятко» Марія Ярославівна Канівець вдячна кожному своєму земляку за посильний внесок у відкриття дошкільного закладу [РП, <http://www.rp.mk.ua/2009/09/koli-gromada-gospodar/>].

Відновлення дитсадка на папері коштувало 56 тис. грн., а реальна сума значно більша. Особливий внесок (як відзначив сільський голова П.М. Іваніна) – місцевих підприємців-меценатів [РП, <http://www.rp.mk.ua/2009/09/koli-gromada-gospodar/>].

Попередниця Марії Ярославівни – Олена Семенівна Ткаченко за той час, поки ремонтувався дитячий садок вишила український рушник і портрет Тараса Шевченка. Ця чудова робота народної майстрині за своїм високим професійним рівнем могла б прикрасити найвишуканіший столичний салон [РП, <http://www.rp.mk.ua/2009/09/koli-gromada-gospodar/>].

Вони від щирого серця привітали присутніх із професійним святом та побажали їм успіхів у роботі, міцного здоров'я та матеріального достатку [РП, <http://www.rp.mk.ua/2011/11/svyato-dobroti-ta-miloserdyia/>].

Відкриваючи урочисту церемонію, В'ячеслав Рукоманов зауважив, що сьогодні соціальна робота стає одним із пріоритетних напрямків людської

діяльності, а фахівці цієї сфери набувають значення рятівників незахищених категорій населення. У свою чергу, Олена Симоненко з гордістю відзначила, що серед них є чимало молоді, яка здатна жертвувати собою заради добробуту та благополуччя ближнього [РП, <http://www.rp.mk.ua/2011/11/svyato-dobroti-ta-miloserdya/>].

4. Знайти і виправити синтаксичні помилки, видалити канцеляризми і штампи.

Залишається відкритим питання проведення штучної «С»-вітамінізації 3-х страв згідно з інструкцією у школах, де відсутні медичні працівники. [РП, 2010, № 107, с. 2]

Стисло нагадаю про ті бурхливі події, щодо яких йшлося у публікації [РП, 2010, № 104, с. 1]

Прагнучи придати благодійній діяльності адресний характер, ПрАТ «Лакталіс-Миколаїв» спільно з Обласним благодійним фондом соціальної допомоги малозабезпеченим з 2003 року співпрацюють по Програмах соціального партнерства, головними напрямками діяльності яких є надання адресної допомоги студентам-сиротам, інвалідам, ветеранам війни та праці, малозабезпеченим громадянам, а також поліпшення умов проживання та відпочинку інвалідів та ветеранів у будинках-інтернатах, стаціонарних відділеннях, притулках, лікарнях. Не став винятком і 2010 рік. [РП, 2010, № 121, с. 4]

Виконуючи взяті на себе зобов'язання по Програмі соціального партнерства, підприємство придбало для обласного протитуберкульозного диспансеру господарчі товари для кухні, психіатричній лікарні – три бактерицидних випромінювача, бойлер, дозатори; міському Центру для дітей-

інвалідів – дошку Євмінова; відділенню медико-соціальної реабілітації Центрального району – бойлер. [РП, 2010, № 121, с. 4]

Дякуємо вам, майстри молочних справ, за вашу чудову продукцію, котру ви безкоштовно надаєте Фонду для людей, які не мають можливості придбати її, маючи низькі доходи. [РП, 2010, № 121, с. 4]

Так, з початку року співробітниками спецпідрозділу виявлено 470 злочинів, по яких, згідно із зібраними матеріалами, порушено 27 кримінальних справ. [РП, 2010, № 123, с. 3]

Провадження у справах по окремих злочинах порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, якому і належить у такому разі право підтримувати обвинувачення. [РП, 2010, № 123, с. 3]

Ігор Сергійович наголосив на тому, що його ініціатива по спорудженню майданчиків найшла схвалення у жителів міста – як у дітей, так і у батьків. [РП, 2010, № 94, с. 1]

Колектив щедро ділиться своєю чудовою та смачною продукцією, яку надає нашому Фонду. В 2010 році надано молочну продукцію – десерти, йогурти, творожки та інше на суму 95 тис. грн., яку отримали студенти-сироти, багатодітні сім'ї, діти з малозабезпечених сімей, дитячі санаторії «Дубки» та «Південний», лікарні міста, геріатричний пансіонат для пенсіонерів та інвалідів, відділення медико-соціальної реабілітації районів міста, відділення реабілітації для дітей-інвалідів, міський територіальний центр для малозабезпечених громадян та багато громадських організацій ветеранів та інвалідів (УТОГ, УТОС, районні організації інвалідів, спілка інвалідів війни, асоціація ветеранів МВС та інші). [РП, 2010, № 121, с. 4]

5. Знайти і виправити мовностилістичні помилки (приклади А. О. Капелюшного).

Лексичні помилки

1. Проте без репетитора годі сподіватися на щасливий кінець, бо знання у сільських школах значно слабші (АГ. – 2003. – 29 жовтня).
2. Мені часто пропонують [у кіно] періодичні ролі (СП. – 2004. – 22 і-січня).
3. Йдеться, зокрема, про відеоплівку, на якій зафіксовано об'єкт, можливо, штучного проходження, який з'явився над правим крилом Су-27 за мить до аварії (П. – 2004. – 12 лютого).
4. Як розповів «Експресу» директор парку культури Левко Міклош, квитки коштують дві гривни в будні дні та чотири – у вихідні (Е. – 2004. 25 березня).
5. Привертає увагу те, як швидко розповсюдилася «новина» (ВЗ. – 2004.-22 січня).
6. Наші відносини стали ближчими, більш людяними (TV-Е. – 2004. – №13. – С.3).
7. Якщо ж убивцю хтось злякав, то він обов'язково повернеться на те ж місце через певний відлік часу (СП. – 2004. – 8 квітня).
8. Як повідомив один із лідерів СПУ Юрій Луценко, остання зустріч соціалістів та «нашоукраїнців» ні до чого не призвела (ЗВУ. – 2004. – 27 травня).
9. Хлопці, не подумайте, що я придираюся, але при рахунку 0:6 я починаю сумніватися в нашій перемозі! (СП. – 2004. – 18 листопада).
10. Співпадіння на мукачівських та загальноукраїнських виборах (АГ. – 2004. – 22 грудня).
11. Цього року для виконання плану військкомати стали призивати призовників, які у даний час ще навчаються (СП. – 2004. – 22 квітня).
12. Спробували ми з'ясувати ситуацію й у клубі ФК «Карпати», та, на жаль, посилаючись на відсутність керівництва, жодної відповіді нам не надали (ВЗ. – 2004. – 29 квітня).

Морфологічні помилки

Іменник

13. Конфліктну ситуацію спричинила частина документу, що стосувалася політичної ситуації у Львівській області (СП. – 2003. – 30 січня).

14. Штелін став головним тренером кутаїського «Торпедо» близько рік тому (СП. – 2003. – 22 травня).

15. Говорять і про «чорних кішок», що пробігають час від часу між губернатором Донецької області Анатолієм Близнюком і мером Донецька Олександром Лук'янченко (АГ. – 2004. – 15 грудня).

16. Минулої п'ятниці в Ізраїлю померла мати відомого пародиста і телеведучого Максима Галкіна (СП. – 2004. – 15 квітня).

Прикметник

17. Дитина народилася природнім шляхом (АГ. – 2004. – 14 квітня).

18. Разом з кращою подругою Танею вони гонили на подвір'ї та бавилися з хлопцями у «войнушку» (АГ. – 2004. – 14 квітня).

Числівник

19. 3 них [опитаних] 8 % вважає його [«матеріальне становище»] дуже низьким, 20 % – низьким, 33 % – нижчим середнього (ЛГ. – 2004. – 25 березня).

20. Так, лише цукру на Самбірському цукровому заводі хлопці отримали 13,5 тонн, на Миколаївському 22 тонни (ЛГ. – 2003. – 27 серпня).

21. Там вона [Шенон Догерті] довго не затрималася (лише 4 сезона), оскільки характер акторки не відповідав героїні (СП. – 2004. – 4 березня).

22. За урядовими даними, на початок року було ввезено біля 3 млн тонн імпортного зерна (П. – 2004. – 4 березня)

Займенник

23. Як же без жертв? Без них зміна формацій – одна нудьга (ВГ. – 2004.-6 лютого).

24. Навчити розумінню – це інша справа. А далі людина йтиме сам (СП.-2003.-31 липня).

25. Нагадаємо, що депутата Держдуми Юшенкова вбили в Москві 17 квітня 2003

року недалеко від свого будинку на вулиці Свободи (СП. – 2003.-31 липня).

26. Низка дискотек розпорошена усією прибережною смугою. В середньому вони коштують 3-5 гривень (СП. – 2003. – 14 серпня).

27. Чи не боїться народний депутат [Олег Тягнибок], що Євген Червоненко тепер звинуватить у антисемітизмі всі 213 нардепів, які пристали на його пропозицію... (СП. – 2005. – 8 вересня).

Дієслово

28. Одного з шанувальників американської співачки Шеріл Кроу арештували за підозрою у переслідуванні зірки (СП. – 2003. – 16 жовтня).

29. Слабкі – як Україна – час від часу ставають елементами гри в політиці великих держав (ЛГ. – 2004. – 4 березня).

30. За словами проректора «Львівської політехніки» Василя Козика, в них також борються з цим негативним явищем (Е. – 2004. – 14 жовтня).

Синтаксичні помилки

31. Він, на жаль, був здоровим лише протягом року (РЛ. – 1996. – 15 жовтня);

32. Знову ж таки, Суркіс, на відміну від Пустовойтенка, пообіцяв провести матч у Львові не на прес-конференції, а особисто голові Львівської облдержадміністрації Степанові Сенчуку (П. – 2001. – 18 січня).

33. Як виявилось, найголовнішою є проблема створення позитивного іміджу влади, до ускладнення якої доклалися противники існуючої влади (ЛГ. – 2002. – 30 вересня).

34. Мерія планує фарбувати фасади будинків у центрі Львова разом з власниками перших поверхів (СП. – 2005. – 4 серпня).

35. Місто Львів прикрасився до свята (РЛ. – 1997. – 22 серпня).

36. Я з гуртом ентузіастів зібрали гроші й купили першу любительську відеокамеру (СП. – 1998.-№9).

37. В парламенті більшість депутатів вдягають маски (АГ. – 2004. – 21 січня).

38. Генеральний інспектор НАСА заявив, що безпеки кораблів приділяється замало уваги (ДТ. – 2003. – 8 лютого).

39. Крім того, дитина дізнається об'єктивну оцінку свого знання, а це також дуже важливо (Е. – 2003. – 10 квітня).

40. Внаслідок акцій протесту освітян, у Львові можуть розпочатися репресії вчителів (СП. – 2004. – 13 травня).

Література

1. Мильчин А. Э. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – Глава 13.

2. Жарков И. А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002. – Глава 8.

3. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – Част. 3. Глава 8.

4. Капелюшний А. О. Практична стилістика української мови : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – 2-ге вид. – Львів : ПАІС, 2007. – С. 26-374.

ДОДАТКИ

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДО КУРСУ

1. Розкрийте завдання і функції редактора на всіх етапах редакційно-видавничого процесу
2. Охарактеризуйте складові діяльності редактора: пізнавальну, просвітницьку, ціннісно-орієнтаційну, комунікативну.
3. Наведіть приклади з історії літератури (світової й української), що свідчать про значення редакторської праці для авторів.
4. Доведіть важливість редакторської праці для потенційного читача.
5. Розкрийте значення поняття редагування.
6. Доведіть, що саме критичний аналіз твору є основою редагування.
7. Охарактеризуйте підходи до редагування різних вчених (М. С. Тимошика, А. Е. Мільчина, З. В. Партико, І. А. Жаркова)
8. Розкрийте сутність понять аналіз, редакторський аналіз
9. Охарактеризуйте предмет редакторського аналізу і оцінки тексту
10. Сформулюйте завдання редакторського аналізу і оцінки тексту, цільові настанови редактора (у трактуваннях різних вчених)
11. Розкрийте значення розгалуженої системи критеріїв оцінки тексту для об'єктивного редакторського аналізу
12. Опишіть, чим професійне читання відрізняється від звичайного
13. Назвіть і охарактеризуйте види редакторського читання
14. Доведіть необхідність позначень у тексті під час редакторського читання
15. Назвіть і охарактеризуйте види редакторської правки (оглядово)
16. Назвіть і охарактеризуйте види рецензій
17. Опишіть структуру рецензії
18. Розкрийте зміст поняття текст (як об'єкт роботи редактора).
19. Охарактеризуйте основні текстові категорії, суттєві для редакторського аналізу (інформативність, змістова цілісність, синтаксична зв'язність, літературна обробка)

20. Назвіть і охарактеризуйте мисленнєві прийоми редактора, що сприяють розумінню тексту
21. Розкрийте значення моделювання читацьких потреб і очікувань від тексту, назвіть можливі труднощі редактора
22. Розкрийте значення наближення редактора до авторського задуму, назвіть можливі труднощі редактора
23. Назвіть і охарактеризуйте складові функціонального призначення тексту
24. Охарактеризуйте критерії оцінки теми (значення критерію, методика його оцінки):
- відповідність виду і типу видання, читацькій адресі;
 - актуальність;
 - конкретність;
 - повнота розробки.
25. Назвіть і охарактеризуйте основні проблеми якості тематичної організації тексту
26. Розкрийте значення поняття інформативність тексту
27. Назвіть і охарактеризуйте види інформації, наявної в тексті (фактична, концептуальна, підтекстова)
28. Розкрийте значення поняття факт, фактичний матеріал, його функції у текстах різного функціонального призначення
29. Охарактеризуйте критерії редакторської оцінки фактичного матеріалу (значення критерію для видань різного функціонально-цільового призначення, методика оцінки критерію):
- відповідність темі, конкретність;
 - новизна;
 - доцільність;
 - виразність;
 - наочність;

- доступність;
 - об’єктивність, точність, достовірність.
- 30.Опишіть методику роботи редактора з різними видами фактів:
- цифрові дані;
 - статистична інформація;
 - цитати.
- 31.Опишіть прийоми виявлення фактичних недоліків
- 32.Розкрийте зміст поняття композиція
- 33.Охарактеризуйте принципи композиційної структури художнього і нехудожнього тексту
- 34.Доведіть, що виділення елементів композиції – основа редакторського аналізу композиційної структури тексту.
- 35.Які логічні правила поділу використовують для виділення елементів композиції в основній частині?
- 36.Розкрийте значення рамкових елементів композиції, охарактеризуйте методику редакторської роботи з ними
- 37.Охарактеризуйте тип побудови тексту як предмет редакторської оцінки (його ознаки, види, композиційна структура, типові недоліки):
- текст-опис;
 - текст-розповідь;
 - текст-роздум;
 - текст-визначення.
- 38.Назвіть типові логічні недоліки композиції
- 39.Назвіть і охарактеризуйте критерії редакторської оцінки композиції
- 40.Розкрийте сутність поняття рубрикація
- 41.Яке значення має рубрикація у виданні для читача, для аналізу композиції?
- 42.Охарактеризуйте складові частини редакторської оцінки рубрикації:

- оцінка поділу тексту на частини (відповідність логічним правилам поділу; розмір частин відповідно до читацького сприймання);
 - ієрархічність структури (відповідність кількості ступенів рубрикації читацькій адресі; логічна підпорядкованість рубрик нижчого рівня вищим);
 - точність заголовків рубрик (вимоги закону тотожності).
43. Назвіть і охарактеризуйте методичні прийоми перевірки підпорядкованості і поділу рубрик (на прикладах)
44. Охарактеризуйте одиниці логічного аналізу тексту (визначення, проблеми виявлення, значення для розуміння змісту тексту, методика аналізу, типові недоліки):
- поняття;
 - судження;
 - логічні зв'язки.
45. Назвіть і охарактеризуйте прийоми виявлення логічних зв'язків, прийоми перевірки їх правильності
46. Охарактеризуйте закони логіки, що використовують в теорії редагування (формулювання, в яких текстах (елементах) «працює» закон, наслідки порушення):
- закон тотожності;
 - закон суперечності;
 - закон виключеного третього;
 - закон достатньої підстави.
47. Розкрийте значення позатекстових елементів для розуміння змісту тексту. Від яких факторів залежить їх вид і обсяг у тексті?
48. Опишіть завдання і методику проведення кожного етапу редакторського аналізу позатекстових елементів:
- доцільність, зв'язок із концепцією видання;

- зміст і форма позатекстових елементів;
- зв'язок із текстом.

49. Охарактеризуйте основні задачі редактора при роботі з таблицями

50. Опишіть критерії оцінки якості таблиць:

- важливість, а не випадковість ознак;
- порівняність даних;
- наявність усіх даних;
- достовірність використаних у таблиці даних;
- зрозумілість для читача;
- логічна підпорядкованість елементів;
- економічність побудови таблиці.

51. Назвіть і охарактеризуйте прийоми оцінки логічності таблиць

52. Розкрийте причину різних підходів редактора до аналізу художньо-образних і науково-пізнавальних ілюстрацій (різних видів)

53. Назвіть види науково-пізнавальних ілюстрацій

54. Опишіть функції ілюстрацій у виданнях

55. Охарактеризуйте етапи роботи редактора над оцінкою якості науково-пізнавальних ілюстрацій:

- оцінка кількості ілюстрацій;
- оцінка змісту ілюстративного матеріалу (доцільність, відповідність типу видання, концепції, читацькій адресі, психологія сприйняття);
- оцінка сюжетів ілюстрацій (точність, достовірність зображення, виділення зорових акцентів);
- аналіз підписів до ілюстрацій.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Абзац – структурно-композиційна частина тексту, яка складається із однієї або декількох фраз і яку автор вичленовує для того, щоб відділити одну мікротему тексту від іншої, репліку одного персонажа від репліки іншої, один пункт переліку від іншого.

Адекватність сприйняття текстів – повнота та направленість розуміння (правильність ходу засвоєння матеріалу).

Засоби організації емоційного підтексту – лексичні: за допомогою слова; морфологічні: за допомогою суфіксів та граматичних форм; синтаксичні: за допомогою інтонації; композиційні: за допомогою синтаксично-композиційних засобів.

Канцеляризми – слова й вислови з офіційно-ділового мовлення, вжиті за його межами.

Канцеляризми (види) – а) розщеплений присудок (*виконати роботу*); б) скорочене означення (*міндобрива, держзамовлення*); в) нагромадження віддієслівних іменників (*виконання завдання з метою підвищення рівня задоволення потреб населення в наданні послуг з пошиття зручного взуття*); г) «нові прийменники» – прийменники, які походять від повнозначних слів, що втрачають своє лексичне значення (*у питанні використання сировини, в силу складних обставин*); д) слова й звороти канцелярського стилю (*мати місце, резолюція, акт набирає чинності*).

Композиційні зв'язки – змістові, структурно-логічні відношення, виражені імпліцитно або експліцитно, між композиційними одиницями. Їх класифікують за формою (послідовність, підпорядкованість, незалежність, перехрещення тощо) і семантичним наповненням (зв'язки часові, причиново-наслідкові, класифікаційні; події, пов'язані участю в них однієї дійової особи; характеристики, пов'язані з одним і тим самим об'єктом тощо).

Композиційні одиниці – фрагменти тексту: речення, надфразні єдності, підпідрозділи (параграфи), підрозділи, розділи (блоки), частини, томи – виділені на основі логічних правил поділу.

Композиція – у літературознавстві: побудова твору, доцільне поєднання всіх його компонентів у художньо-естетичну цілісність, зумовлену логікою зображеного, представленого читачеві світу, світоглядною позицією, естетичним ідеалом, задумом письменника, каноном, нормами обраного жанру, орієнтацією на адресата; у лінгвістиці: поєднання мовних одиниць у текст, що забезпечує єдність тексту (твору) як неподільного цілого на усіх рівнях його організації; у теорії і практиці редагування: це упорядковано розташовані композиційні одиниці, об'єднані композиційними зв'язками в одне ціле. Розрізняють композицію художнього твору, в основі якого – сюжет, поетичний образ, і композицію нехудожнього твору, наприклад, публіцистичного, в основі такого твору – план, тобто логічна побудова.

Композиція журналістського матеріалу (типові недоліки) – поява неконтрольованих тематичних відхилень; порушення логічної послідовності викладу; неспівмірність частин; проблеми із композиційними зв'язками; невдалі композиційні рамки (невдалий заголовок, лід, кінцівка).

Композиція описова – опис об'єкта згідно із встановленим порядком. Порядком може виступати: а) рух очей (зліва – направо, згори – вниз, від початку – до кінця, за ходом годинникової стрілки); б) маршрут руху (у туристичних путівниках); в) зростання чи зменшення ознаки (від простого до складного й навпаки, від найважливішого до найменш важливого, від загального до конкретного і навпаки); г) класифікаційні основи, прийняті в різних науках (наприклад, для опису рослини, тварини тощо).

Композиція твору (вимоги) – повинна узгоджуватися із змістом твору, його частин; відповідати логіці побудови тексту (обраного типу мовлення); виділення композиційних одиниць має бути логічно досконалим – відповідати правилам поділу на частини.

Композиція тексту-роздуму – побудована на дослідженні, узагальненні явищ об'єктивної дійсності, з'ясуванні їх причин, аргументації висновків, доведенні істинності певних положень. Основа композиції – логіка доведення тези. У доведенні розрізняють такі його складові: *тезу*, яку треба довести чи заперечити; *аргументи* доведення (факти, закони, положення тощо); *висновки*, що підтверджені попередніми аргументами.

Композиція тексту-розповіді – хронологічний опис подій із прямою або зворотною часовою послідовністю. Композиційні одиниці співвідносять із відрізками часу.

Літературне редагування – це редагування з погляду мовного ідеалу та дотримання норм побудови твору, закріплених у практиці публіцистичного, ділового та інших стилів мовлення.

Мовностилістичне опрацювання тексту – це копітка перевірка точності, доречності кожного слова, оцінка його використання з позиції читача, робота на рівні речення.

Посилена напруга викладу тексту – пришвидшений текстовий ритм, що пов'язано із максимальною лаконічністю подання інформації. Іноді потребує введення змістових пауз, акцентів.

Послаблена напруга викладу тексту – уповільнений текстовий ритм, що іноді пов'язаний із так званими надмірностями тексту і потребує редакторського втручання.

Правка тексту – процес зміни тексту твору на всіх етапах підготовки його до друку: під час переробки і шліфування рукопису автором, удосконалення авторського оригіналу редактором, коректури.

Правка тексту (основні завдання) – усунення огріхів, які виявлено під час редакторського аналізу тексту й не виправлено під час авторського його доопрацювання, ідейне збагачення твору, досягнення виразності та ясності кожного формулювання, перевірка фактичного матеріалу, усунення хиб

структури, мови й стилю, проведення редакційно-технічного опрацювання рукопису.

Правка-вичитування – різновид редакторської правки, що передбачає читання тексту «наскрізь», під час якого звертають увагу на зміст, композицію, стилістичні хиби, перевіряють правильність написання географічних назв, імен та прізвищ, точність цитат, цифр, дат, відповідність заголовків текстові, текстівок фотографіям та малюнкам, зіставляють одиниці вимірювання. Правці-вичитуванню підлягають досконалі авторські тексти, які не потребують серйозного редакторського втручання офіційні документи, всі види передруків, матеріали інформаційних агентств.

Правка-доопрацювання – вид редакторської правки, метою якої є вдосконалення тексту, зокрема його форми, уточнення ідеї автора, його задуму. За своїм характером зміни, які вносять при цьому в текст, різноманітні: скорочення, дописування окремих фрагментів, заміна слів і зворотів, зміна синтаксичних структур, удосконалення композиції, виправлення логічних й фактичних помилок, заміна непереконливих аргументів іншими з урахуванням особливостей манери викладу автора.

Правка-переробка – специфічний вид редакторської правки, який використовують щодо текстів авторів, які погано володіють навиками літературної праці. Мета цього виду правки – створення нового варіанта тексту на основі матеріалу, поданого автором. Правка-переробка близька до такої особливої форми творчої праці, як літературний запис.

Правка-скорочення – вид опрацювання рукопису, що має на меті досягнення максимального лаконізму без втрат для змісту. Характер змін, що вносять звичайно в текст за його скорочення, дозволяє розподілити їх на дві групи: скорочення тексту частинами й скорочення, які умовно називають внутрішньотекстовими. У першому випадку вилучають частини тексту, що є певними змістовими ланками, здебільшого оформлені композиційно й

синтаксично. Внутрішньотекстові скорочення пов'язані з більш глибоким утручанням у текст.

Редагування – це форма діяльності та літературно-творчої практики, яка являє собою процес встановлення ступеня відповідності твору, призначеного для видання, мовному ідеалові та нормам побудови текстів, закріпленим у практиці публіцистичного, ділового, наукового та іншого мовлення, а також процес допомоги автору в удосконаленні твору (виправлення помилок, уточнення формулювань, аналіз інформативної наповненості та комунікативної доступності матеріалу) з метою довести або максимально наблизити його цінність до суспільно необхідної.

Ритм тексту – це регулярний повтор подібних мовних одиниць, що структурує та утворює цілісність тексту, виконує експресивно-емоційну функцію. Розрізняють вузьке розуміння ритму на рівні звукової організації тексту і широке – у формуванні ритму беруть участь мовні засоби різних рівнів (фонетичного, лексико-семантичного, синтаксичного). Останній підхід вважаємо актуальним для роботи редактора. Виявляє себе як у плані вираження (на різних рівнях мовної системи), так і в плані змісту – у пропорційності подання нової (актуальної) інформації.

Рубрикація – система взаємопов'язаних і підпорядкованих заголовків видання (твору), які виражають взаємозалежність рубрик (розділів, підрозділів, пунктів та інших елементів структури тексту).

Текст – писемний або усний мовленнєвий масив, що є лінійною послідовністю висловлень, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнопозиційному, дистантному плані – спільною тематичною і сюжетною заданістю.

Тексти довільного прочитання – художня література, наукова література з теми власного дослідження, науково-популярна література. Ці тексти значно вимогливіші щодо викладу: адже для того, щоб текст був прочитаний, він

повинен привернути увагу, викликати інтерес і підтримувати цей інтерес протягом усього процесу читання.

Тексти обов'язкового прочитання – інструкції, правила експлуатації, підручники, що вимагають від читача великої зосередженості і волі.

Текстові категорії – зв'язність (поєднання кожного наступного речення із попереднім; план вираження), цілісність (існування авторського задуму, структурно-смілова організація; план змісту).

Тема – коло життєвих явищ, подій, що становлять зміст літературного твору літератури, є предметом авторського осмислення та оцінки.

Тема (фактори оцінки ступеня розкриття) – авторський задум; вид літератури, жанр твору; наявність вихідного (фактичного) матеріалу, його актуальність і новизна; рівень його вивчення, необхідність розгорнутої аргументації і використання прикладів (залежить від функціонального призначення), логіка розкриття теми.

Тематична організація тексту – змістова цілісність тексту, що виявляється у тематичній єдності мікротем (тем на рівні речення, надфразових єдностей) і макротем (загальної теми твору).

Тональність авторська, або наскрізна – це загальний настрій тексту, зумовлений загальним завданням автора у тому чи іншому творі, і ставленням письменника до зображуваних ним фактів, подій та людей.

Тональність викладу – це конкретна реалізація експресивного стилю у мовленні, це емоційний настрій тексту, ідейно-оціночний та емоційний підтекст кожного твору.

Тональність композиційна – це емоційний настрій окремого уривку, зумовлений окремим завданням уривка та тими ситуаційними моментами, які диктують той чи інший прийом викладу та побудову уривка, сцени, епізоду.

Фактичний матеріал – явища об'єктивної дійсності (цифри, імена, дати, відомості про події, географічні назви, цитати із першоджерел тощо), що можуть бути використані в тексті як інформація, аргументи в процесі логічного доказу,

основа для подальших висновків, ілюстрування того чи іншого положення. Перевірка фактичного матеріалу особливо актуальна для журналістських публікацій, наукових і науково-популярних текстів. Для художніх текстів проблема фактичної достовірності не настільки актуальна, оскільки в цих текстах поряд із фактами об'єктивної дійсності можуть використовуватися і суб'єктивні відомості.

Фактичний матеріал (критерії оцінки) – відповідність темі, достовірність, точність, новизна, науковість (для відповідних текстів), доречність, виразність, наочність, доступність.

Читання звичайне – процес сприйняття пересічним читачем надрукованої у виданні інформації. Розрізняють способи читання (наскрізне, вибіркове, довідкове, побіжне, детальне) залежно від цілей читача (навчання, наукова робота, розвага та ін.).

Читання ознайомлювальне (перше) – перший етап фахового (редакторського) читання, що дозволяє зрозуміти текст у цілому, визначити місце і роль структурних одиниць тексту, оцінити їхній взаємозв'язок, ознайомлення зі змістом і формою літературного твору. Темп читання – швидкий (400-600 слів на хвилину). Читають, як правило, не літерами, а рядками чи абзацами. Під час першого читання важливо окреслити читацьке призначення твору, зорієнтуватися, хто буде потенційним читачем.

Читання рецензентське (оцінне) – другий етап фахового (редакторського) читання, що передбачає осмислення, аналіз, оцінку і критику окремих структурних одиниць і тексту в цілому. Редактор працює окремо з кожною структурною одиницею, «згортає» її – визначає основну думку, формулює вимоги (фактичні, функціональні, логічні, мовностилістичні, графічні) залежно від читацької адреси до кожної структурної одиниці, прогнозує розуміння текстового фрагменту потенційним читачем, оцінює структурну одиницю, визначає можливу причину негараздів у ній. Увага редактора повинна бути спрямована на

сприйняття кожного слова, кожного знака тексту. Корисно, читаючи текст по частинам, одразу формулювати зауваження до кожної з них.

Читання фахове, редакторське – найбільш пильне, аналітичне читання, в ході якого здійснюється поперечний, поздовжній, перехресний аналіз форми та змісту твору.

Читання шліфувальне – третій етап фахового (редакторського) читання, що передбачає аналіз і оцінку готового до видання тексту, усунення дрібних неточностей у ньому. Основну увагу потрібно зосередити на найменших мовних одиницях. Це читання контрольне, яке реалізується або як читання-перегляд усього тексту, або як вибіркоче читання, під час якого перевіряють окремі одиниці (імена, дати, географічні назви, дати тощо).

Штамп мовний – мовний зворот, що багато разів механічно повторюються без творчого доопрацювання, внаслідок чого послаблюється їх лексичне значення та стирається експресивність.

Штамп мовний (види) – а) універсальні слова – загальні слова, які є заміниками конкретних (*дещо зроблено*); б) слова-супутники, «парні» слова (*активна, дійова допомога, гідний внесок, висока оцінка, гостра критика, вперта боротьба*); в) слова й вислови зі стертою образністю (*біле золото*).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна

5. Іванченко Р. Г. Літературне редагування / Р. Г. Іванченко. – Репр. вид. – К. : [б.в.], 2003. – 248 с.
6. Капелюшний А. О. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2005. – 304 с.
7. Литературное редактирование / И. К. Гужова, Р. А. Молибоженко, К. М. Накорякова, Т. И. Сурикова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 2000. – 160 с.
8. Мильчин А. Е. Методика редактирования текста : учеб. для студ. вузов, обучающихся по направлению 030900 – «Издательское дело» и спец. 030901 – «Издательское дело и редактирование» / А. Э. Мильчин. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Логос, 2005. – 524 с. – (Новая университетская библиотека).
9. Різун В. В. Літературне редагування : підруч. / В. В. Різун ; Міжнародний фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1996.. – 240 с. – (Трансформація гуманітарної освіти в Україні).

Додаткова

10. Баркер Р., Эскарпи Р. Жажда чтения / Р. Баркер, Р. Эскарпи. – М. : Книга, 1979. – 206 с.
11. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1979. – 424 с.
12. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики : підруч. / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с. – (Альма-матер).
13. Беззубов А. Н. Введение в литературное редактирование : уч. пособ. / А. Н. Беззубов. – Санкт-Петербург, 1997
14. Бондаренко Т. О. Літературне редагування : метод. матеріали для студентів зі спеціальності «Журналістика» / Т. О. Бондаренко. – Харків : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2003. – 32 с.

15. Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 т. / Л. А. Булаховський. – Т.1. – К. : Наук.думка, 1979. – 423 с.
16. Былинский К. И. Основы литературного редактирования и правки газетного материала / К. И. Былинский. – М., 1948. – 64 с.
17. Валгина Н. С. Теория текста : уч. пособ. [Электронный ресурс] / Н. С. Валгина. – М. : Логос, 2003. – 280 с. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text14/01.htm>
18. Виноградов В.В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика // Проблемы русской стилистики / В. В. Виноградов. – М. : Высш. школа, 1981. – С. 20-171.
19. Галич О. А. Загальне літературознавство / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв. – Рівне, 1997. – 544 с.
20. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / отв. ред. Г. В. Степанов. – Изд. 6-е. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 144 с. (Лингвистическое наследие XX века).
21. Ганжуров Ю. Основні етапи композиційного редагування / Ю. Ганжуров // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 2 – С. 8.
22. Григораш Д. С. Теорія і практика редагування газети / Д. С. Григораш. – Львів : Вид-во ЛДУ, 1966. – 168 с.
23. Довгалевський М. Поетика (Сад поетичний) / М. Довгалевський. – К. : Мистецтво, 1973. – 436 с.
24. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поезика / В. Домбровський. – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2008. – 488 с.
25. Дудик П. С. Стилiстика української мови : навч. посiб. / П. С. Дудик – К. : Видавничий центр «Академiя», 2005. – 368 с. – (Альма-матер).
26. Єщенко Т. А. Лiнгвiстичний аналіз тексту : навч. посiб. / Т. А. Єщенко. – К. : Видавничий центр «Академiя», 2009. – 264 с. – (Альма-матер).
27. Жарков И.А. Технология редакционно-издательского дела : конспект лекцій [Электронный ресурс] / И. А. Жарков. – М. : Изд-во МГУП, 2002.

28. Залевская А. А. Текст и его понимание / А. А. Залевская. – Тверь : Тверск. гос. ун-т, 2001. – 177 с.
29. Западов А. В. В глубине строки: О мастерстве читателя / А. В. Западов. – М. : Сов. писатель, 1975. – 296 с.
30. Зелінська Н. В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою твору (літературне опрацювання тексту) / Н. В. Зелінська. – К. : УМК ВО, 1989. – 76 с.
31. Кайда Л. Г. Композиционная поэтика текста / Л. Г. Кайда. – М : Флинта-Наука. – 2011. – 402 с.
32. Капелюшний А. О. Стилістика і редагування : практичний словник-довідник журналіста / А. О. Капелюшний. – Львів : ПАІС, 2002. – 576 с.
33. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови : підручник / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 352 с.
34. Кодак М. П. Поетика як система / М. П. Кодак. – К.: Дніпро, 1988. – 157 с.
35. Коляда Т. Ф., Морозюк І. Є. Основи літературного редагування : конспект лекцій для студентів спеціальностей 7.020101 – культурологія, 7.020105 – документознавство та інформаційна діяльність / Коляда Т. Ф., Морозюк І. Є. – Одеса : Наука і техніка, 2005. – 76 с.
36. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / І. М. Кочан. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
37. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : учебник ; практикум /Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М. : Флинта: Наука, 2003. – 496 с.
38. Лосев А. Ф. Форма. Стиль. Выражение / А. Ф. Лосев. – М. : Мысль, 1995. – 944 с.
39. Мучник Б. С. Человек и текст / Б. С. Мучник. – М. : Книга, 1985. – 252 с.
40. Одинцов В. В. Стилистика текста / В. В. Одинцов. – М. : Наука, 1980. – 262 с.
41. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. / З. В. Партико. – Львів : Афіша, 2006. – 416 с.

42. Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / В. В. Різун, А. І. Мамалига, М. Д. Феллер. – К. : РВЦ «Київський університет», 1998. – 335 с.
43. Сенкевич М. П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных призывов / М. П. Сенкевич. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш.школа, 1980. – 328 с.
44. Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования : учеб. / Н. М. Сикорский. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 1980. – 328 с.
45. Сикорский Н. М. Теория и практика редактирования / Н. М. Сикорский. – М. : Высшая школа, 1980. – 368 с.
46. Сосюр Ф. де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Сосюр. – К. : Основи, 1998. – 324 с.
47. Стилистика и литературное редактирование : учеб. / под ред. В. И. Максимова. – 3 изд., перераб. и доп. – М. : Гардарики, 2007. – 653 с.
48. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук, думка, 1972. – 515 с.
49. Сучасна українська літературна мова: Стилїстика. / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1973. – 588 с.
50. Тимошик М. С. Книга для автора, редактора, видавця : практичний посібник / М. С. Тимошик. – 2-ге вид., стер. – К. Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
51. Українська мова. Енциклопедія / редкол. Русанівський В. М., Тараненко О. О. та ін. – 2-ге вид., зі змінами і доп. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – 824 с. : іл.
52. Феллер М.Д. Структура произведения / М. Д. Феллер. – М. : Книга, 1981. – 200 с.
53. Феллер М. Д. Українська школа літературного редагування (текст – задум автора – сприймання читача) / М. Д. Феллер // Стилї. – 2002. – С. 363-374.

54. Феллер М. Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования / М. Д. Феллер. – Львов : Изд-во при Львов.ун-те, 1978. – 200 с.

55. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л. : Наука, 1974. – 428 с.

Навчальне видання

ГУЗЕНКО

Світлана Валентинівна

РЕДАКТОРСЬКИЙ АНАЛІЗ І МЕТОДИКА РЕДАГУВАННЯ

Навчальний посібник

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. . Тираж пр. Зам. №

ВИДАВЕЦЬ І ВИГОТОВЛЮВАЧ